

TC  
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ  
ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERDE ARAÇ-GEREÇ KULLANMA BİLGİ VE  
ALİŞKANLIKLARI ( ADANA ÖRNEĞİ )

Rıdvan DEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2008

TC  
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ  
ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERDE ARAÇ-GEREÇ KULLANMA BİLGİ VE  
ALİŞKANLIKLARI ( ADANA ÖRNEĞİ )

Rıdvan DEMİR

DANIŞMAN  
Doç. Dr. Zeki Salih ZENGİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2008

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç Dr. Zeki Salih ZENGİN  
(Danışman)

Üye : Prof. Dr. Kerim YAVUZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hayri KAPLAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

...../...../2008

Prof. Dr. Nihat KÜÇÜKSAVAŞ  
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

## ÖZET

### **DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERDE ARAÇ-GEREÇ KULLANMA BİLGİ VE ALİŞKANLIKLARI ( ADANA ÖRNEĞİ )**

**Rıdvan DEMİR**

**Yüksek Lisans Tezi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı**

**Danışman: Doç. Dr. Zeki Salih ZENGİN**

**Eylül, 2008, 94 Sayfa**

Bu çalışmada Adana ili merkez ilçelerinde (Seyhan-Yüreğir) bulunan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin derslerde araç-gereç kullanma bilgi ve alışkanlıkları konu edilmiştir.

Çalışmamız bir giriş, iki bölüm ve sonuç ve öneriler kısmından oluşmaktadır. Giriş kısmında amacın belirlenmesi, konunun sınırlandırılması ve araştırma metotlarına değinilmiştir. Birinci bölümde ise din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde kullanılan araç-gereçler ile öğretimde araç-gereç kullanmanın yararları ve din öğretiminde araç-gereç kullanımı işlenmiştir. İkinci bölümde ise din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerine uygulanan anket verileri değerlendirilmiştir. Çalışmamızın sonuç ve öneriler bölümünde ise değerlendirilen veriler etrafında mevcut durum tespit edilmiş ve bazı öneriler sunulmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Eğitim, Öğretim, Araç-Gereç, Din öğretimi.

**ABSTRACT****THE KNOWLEDGE AND HABIT OF RELIGIOUS CULTURE AND ETHIC  
COURSE TEACHERS USUING TOOLS AND EQUIPMENT IN THE LESSONS  
(ADANA SAMPLE)****Rıdvan DEMİR****Master Degree Thesis, Department of Philosopic and Religious Sciences****Supervisor: Supervivor: Doç. Dr. Zeki Salih ZENGİN****September 2008, 94 Pages**

The subject of this study is the knowledge and habit of Religious Culture and Ethic Course teachers using tools and equipment in the lessons to be present the province of adana's districts (Seyhan-Yüreğir) .

Our study consists of an introduction, two chapters and conclusion and suggestions. At the part of introduction, the limist of the subject, research methods and the aims are mentioned. At the first part, tools and equipment which is using the religion culture and moral values lesson and the advantages of using tools and equipment in the education and the religion education discussed, whereas at the second part, the survey datums which is submitted to the religion culture and moral values teacher's were evaluated.

At the conclusion and suggestions part, the present condution was determined and some suggestions were submitted in the circle of evaluated datums.

**Key Words:** Education, Instruction, Tools and Equipment, Teaching of religion

## ÖNSÖZ

Eğitim, teknolojiyi hem etkileyen, hem bu teknolojiyi üreten insanı yetiştiren, hem de üretilen bu teknolojiden etkilenen bir olgudur. Geleneksel eğitim modelleri günümüzde artık yerini, çoklu zekâ kuramı gibi insan merkezli ve insanı farklı yönleri ile ama bir bütün olarak ele alan çağdaş modellere terk etmeye başlamıştır. Eğitimde yeni modellerin uygulanmaya başlaması ile birlikte, bu gelişmeye paralel olarak yeni yöntem ve araç-gereçlerin de kullanılması gerekmiştir.

Eğitimde belirlenen hedeflere ulaşmada artık klasik araç-gereçlerin ihtiyacı gidermede yetersiz kaldığı açıkça görülürken, diğer yandan teknolojinin, dolayısıyla bilgi ve bilgi edinme vasıtaları olan televizyon ve internet gibi araçların da artık evlerimizin içine kadar girdiğini ve hayatımızda büyük bir yere sahip olduğunu görmekteyiz.

Esasen bilgi ve kültürümüzü aktarmaya çalıştığımız gençler, izledikleri film ve dizilerden, programlardan etkilenmekte, örnek aldıkları karakterleri günlük hayatlarında taklit etmeye çalışmaktadırlar. Dolayısıyla çocuklar ve gençler, şiddet eğilimi, alkol ve sigara gibi kötü alışkanlıklara farkında olarak veya olmayarak yönelmekte veya özenmektedirler.

Günümüz eğitim teknolojisinin ürünleri olan bilgisayar, internet, televizyon ve Vcd gibi araçların, birçok derste sınıf ortamında kullanılmaya başlandığı ve giderek kullanımı arttığı halde, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde hâlâ büyük ölçüde geleneksel öğretim yöntemleri ve buna bağlı olarak da öğretimde geleneksel araç-gereçlerin kullanılmaya devam ettiği ileri sürülebilir.

Teknolojik gelişmeler ve çok ortamlı öğrenme stratejileriyle bunların öğretim ortamında etkili kullanılması hususunda yeni nesil DKAB öğretmenlerinin çalışmaları umut verici olmakta ise de genel olarak bunların kullanım oranı istenilen düzeyde değildir. Bu da kuru, zevkli olmayan, ilgi uyandırmayan, öğrencilerin pasif oldukları ve uyumayı ders dinlemeye tercih ettikleri bir DKAB dersine neden olmaktadır.

Bu bağlamda Din Öğretimi Genel Müdürlüğünce 2005 yılı Nisan ayında yürürlüğe yeni bir orta öğretim programı konulmuştur. Ders içerikleri ve konuların işleniş şekillerine bakıldığında bu yeni programın, DKAB dersi öğretmenlerinden

konularını işlerken gerekli yerlerde yer yer slâytlar, film ve video'lar, gerçek eşyalar, resim ve afişler gibi materyallerin kullanımı beklenmektedir. Hazırlanan programlarda araç-gereç ve materyal kullanımına yer verilmesi hususu, ilköğretim için hazırlanan 2001 ve 2006 programlarında da yer almıştır. Fakat mevcut görsel-işitsel malzemenin büyük çoğunluğunun özel vakıflar veya özel eğitim kurumları tarafından yapılmış olduğu, Milli Eğitim Bakanlığının yapmış olduğu materyallerin ise eski ve sınırlı olduğu gözlenmektedir.

Öyle ise öncelikle öğrencilerimizin iyi örnek kazanabilecekleri, öğrenmelerini sağlam bir şekilde gerçekleştirebilecekleri pedagojik esaslara uygun film ve programların yapılması gerekmektedir.

Biz bu çalışmamızda önce eğitim açısından araç-gereç kullanımının önemine değinmeye çalışacağız. Sonra ilk olarak DKAB dersinde kullanılacak teknolojik araç-gereçler ile bu dersin işlenişinde halen kullanılmakta olan klasik eğitim-araç gereçlerini ve bunların DKAB dersinde kullanımını incelemeye çalışacağız.

Çalışmamızın ikinci bölümünü Adana ili Yüreğir ve Seyhan merkez ilçelerinde görev yapan toplam 55 DKAB dersi öğretmeninin katıldığı anket soruları ve bunlardan alınan cevapların yorumlanması oluşturmaktadır.

Bu çalışmayı yönetmede başından sonuna kadar maddi, manevi desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Zeki Salih ZENGİN' e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışma esnasında görüşlerinden yararlandığım Doç. Dr. Asım YAPICI' ya ve Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Kerim YAVUZ' a, katkıda bulunan tüm hocalarıma ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Bu çalışma Ç.Ü. Araştırma Fonu tarafından IF2007YL11 no' lu proje ile desteklenmiştir. Katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Rıdvan DEMİR

Adana/2008

## İÇİNDEKİLER

<b>ÖZET</b> .....	<b>ii</b>
<b>ABSTRACT</b> .....	<b>iii</b>
<b>ÖNSÖZ</b> .....	<b>iv</b>
<b>TABLolar LİSTESİ</b> .....	<b>x</b>
<b>ŞEKİLLER LİSTESİ</b> .....	<b>xiii</b>

### I. BÖLÜM

#### GİRİŞ

1.1. Konunun Belirlenmesi ve Sınırlandırılması.....	1
1.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi.....	1
1.3. Araştırmanın Metodu.....	3

### II. BÖLÜM

#### DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDE KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER

2.1. Öğretimde Araç-Gereç Kullanmanın Yararları ve Din Öğretiminde Araç-Gereç Kullanımı.....	5
2.2. Görsel Araçlar.....	20
2.2.1. Kitaplar.....	20
2.2.2. Yazı Tahtası.....	24
2.2.3. Resim ve Fotoğraflar.....	25
2.2.4. Grafikler.....	28
2.2.5. Gerçek Eşya ve Modeller.....	29
2.2.6. Projeksiyon Makineleri.....	31
2.2.7. Oyunlar.....	33
2.3. İşitsel Araçlar.....	34
2.3.1. Radyo.....	34
2.3.2. Teyp.....	35
2.4. Görsel ve İşitsel Araçlar.....	39



2.4.1. Video.....	39
2.4.2. Film Makineleri ve Filimler.....	45
2.4.3. Televizyon.....	47
2.4.4. Bilgisayar.....	49
2.4.5. İnternet.....	52

### **III. BÖLÜM**

#### **BULGULAR VE YORUM**

### **IV. BÖLÜM**

#### **SONUÇ VE ÖNERİLER**

4.1. Sonuç.....	79
4.2. Öneriler.....	82
<b>KAYNAKÇA.....</b>	<b>84</b>
<b>EKLER.....</b>	<b>87</b>
<b>ÖZGEÇMİŞ.....</b>	<b>94</b>

## TABLO LİSTESİ

<b>Tablo1:</b> Duyu organlarımız-öğrendiklerimiz ile öğrenme yöntemleri ile hatırlama düzeyi arasındaki korelasyon .....	9
<b>Tablo2:</b> M.Zeki AYDIN'a ait ahlaki değerlerin öğretilmesinde kullanılması gereken araç-gereçlerin hangileri olduğuna dair tablo.....	18
<b>Tablo 3:</b> M.Zeki AYDIN'a ait Öğretmenlerin şuan ve idealde kullanmak istediklerini gösterir tablo.....	19
<b>Tablo 4:</b> İlköğretimde Ünitelere Göre Kullanılabilecek Kaset Listesi.....	38
<b>Tablo 5:</b> Ünitelere Göre Kullanılabilecek Vcd Listesi .....	44
<b>Tablo 6:</b> Anketine katılan DKAB öğretmenlerinin sayısı .....	57
<b>Tablo 7:</b> Anketine katılan DKAB öğretmenlerinin görev süreleri.....	57
<b>Tablo 8:</b> Anketine katılan DKAB öğretmenlerinin çalıştıkları okul türleri.....	58
<b>Tablo 9:</b> Anketine katılan DKAB öğretmenlerinin mezun oldukları yüksek Öğretim kurumu türleri.....	58
<b>Tablo 10:</b> Ankete katılan DKAB öğretmenlerinin öğrenim durumları .....	59
<b>Tablo 11:</b> Ankete katılan DKAB öğretmenlerinin çalıştığı ilçeler. ....	59
<b>Tablo 12:</b> Tepegözden yararlanma .....	59
<b>Tablo 13:</b> Ders kitabı dışında yardımcı kitaplardan da faydalanma.....	60
<b>Tablo 14:</b> K.Kerimden yardımcı kaynak olarak yararlanma .....	60
<b>Tablo 15:</b> İncil ve Tevrat'tan yardımcı kaynak olarak yararlanma .....	61
<b>Tablo 16:</b> Küre veya harita gibi araçlardan yararlanma .....	61
<b>Tablo 17:</b> Resim, afiş ve kavram haritası gibi araçlardan yararlanma .....	61
<b>Tablo 18:</b> Gezi-gözlem, inceleme çalışmalarına yer verme .....	62
<b>Tablo 19:</b> Sunum (power point) hazırlayıp kullanma.....	62
<b>Tablo 20:</b> Ayet ve hadislerden yararlanma .....	63
<b>Tablo 21a:</b> Okulunuzda DKAB dersine ait müstakil, özel bir sınıf mevcut mu? .....	63
<b>Tablo 21b:</b> Okulunuzda DKAB dersine ait müstakil, özel bir sınıf mevcut mu?.....	64
<b>Tablo 22a:</b> Okulunuzdaki araç-gereç durumu DKAB dersinin işlenmesi için sayı ve nitelik bakımından yeterli seviyede mi? .....	64
<b>Tablo 22b:</b> Okulunuzda ki araç-gereç durumu DKAB dersinin işlenmesi için sayı ve nitelik bakımından yeterli seviyede mi?.....	65
<b>Tablo 23:</b> Sınıfta kullandığınız bir televizyon var mı?.....	65

<b>Tablo 24:</b> Sınıfta kullandığınız müstakil bir bilgisayar var mı? .....	66
<b>Tablo 25:</b> Sınıfa getirip derste kullandığınız dizüstü bilgisayarınız var mı? .....	66
<b>Tablo 26:</b> Okulunuzda projeksiyon cihazı var mı? .....	66
<b>Tablo 27:</b> Projeksiyon cihazını DKAB dersi için kullanabiliyor musunuz? .....	67
<b>Tablo 28:</b> DKAB dersinde kullandığınız bir tepegöz var mı? .....	67
<b>Tablo 29:</b> Hüsn-ü hat, tezhip gibi materyallerden yararlanma .....	68
<b>Tablo 30:</b> Tarih şeridi örneğinden yararlanma.....	68
<b>Tablo 31:</b> Okul kütüphanesinde K.Kerim tercümesi var mı?.....	68
<b>Tablo 32:</b> Okul kütüphanesinde i K.Kerim tefsiri var mı?.....	69
<b>Tablo 33:</b> Okul kütüphanesinde İslam dini ile ilgili kaynak kitaplar var mı? .....	69
<b>Tablo 34:</b> Yüksek öğreniminiz esnasında materyal geliştirme dersleri aldınız mı? .....	70
<b>Tablo 35:</b> Kendinizin araç-gereç veya materyal geliştirme çalışmalarınız var mı? .....	70
<b>Tablo 36a:</b> Araç-gereç ya da materyal geliştirme ile ilgili bir hizmet içi eğitim faaliyetine katıldınız mı?.....	71
<b>Tablo 36b:</b> Araç-gereç ya da materyal geliştirme ile ilgili bir hizmet içi eğitim faaliyetine katıldınız mı?.....	71
<b>Tablo 37:</b> DKAB dersini işlerken en çok kullandığınız metotlar nelerdir?.....	71
<b>Tablo 38:</b> DKAB dersini işlerken en çok kullandığınız araç-gereçler nelerdir?.....	72
<b>Tablo 39:</b> Size göre DKAB dersinde kullanılması gereken en önemli araç- gereçler hangileridir?.....	72
<b>Tablo 40:</b> Görsel araçlardan Cd kullanıyorsanız bu cd ler genelde ne ağırlıklıdır?.....	73
<b>Tablo 41:</b> MEB tarafından hazırlanmış film veya Cd'leri derste kullanıyor musunuz? .....	73
<b>Tablo 42:</b> MEB tarafından derslerde kullanılmak üzere hazırlanmış film veya Cd'leri kullanmıyorsanız nedeni nedir?.....	74
<b>Tablo 43:</b> DKAB dersinde araç-gereç kullanmanın yararlı olduğuna inanıyor musunuz? .....	74
<b>Tablo 44:</b> Araç-gereç kullanarak işlediğiniz DKAB dersinde öğrencilerin ilgisinde ne gibi değişiklikler gözlüyorsunuz?.....	75
<b>Tablo 45:</b> Araç-gereç temininde zorlanıyor musunuz?.....	75
<b>Tablo 46:</b> DKAB dersi kitabı, dersin öğretiminde ana kaynaktır” düşüncesine katılıyor musunuz?.....	76
<b>Tablo 47:</b> DKAB dersi kitabı, içerik olarak yeterlidir ve öğrencilerin ihtiyacını karşılamaktadır” düşüncesine katılıyor musunuz?.....	76

- Tablo 48:** Yüksek öğreniminiz esnasında materyal geliştirme dersleri aldıysanız bu derslerin mesleğinize önemli katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?.....77
- Tablo 49:** DKAB Öğretmenlerinin derslerde yeterince araç-gereç kullanmadığını düşünüyorsanız sizce bunun sebebi nedir?.....77

**ŞEKİLLER LİSTESİ**

<b>Şekil 1:</b> Sınıf Tahtasında Ders İşlenişi.....	25
<b>Şekil 2:</b> Resim ve Hat Yazıları Örnekleri.....	26
<b>Şekil 3:</b> Din Dersinde Kullanılabilecek Fotoğraflara Örnekler.....	27
<b>Şekil 4:</b> Namazla İlgili Grafik.....	29
<b>Şekil 5:</b> Maketler ve Gerçek Eşyalar.....	31
<b>Şekil 6:</b> Kuklaya Örnekler.....	31
<b>Şekil 7:</b> Tepegöz ve Bilgisayar Projektörü.....	33
<b>Şekil 8:</b> Yapboz Oyunu.....	33
<b>Şekil 9:</b> Teyp ve Ses Kaseti.....	35
<b>Şekil 10:</b> CD, Video Kaseti ve Video Oynatıcısı.....	40
<b>Şekil 11:</b> Bilgisayar, Floppy Disk ve CD.....	49
<b>Şekil 12:</b> Din eğitimiyle ilgili özel web sitesi giriş sayfası.....	55
<b>Şekil 13:</b> Diyanet işleri başkanlığı resmi web sitesi giriş sayfası.....	56

## BÖLÜM I

### GİRİŞ

#### 1.1. Konunun Belirlenmesi ve Sınırlandırılması

Bu araştırmanın konusunu Adana il merkezinde (Seyhan-Yüreğir) çalışan ilk ve orta öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin araç-gereç kullanma bilgi ve alışkanlıklarının tespit edilmesi, Adana il merkezindeki okullarda ve sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi için kullanılan araç-gereç ve materyallerin mevcut durumu, bunların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri tarafından derslerde ne derece öğretimde verimli kullanıldığı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin yeni materyaller üretmede ne derece başarılı oldukları oluşturmaktadır.

Günümüzde, giderek gelişen bilim ve teknoloji, öğretmenlerin yararlanabilecekleri çok çeşitli eğitim ortamlarını hizmete sunmaktadır. Televizyon, video, programlı öğretim, bilgisayar, tele iletişim, tele konferans vb. bunlar arasında yer alan birkaçıdır. DKAB öğretmenlerinin bunlara sırt çevirmesi söz konusu olamayacağına göre gelişen teknolojiye ayak uydurmalıdırlar. DKAB öğretmenleri derse öğrencilerin ilgisini çekmek ve etkin bir öğretim gerçekleştirmek için konuların özelliğine göre uygun araç ve gereçleri kullanmalıdırlar.

Genel olarak sosyal bilgilerin öğretiminde, özel olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi için temel kaynak ders kitabı olmakla birlikte bugün buna ek olarak, yardımcı ders kitaplarını, görsel-ışitsel araçları, radyo programlarını, güncel olgu ve olayları, haritaları, küreleri, teyp bantlarını, levhaları vb. birçok öğretim ortamını saymak mümkündür.

Bu çeşit ortamların öğretimde, yerinde ve etkili biçimde kullanılması, öğrencinin ilgisini çekerken, öğretimi de zenginleştirmekte; öğrenmeyi kolay ve ilginç duruma getirmektedir.

#### 1.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmamızla Adana ilinde DKAB derslerinde araç-gereç kullanımının hangi düzeyde olduğu, ne tür araç-gereçlerin kullanıldığı, DKAB öğretmenlerinin araç-gereç kullanımına bakış açılarının ne olduğunun tespit edilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca

derslerde kullanılan araç-gereçlerin öğrencilerin öğrenme başarısına etkilerinin bilimsel yöntemlerle ortaya çıkartılması çalışmanın diğer bir amacıdır. DKAB dersinde kullanılabilir çeşitli araç-gereçlere de değinilerek DKAB öğretmenlerimize bu konuda yol gösterilmesi amaçlanmaktadır.

Bu araştırma din eğitimi alanında şimdiye kadar yeterince araştırılmamış, aynı zamanda çok güncel ve araştırılması gerekli bir konuyu ele alması sebebiyle önem taşımaktadır. Zira hem teorik hem de pratik açıdan bu konu din eğitimi açısından bilimsel anlamda incelenmesi gerekir. Bu anlamda yapacağımızı umduğumuz katkıdan dolayı çalışmamız din eğitimi bilimi açısından önem taşımaktadır.

Diğer taraftan bu çalışma Adana ilindeki okullardaki mevcut Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğretmenlerin yardımcı ders araç-gereçlerini kullanma alışkanlıklarını ve okullardaki mevcut materyallerin durumunun hangi düzeyde olduğu yanı sıra, kullanılan araçların neler olduğunun belirlenmesi bakımından da din öğretimi açısından uygulamaya yönelik tarafı ile önem arz etmektedir. Bu konu aynı zamanda öğretmen yeterliliklerinin gündeme geldiği platformda da DKAB dersi öğretmenin yeterliliklerinin araştırıldığı çalışmalara katkı sağlayacak niteliktedir.

### **Hipotezler:**

1. DKAB öğretmenleri öğretim araç-gereçlerinin öğretimdeki önemi, neler oldukları ve genel özellikleri ile ilgili yeterli teorik bilgiye sahiptir.
2. Okullarda sayı ve nitelik açısından yeterli öğretim araç-gereçleri bulunmamaktadır.
3. Yeterli materyalin olduğu okullarda kullanımla ilgili birtakım sıkıntılar bulunmaktadır.
4. DKAB öğretmenleri, mevcut öğretim araç-gereçlerini verimli biçimde kullanmamaktadır.
5. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan mevcut materyaller DKAB dersi için yeterli değildir.
6. Yeni materyal tasarlanması, üretilmesi ve bunun verimli bir biçimde kullanılmasına yönelik hizmet içi kurs veya seminerler verilmesi gibi konularda yeterli çaba sarf edilmemektedir.

Bu araştırmada, Adana ili merkezinde görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ğretmenlerine uygulanan anketteki sorulara verdikleri cevaplar çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Adana İl merkezinde DKAB derslerinde araç-gereç kullanımının hangi düzeydedir?
2. Adana ilindeki DKAB ğretmenlerinin araç-gereç kullanımına bakışı nasıldır?
3. Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan hareketle DKAB dersinde araç-gereç kullanımı öğrencilerin öğrenmelerinde ne derece etki etmektedir?
4. Adana il merkezinde DKAB dersleri için mevcut araç-gereç yeterlidir?
5. DKAB dersi öğretmenleri araç-gereç kullanma bilgi ve becerisine ne derece sahiptirler?
6. DKAB dersi ğretmenlerinin araç-gereç kullanma alışkanlıkları ne derecededir?
7. Yetkili merciler tarafından yapılan materyal hazırlığı ne ölçüde yeterlidir?

### **1.3. Araştırmanın Metodu**

Çalışmamızda ele aldığımız konunun teorik ve pratik yönleri bulunmaktadır. Öğretimde materyal kullanımının kalite ve başarıya olan katkısı, bu materyallerin neler olabilecekleri ve genel özellikleri ile DKAB derslerinde kullanılmak üzere geliştirilen materyallerin tanıtıldığı kısım çalışmanın teorik kısmını oluşturmuştur. Çalışmamızın ikinci kısmında ise alan araştırması, betimsel (survey) yöntem kullanılmıştır.

Adana merkezindeki ilk ve orta dereceli okullar arasından, evrenin bütününü temsil edebilecek nitelikte seçilmiş örneklem grubu içerisinde yer alan okullardaki ğretim materyali altyapısı, kullanıma elverişlilik ve DKAB ğretmenleri tarafından kullanılan geliştirilen materyaller ile DKAB ğretmenlerinin bunları kullanma alışkanlıkları tespit edilmiştir. Çalışmanın uygulama kısmını oluşturan bu bölüm için DKAB ğretmenlerine uygulanmak üzere bir anket formu düzenlenmiş ve uygulanmıştır. Anket tekniğı yanı sıra öğretmenlerle imknlar ölçüsünde görüşülerek mülakat tekniğine de başvurulmuştur.



Bu araştırmanın evrenini Adana merkezindeki ilk ve orta dereceli okullar da görev yapan DKAB öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini kendilerine anket uygulanan 55 denek oluşturmuştur.

Araştırmanın yapıldığı 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında Adana ili Seyhan ilçesinde 192'si kadrolu, 10 tanesi ek ders karşılığı olmak üzere 202 DKAB dersi öğretmeni görev yapmakta iken Yüreğir ilçesinde 60' ı kadrolu 3' ü ek ders karşılığı olmak üzere toplam 63 DKAB dersi öğretmeni bulunmaktadır. Bundan anlaşılacağı üzere Adana ili merkez ilçelerinde araştırmanın yapıldığı zaman diliminde toplam 263 DKAB öğretmeni görev yapmaktadır.

**Anketin Uygulanması:** Anketin uygulanması esnasında birçok öğretmenle yüz yüze görüşülmüştür; ancak Adana il milli eğitim müdürlüğü anket uygulanacak okulların sayısını yirmi ile sınırladığından daha çok DKAB öğretmenine ulaşabilmek için yüz yüze görüşemediklerimizle internet kanalıyla veya anket formlarını kendilerine başka yollarla ileterek anket sorularını cevaplamaları sağlanmıştır

**Verilerin Değerlendirilmesi:** Toplanan anket formlarındaki cevaplar bilgisayara aktarılmış ve sonuçlar bilgisayar aracılığıyla tablolaştırılmıştır. Anketteki her bir soru için, elde edilen veriler doğrultusunda tablolar düzenlenerek yüzdeleri bulunmuş, ortaya çıkan sonuçlar Ki kare yöntemiyle yorumlanarak değerlendirilmede bulunulmuştur. Bu işlemlerde "SPSS" adlı istatistik programı kullanılmıştır.

## II. BÖLÜM

### DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDE KULLANILAN ARAÇLAR

#### 2.1. Öğretimde Araç-Gereç Kullanmanın Yararları ve Din Öğretiminde Araç-Gereç Kullanımı

Öğretim, genel anlamda öğrenmeyi oluşturmak üzere bilgi ve çevrenin düzenlenmesidir. Çevre yalnızca öğretimin olduğu yeri değil, aynı zamanda bilgileri aktarmada ve öğrencinin çalışmasına yön vermede gerekli yöntemleri, teknikleri ve araç-gereçleri de içerir. Öğrenmenin belli bir amaç doğrultusunda başlatılması, yönlendirilmesi, kolaylaştırılması ve gerçekleştirilmesi sürecine öğretim diyebiliriz (Kaya, 2005, 4).

Öğretim şartlarında dersin muhtevasının öğrencilere kazandırılmasında kolaylık sağlamak amacıyla kullanılan nesnelere ders araç ve gereçleri denir. Eğitimde çok kullanılan kavramlardan araç, öğrenme-öğretme etkinliğine kolaylık sağlayan, kullanıldıktan sonra da özelliğini koruyan nesne, alet demektir. Gereç ise, öğrenme-öğretme etkinliklerinde kullanılan ve kullanıldıktan sonra özelliğini kaybeden nesne, malzeme anlamına gelmektedir. Buna göre, yazı tahtası, harita, video, televizyon vb. ders aracı, ders aleti iken tebeşir, yazı kalemi, mürekkep vb. ders gereci malzemedir (Aydın, 2005, 324).

Bilgi akışının hızlı olduğu bir çağda, teknolojik gelişmelerin eğitim ortamlarında kullanılmasının da kaçınılmaz olacağı ortadadır. Teknolojik gelişmeler, eğitim sisteminin yapısını ve eğitim ortamlarında uygulanan öğrenme-öğretme faaliyetlerini etkilemektedir. Eğitim-öğretim ortamlarında görev yapan öğretmenler, her geçen gün etkili ve teknolojik temelli (internet, televizyon, radyo, vb.) olan yöntemleri kullanarak bilgileri öğrencilerine daha kolay ulaştırma çabası içindedirler. Bu çabalara paralel olarak, öğrencilerin öğrenme becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Böylece, belli bir dönem sonra öğrenciler bilgi edinebilmek için bilgisayar ya da internet okuryazarı olacaktır. Bu gelişim de, öğrenme faaliyetlerinin kalitesini yükseltecektir. Gelecek yıllarda öğrenciler bilgiyi, muhtemelen Aristo'nun zamanından beri kullanılan klasik yöntem olan sınıflarda değil, gelişen yeni teknolojileri kullanarak, evlerinden ve hatta tatil

yerlerinden bile öğrenebileceklerdir. Diğer bir ifade ile eğitimde teknoloji kullanımını zorunlu ve sürekli bir hale gelecektir.

“Gerek Sosyal Bilimler, gerekse ilköğretimdeki Sosyal bilgiler öğretiminde teksir, kitap, teyp, film ve daha pek çok elektronik olan ve olmayan araç-gerecin büyük kitlelerin hizmetine kolaylıkla ve bolca sunulabildiği çağımızda, yalnızca düz anlatım yöntemi gibi geleneksel tek bir yöntemle, hiçbir araç-gereç kullanımına yer vermeksizin bir ders işlemek, öğretmenler için bugün en azından bir tartışma konusu olmalıdır” (Sözer, 1998, 126).

1950'lere gelinceye kadar eğitim kurumlarında öğretme-öğrenme ortamı, öğretmen, ders kitabı ve yazı tahtasından oluşurken artık bugün eğitim-öğretim çalışmalarında, teknolojinin gelişmesi sonucu olarak resim ve şekiller, film şeritleri, haritalar, levhalar, radyo, teyp, televizyon ve bilgisayar gibi araçlardan yararlanılmaktadır.

Araç-gereçler, eğitim yaşantılarını zenginleştirmek, öğrenilecek konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak ve öğretmenin etkinliğini artırmak amacıyla geliştirilmiş öğretim-öğrenme yardımcılarıdır. Öğretim esnasında ders araçları kullanmak, okulu öğretimi ve öğrencileri belli planlar gereğince hayatla temasa getirme bakımından zengin bir eğitsel değer taşır.

Bu noktada hemen belirtmek gerekir ki, derste kullanılacak araçlardan gerekli yararın sağlanması, uygun aracın, uygun yer ve zamanda, uygun biçimde kullanılmasına bağlıdır. Araç-gereçler öğrencilerin, konunun ve çevre şartlarının özelliklerine uygun olmalıdır. Uygun araç seçiminde en büyük görev öğretmene düşmektedir. Öğretmen, öğrenme sürecindeki işlevini yerine getirirken, hazır öğretim materyallerinden uygun olanlarını (kitap, film, televizyon vs.) seçerek kullanır. Gerekliğinde kendisi yer yer öğretim materyalleri hazırlama yoluna da gidebilir. Zira sınıfa kullanılmakta olan öğretim araçlarının çeşidi artırıldıkça, o sınıftaki bütün öğrencilerin öğrenmeleri için gerekli olan işaretleri bulma ihtimalleri de buna bağlı olarak artacaktır (Özdemir, 1998, 185).

Öğrenme Psikolojisi ve Eğitim Teknolojisi alanındaki araştırmalar sonucu ne kadar çok duyu organına hitap edilirse, öğrenmenin o oranda başarılı ve kalıcı olacağı ortaya çıkmıştır. Geliştirilen materyallerle öğrencinin derse daha fazla ilgi

duyduğu, dersin canlılık kazandığı, dersi destekleyecek malzemelerin öğrenciye iletilmesi amaçlanan mesajı daha net ve güçlük çekilmeden sunduğu görülmüştür.

Yapılan bir araştırmada gençliğe kendilerini etkileyen en önemli kurumun hangisi olduğu sorulmuş, aile ilk sırada, medya ikinci sırada ve okul yani eğitim kurumları üçüncü sırada yer almıştır. Bu da göstermektedir ki, kitle iletişim araçları (medya) bugün gençlik üzerindeki etki göz önünde bulundurulduğunda eğitimden önce gelmektedir (Kocadaş, 2004, 129).

Görsel işitsel bir özelliğe sahip olan bu iletişim araçları (televizyon, radyo, bilgisayar ve internet vb) toplumların ihtiyaçlarının bir sonucu olarak aynı anda, aynı mesajı pek çok sayıda insana iletebilmektedir. Diğer taraftan, kitle iletişim araçlarının birer kültür taşıyıcısı ve aktarıcısı oldukları da genellikle kabul edilmektedir (Kocadaş, 2004, 131).

Çağımızda, eğitim ile teknoloji arasındaki ilişki; eğitimin teknolojinin temel ögesi olan bilgiyi saklayıp, teknoloji üretimini sitemleştirip güdülemesi biçiminde ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, teknolojinin etkililiği artırıcı bir öge olarak eğitim sürecine katıldığı da gözlemlenmektedir. Eğitim ile teknoloji arasındaki bu karşılıklı ilişki bir tür iletişim olarak ta görmek mümkündür.

Kitle iletişim araçlarından eğitimde, özellikle de yetişkin eğitiminde yararlanılmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerde, bu durum olağan hale gelmiştir. Önceleri yazılı basın kanalı, radyonun bulunuşu ile radyo kanalı, sinema ve film tekniklerinin gelişmesiyle sinema kanalı, son teknik buluşlardan biri olan televizyonun kamu yararına sunuluşuyla televizyon kanalı ve bilgisayar (ve dolayısıyla internet) eğitim faaliyetlerinde kullanılmış ve kullanılmaya devam edilmektedir. II. Dünya Savaşından sonra, yetişkin eğitiminde, gerek kalkınmış gerekse kalkınma çabası içinde olan ülkelerde bazı denemeler yapılmış ve bu denemelerin ışığında çalışmalar sürdürülmüştür. Özellikle ABD, Kanada, Japonya, İngiltere ve Fransa gibi toplumsal kalkınma süreçlerini tamamlamış ülkelerde televizyon, yetişkin eğitiminde ya da genelde eğitim faaliyetlerinde yaygın bir şekilde faydalanılmaktadır (Kocadaş, 2004, 133-134).

Öte yandan eğitimde, özellikle görsel ve işitsel araçlar öğrenmenin kalıcı izli olmasını sağlama açısından çok önemlidir. Bir öğrenme etkinliği, ne denli çok duyu organına seslenirse, öğrenme olayının o denli iyi ve kalıcı izli olduğu, unutkanın

da o denli geç olduğu bilimsel araştırmalarla kanıtlanmıştır. Öğrencilerin öğrendiklerini daha çok anımsayabilmeleri için sınıfta bu çok ortamlı öğrenme-öğretme durumunun iyi düzenlenmesi gereklidir (Sözer, 1998, 123). En iyi öğrenme, eğitim araçlarının birden fazla duyu organını etkilemesiyle gerçekleşir. Çünkü öğrenme nöro-biyolojik bir süreçtir. Bu süreçte duyma sınırlarını ne kadar duyarlı hale getirilebilirse, öğrenme o ölçüde daha kolay ve kalıcı olur (Doğan; Tosun, 2003, 160).

Öğrenme-öğretme etkinliklerinde, etkileşimde bulunulan personel, araç-gereç, tesis ve organizasyon gibi öğeler bir araya gelerek "eğitim ortamı" nı oluşturmaktadır. Eğitim programlarının etkili biçimde uygulanması, uygun eğitim ortamlarının düzenlenmesini gerektirmektedir. Programların özelliklerine göre, değişik eğitim ortamlarının oluşması söz konusudur.

Günümüzde, giderek gelişen bilim ve teknoloji, öğretmenlerin yararlanabilecekleri çok çeşitli eğitim ortamlarını hizmete sunmaktadır. Televizyon, video, programlı öğretim, bilgisayar, tele iletişim, tele konferans vb. bunlar arasında yer alan birkaçıdır. Sosyal bilgilerin öğretiminde temel kaynak ders kitabı olmakla birlikte, bugün buna ek olarak, yardımcı ders kitaplarını; görsel-işitsel araçları, radyo programlarını, toplumsal, çevresel ve güncel olgu ve olayları, haritaları, küreleri, teyp bantlarını, levhaları vb. birçok öğretim ortamını saymak mümkündür. Bu çeşit ortamların öğretimde, yerinde ve etkili biçimde kullanılması, öğrencinin ilgisini çekerken, öğretimi de zenginleştirmekte, öğrenmeyi kolay ve ilginç duruma getirmektedir.

Kimi yazarlar, sosyal bilimler üzerine yazılan kitapların büyük ölçüde karmaşık bir terminoloji içerdiklerini belirtmektedir. Eğer bizler de öğretmek istediğimiz şeyleri görsel olarak göstermeden öğretirsek, öğrencilerimiz öğrettiğimiz şeyleri kolay kolay anlayamayacaklardır. Onlara göre, eğitimde teknoloji sözcüğü, öğretmenlerin işlerini daha iyi yapmak için kullandıkları şeyler anlamına gelir. Sözü edilen şeyler, tebeşir, karatahta, çizim, taslak, resim vb. gibi, eğitim teknolojisinin yapı taşlarıdır. Bunlar daha çok daha çekici gibi görünen, bilgisayar donanım ve yazılımları ile karşılaştırıldığında, ihmal edilmemesi gereken, inanılmaz ölçülerde yararlı öğretim araçlarıdır. Ancak, göz önüne alınması gereken yeni bir şey daha vardır. Bilgisayar devrimi diye anılan gelişmeler, herkesçe kullanılan yeni teknolojileri ortaya çıkarmıştır. İnsanlar artık,

bilgi çağı, bilgi yolu ve birbirine bilgisayar ağları ile bağlı küresel köylerden söz eder olmuştur (Sözer, 1998, 124).

Öğrencilerin öğrenmelerini gerçekleştirme yolları ve öğrenmeleri hatırlama düzeyleri ile ilgili yapılan bir araştırmada da eğitimde araç-gereç kullanımının önemini şöyle göstermektedir.

Öğrencilerin; % 83' ü görme, % 11 'i işitme, % 35' i koklama, % 45' i dokunma, % 1' i tatma duyularıyla edinilen yaşantılar yoluyla öğrenmektedir. Sonra zaman sabit tutulmak üzere insanlar; okuduklarının % 10' unu, işittiklerinin % 20' sini, gördüklerinin % 30' unu hem görüp hem işittiklerinin % 50' sini, söylediklerinin % 70' ini yapıp söyledikleri bir şeyin % 90' ını hatırlarlar.

Zaman sabit tutulmak üzere insanlar; okuduklarının % 10' unu, işittiklerinin % 20' sini, gördüklerinin % 30' unu hem görüp hem işittiklerinin % 50' sini, söylediklerinin % 70' ini yapıp söyledikleri bir şeyin % 90' ını hatırlarlar. (Demirel ve diğerleri, 2005, 79).

**Tablo 1: Duyu organlarımız-öğrendiklerimiz ve öğrenme yöntemleri ile hatırlama düzeyi arasındaki korelasyon**

<i>Duyu Organlarımız</i>	<i>Öğrendiklerimiz</i>	<i>Öğrenme Yöntemleri</i>	<i>Hatırlama/Kullanma</i>
Görme	%83	Okuduklarımız	%10
Duyuma	%11	İşittiklerimiz	%20
Koklama	%3.5	Gördüklerimiz	%30
Dokunma	%1.5	Görüp/İşittiklerimiz	%50
Tatma	%1	Söylediklerimiz	%70
	Toplam %100	Söyleyip/Yaptıklarımız	%90

“Bugün, eğitime olan isteğin çok olması nedeniyle kalabalık olan sınıflarda ses ve görüntünün çok gerekli olduğu büyük amfilerde mikrofon ve tepegöz dahi olmadan yapılan öğretimden, kuşkusuz hiçbirimiz memnun değiliz. Sadece ön sıralarda yer kapmak için erkenden yola çıkan, öğrenme isteği çok sınırlı öğrenciden, elden ele geçen, yenilenmemiş ders notlarını ezberleyerek sınava

gelen öğrencilerden de memnun değiliz. Öyleyse yapılacak iş, öğrenme-öğretme etkinliklerini daha verimli hale getirmektir ve bu bir zorunluluktur.

Bunun için öğrencinin, gerektiğinde kendi başına öğrenmesini sağlayabilecek daha iyi hazırlanmış ders notları, bilinçli seçilmiş ve hazırlanmış kitap ve/veya kitaplar, çok pahalı olduğu zannedilen, oysa öğrenci sayısına bölündüğünde özellikle sağlayacağı kaliteli öğretim açısından değerlendirildiğinde hiç de pahalı olmayan mikrofon, tepegöz, video, teyp ve bantların temini ve bunlardan çok daha önemlisi program ve uygulamaların planlanması, pek de güç, hele hele imkânsız olmasa gerek (Köymen, 1987, S.22).”

Ülkemizde araç-gereç kullanımı birçok ders için pek yaygın değildir. Bunun çeşitli sebepleri vardır. Kimi okullardaki öğretmenler araç-gereç bulamazken, kimi okullarda da araç-gereç olmasına karşın öğretmenlerce yeterince kullanılmamaktadır. Gerçek ise, okulların gerekli araç-gereçlerden yoksun olması bir yana, okullarda öğretmenlerin araç-gereç sağlanması ve kullanımı için yeterli çaba göstermediği noktasında toplanmaktadır (Sözer, 1998, 125). Ayrıca bazı öğretmenlerin elindeki basit bir aracı bile kullanmaktan çekindiği gözlenmektedir. Bu çekingenliğinin temel nedenlerinden biri şüphesiz ki öğretmenin o aracı kullanmasını bilmemesinden kaynaklanmaktadır. Elinin altındaki bir aracın nasıl kullanılacağını, o aracın faydalarını ve sınırlılıklarını bilen bir öğretmen o araçtan yararlanma yollarını arayacaktır. O halde, öncelikle öğretmenlere araçların tanımı yapılmalıdır.

İşlenen konulara uygun olarak seçilen ve kullanılan araç-gereçler, eğitim ve öğretime olumlu katkılar sağlar. Bu katkıları şöyle sıralayabiliriz:

Çoklu öğrenme ortamı sağlar, araç gereçler öğrenme işlemine katılan duyu sayısını artırarak daha fazla ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olurlar. Bir insan, sadece okuduğu (gördüğü) veya sadece dinlediği zaman hafızaya tek yönlü, hem işitip hem gördüğü zaman ise çift yönlü kayıt yapılmış olur. Beş duyu organı ne kadar fazla kullanılırsa bellek bilgileri daha iyi depolayacak ve öğrenme- hatırlama daha iyi gerçekleşecektir.

Araç gereçler öğretimi canlı ve açık hale getirirler öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini artırır. Öğrenme arzusu oluştururlar öğrenilecek konu üzerinde uygulama yapma imkânı sağlarlar. Öğretimi zenginleştirirler (Aydın, 2005, 327). Sadece okuyarak öğrendiklerimizin yüzde onunu hatırlarız. Buna görme, işitme,

söyleme ve yapma eklendiği zaman hatırlama düzeyi daha da artar. Yaparak öğrendiklerimizin yüzde doksanını hatırlarız.

Konuya din öğretimi açısından yaklaştığımızda, Geleneksel din öğretimi anlayışında öteden beri, 'öğretmen, sınıf ve ders kitabı' üçlüsü hâkimdir. Hâlbuki yeni öğrenme teorileri, verimli bir öğrenmenin sağlanabilmesi için kitaplardaki kuru bilgilerin diğer öğrenme-öğretme kaynaklarıyla (fotoğraflar, grafikler, resim, modeller, vs.) desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır (Doğan ve Tosun, 2003, 158).

Günümüz öğretim yöntemlerinde artık tek bir zekâ tipinden bahsedilemeyeceğine göre farklı zekâlara sahip öğrencilerin, sınıflarda çoklu öğrenme ortamı oluşturmayı zorunlu kıldığını söyleyebiliriz. Çünkü öğretimin öncelikli amacı öğrenciyi iyi tanımak ve ihtiyaçlarına cevap vermektir.

Din derslerinde materyal kullanımı, öğrenme işlemine katılan duyu sayısını artırarak daha fazla ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olur. Örneğin; "trafik kurallarına uyar, başkalarının haklarını çiğnemem" konusu işlenirken öğretimimiz sadece anlatımdan meydana geliyorsa öğrenciler duyduklarının % 20' sini hatırlayacaklardır. Kırmızı ışıkta karşıdan karşıya geçerken araba çarpan bir çocuk resmini yansıttığımızda öğretmeye çalışıklarımızın % 50' si hatırlanacaktır. Ders öğrencilerin bizzat görev alacakları bir rol oynama etkinliği ile tamamlandığında ise öğrenilenlerin % 90' ı hatırlanacaktır (Doğan ve Tosun, 2003, 168).

Derslerde araç- gereç kullanımı öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olur. Her öğrencinin öğrenme yeteneği farklıdır. Bu nedenle öğretme-öğrenme etkinliklerinden eşit derecede yararlanamazlar. Kimi dersi en iyi dinleyerek, kimisi anlatılanları aynı zamanda görerek, kimisi de bilgiler farklı görsel materyallerle sunulduğunda öğrenebilirler. Kısacası insanlar farklı biçimlerde öğrenirler. Bu farklılıkların bilincinde olan bir öğretmen derste kullanacağı araç-gereç sayısını artırdıkça, her bir öğrencinin bireysel öğrenme ihtiyacına cevap verebilme ihtimalini de arttıracaktır.

Örneğin "Günümüzde Yaşayan Büyük Dinleri Tanıyalım" konusunu işlerken farklı dinlerin ibadet şekilleri, mabetleri ve dini bayramları bir video-kaset ile seyrettirilebilir. Böylece ibadetlerin, ibadet yerlerinin ve bayramların şekilleri farklı dahi olsa inanan insanların ortak değerleri olduğu görsel olarak anlatılmış olur. Ya da



haklar konusu işlenilirken kul hakkı yememekle ilgili kısa ve öğretici bir film seyrettirilebilir. Üstelik anlayamadığı yerde öğrenci kaseti istediği kadar ileri geri sararak tekrar tekrar izleyebilir.

Derslerde araç- gereç kullanımı öğrencilerin derse dikkatini çeker ve onları güdüler. Din eğitimi alanında sözel iletişim belki de tek başına en çok kullanılan iletişim metodudur. Öğretmenin sınıfta öğüt verir gibi ders anlatması oldukça yanlıştır. Böyle bir derste öğrenciler 5–10 dakika sonra uyuklamaya, hayaller kurmaya başlarlar. Dışarıdan bakıldığında onların dersi dinlediği zannedilir. Fakat onlar çoktan hayaller kurmaya başlamış ve dikkatleri dağılmıştır. İnsan beyni büyük bir kapasiteye sahiptir ve bu kapasite tam kullanılmadığında kullanılmayan kısmı beyin hayallerle doldurur. Bu duruma yol açmamak için görsel-işitsel araçlarla öğrencilerin dikkatleri derse çekilmelidir.

Dersin görsel materyaller yoluyla sunulmasıyla ortaya çıkan yenilik, öğrencilerin dikkatlerini çekecek ve duygusal tepkiler yaratarak onları motive edecektir. Bu şekilde çeşitli materyaller kullanarak ders işleyen bir din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni hem kendisini hem de dersini daha çabuk sevdirecektir.

Öğretmenin namaza çağrı konusunu işlemek üzere girdiği sınıfta mümkünse sınıfın camlarını açıp yakınlardan gelen bir ezan sesini dinletmesi veya kasetten hem ezan sesini hem de varsa diğer dinlerde ezana karşılık gelebilecek unsurları dinletmesi öğrenciyi kendisini kuşatan uyarıcı bombardımanından kurtarıp konuya dikkatini çeker. Yine "Kur'an-ı Kerim'i Tanıyalım" ünitesinde sınıfa Kur'an-ı Kerim'le gelmenin, öğrenciyi derse güdülemek açısından öğretmene büyük katkısı olacaktır (Doğan ve Tosun, 2003, 169).

Derslerde araç-gereç kullanımı hatırlamayı kolaylaştırır; Bilgi uzun süreli bellekte hem görsel hem de sözel olarak kaydedildiğinden, hem görsel hem de sözel olarak sunulan bilgilerin hatırlanma ihtimali daha yüksektir. Resimler kelimelerden daha fazla hatırlandığına göre görsel sembollerle sözel anlatımları birlikte kullanmak bilginin bellekten geri çağırılmasına yardımcı olacaktır.

6. sınıfın "Namaz Bir İbadettir" ünitesiyle (aynı konu lise 2.sınıfta ibadetler ünitesinde de tekrar işlenmektedir) öğrenci kıyam, kıraat, secde ve tekbir gibi yeni kavramlarla karşılaşır. Bu kelimeler çocuğun daha önce hiç duymadığı ve belki de günlük hayatta karşılaşma imkânı bulamayacağı kelimeler olabilir. Eğer öğretmen

namaz ünitesi ile öğrencinin hayatına yeni giren bu sözcükleri Türkçe anlamlarını da vererek resimler eşliğinde anlatırsa öğrenci bilgiyi hem sözel hem de görsel olarak kaydedecek ve gerektiğinde hatırlaması çok daha kolay olacaktır. Camide minber vardır, mihrap vardır, özellikleri şunlardır v.b. diyerek ders anlatmak çocuğa veya gence hariçten gazel okumaya benzer. Din dersinde camiye anlatmanın en iyi yolu ya cami maketiyle anlatmak veya çocukları camiye götürüp caminin iç unsurlarını gerçek boyutlarıyla göstermek, dokunmalarına müsaade etmektir. Defalarca namazın kılınışını, kürsüyü, minberi veya mihrabı anlatmak yerine namazın kılınışını göstermek, gerektiğinde öğrencileri camiye götürmek öğretmene zaman kazandıracaktır

Derslerde araç- gereç kullanımı soyut şeylerin somutlaşmasına ve akılda kalmasına yardımcı olur. Materyallerin din öğretimindeki en önemli rollerinden biri soyut ve karmaşık olguları basitleştirmesidir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hem soyut konuların ağırlıklı olarak işlendiği bir derstir hem de hitap ettiği yaş grubu daha soyut düşünmeye geçememiş ya da somut düşünceden soyut düşünceye geçiş aşamasında olan bireylerdir. Bu iki gerçeği göz ardı ederek ders işlemek mümkün değildir. Örneğin; "Allah'a İnanıyorum" ünitesi işlenirken " Evrende bir düzen vardır, Allah'ın her şeye gücü yeter" demek yerine kâinattan bazı resimler veya fotoğraflar göstermek öğrenmeyi kolaylaştıracaktır. Çünkü kelimeler görsel gereçler gibi simgeledikleri şeylere benzemezler. Görsel gereçler, sözel fikirlerin zihinlere daha kolay yer etmesine hizmet eder (Doğan ve Tosun, 2003, 169).

Ayrıca materyal kullanımı karmaşık fikirleri basite indirgeyerek açıklar, işlemleri basitleştirir. Fikir, işlem ve süreçlerin sırasını gösterir (Aydın, 2005, 327).

Derslerde kullanılan araç- gereçler güvenli gözlem yapma imkânı sağlarlar. Film projektörleri ve videolar özellikle sınıfa getirilmesi imkânsız, doğrudan gözlenmesi tehlikeli ya da mümkün olmayan cisim, olgu ve olayların kolayca ve güvenli olarak gözlenmesine imkân sağlar. Örneğin; "Hac ve Kurban" ünitesi işlenirken öğrencileri hacca götüremezsiniz. Kuru bilgiyle de haccın maddi-manevi boyutunu yaşatamazsınız. Ama bir video filmiyle haccı aşama aşama izletebilirsiniz. Yine "İslam ve Estetik" ünitesi işlenirken bir Selimiye camiini veya Süleymaniye camiini gitme imkânı olmasa da resimlerle, videolarla veyahut

ta daha da güzeli 3D (üç boyutlu resimler) şeklinde hazırlanmış görüntüleriyle incelemek hem daha zevkli kılacak hem de zihinde kalıcı izler bırakacaktır.

Derslerde araç- gereç kullanımı farklı zamanlarda birbiriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağlarlar. Farklı sınıflarda bir konuyu, tamamıyla aynı şekilde sunmak imkânsızdır. Ancak her konunun bazı temel bilinmesi gerekenleri vardır ve bunlar hiçbir sınıfta atlanmamalıdır. Çoğu zaman öğretmenler dersten çıktıktan sonra önemli bazı noktaları kimi sınıfta mükemmel örneklerle anlatırken kimisinde unuttuğunu fark eder.

Öğretmen bir derste içerikle ilgili olarak bir noktayı mükemmel bir örnekle açıklar, fakat bir başka derste o tür bir örnek aklına gelmez veya aynı içeriğin sunulduğu başka bir sınıfta aynı örneği vermeyi unutabilir. Görsel ve işitsel gereçlerin en etkili kullanımı, bu tür bellek problemleriyle başa çıkılmasına yardımcı olur, farklı sınıflardaki bütün öğrencilerin aynı öğretim içeriğini almalarını sağlar. Bir tepegöz saydamı, öğretmenin önemli noktaları hatırlamasına yardımcı olabilir. İyi hazırlanmış bir video sunusu, unutulmuş önemli noktayı güvenilir bir şekilde vurgulayabilir. Öğretim içeriği ile ilgili bir slâyt sunusu, her defasında aynı örneklerin verilmesini sağlar. ‘Hafıza-i beşer nisyan ile maluldür’ sırrınca bazen öğretmen bazı püf noktaları, çarpıcı örnekleri unutabilir veya eksik anlatabilir. Bu nedenle görsel-işitsel araçlar eksiksiz bir ders yapmamıza yardımcı olurlar. Her sınıfın aynı bilgiyi almasını sağlarlar. Görsel ve işitsel gereçlerin etkili kullanımı, bu tür bellek problemlerinin aşılmasında oldukça etkilidir. Örneğin dinimizin sakınmamızı istediği kötü davranışlar konusunda hazırlanmış asetatlar, önemli noktaların hatırlanmasına yardımcı olarak eğitimde eşitliği sağlayacaktır (Doğan ve Tosun, 2003, 170).

Derslerde araç- gereç kullanımı tekrar tekrar kullanılabilir olduğundan zamandan tasarruf sağlarlar; Din dersi öğretmenlerini araç-gereç kullanmaya sevk eden en önemli etkenlerden birisi zamandan tasarruf sağlama çabasıdır. Çünkü "Bir resim bin kelimeye bedeldir" ifadesi gereğince materyaller, amaçlanan bu zaman tasarrufunu sağlar. Örneğin "namazın kılınışı" konusunu düz anlatım ile sunmaya çalışmak yerine basit bir çizimle görselleştirerek anlatmak daha kısa sürede daha etkili öğretimi sağlar.

Aynı materyali, farklı sınıflarda kullanarak aynı içeriğin sunulmasını sağlayan öğretmen aynı zamanda materyali geliştirmek için harcadığı zaman ve

emekten de tasarruf eder. Materyal kullanarak kazandığı zamanı da öğrencilerle daha fazla ilgilenerek değerlendirebilir. Bir ünite ile ilgili her yıl yeni materyal üretmeye gerek yoktur. Bir defa arşivinizi hazırlayınca bunu uzun yıllar kullanılabilir. Böylece zamandan ve emekten tasarruf sağlanmış olur. Sadece yıllar ilerledikçe değişen şartlara göre bazı materyallerde değişiklikler veya eklemeler yapmak gerekir.

Materyal kullanımının din öğretimi açısından diğer faydaları şunlardır:

- Algılamayı ve öğrenmeyi kolaylaştırır.
- İlgi uyandırır, ilgiyi devam ettirir. Öğrenmede uyarıcı etki yapar
- Monotonluğu giderir, sıkıcılığı dağıtır, sınıfa canlılık getirir.
- Unutmayı azaltır, hatırlamayı sağlar.
- Bilgiyi tamamlar, pekiştirir ve kalıcılığa yardım eder.
- Okuma ve araştırma arzusu uyandırır.
- Bilgilerin kavramlaşmasını ve öğrencilerin bilgiyi yorumlamasını kolaylaştırır.
- Öğrencilerin problem çözmesine yardımcı olur.
- Yanına gidilmesi veya sınıfa getirilmesi mümkün olmayan olgu ve varlıkları gerçek yüzleriyle sınıfa taşır.
- İnançları, görüşleri, tavırları ve alışkanlıkları pekiştirir ya da değiştirir.
- Tahta kullanımı ihtiyacını azaltır.
- Duygusal tepki verilmesini sağlar.
- Dikkati canlı tutar, düşüncenin devamlılığını sağlar.
- Bilginin şekiller yoluyla düzenlenmesini ve algılanmasını kolaylaştırır.
- Öğrencilerin öğretime etkin katılımını sağlar.
- Fiziksel çevreden gelen rahatsızlıkları önler (Doğan ve Tosun, 2003, 170-171; Aydın, 2005, 327-328).

Sonuç olarak diyebiliriz ki, genel öğretimde ve din öğretiminde kullanılan materyallerin sayısı ve kalitesi arttıkça öğretimin kalitesi de yükselir. Verimlilik artar. Daha az parayla öğrencilere daha zengin yaşantılar kazandırılır.

Bununla birlikte materyallere dayalı olarak yapılan öğretimin ortaya çıkarabileceği muhtemel sakıncaları da göz önünde bulundurmak gerekir örnek verecek olursak materyallere dayalı olarak yapılan öğretim;

- Öğrencilerin düşünmelerini azaltabilir.
- Kimi durumlarda dili daha çok kullanmayı gerektirmeyebilir.
- Aracın temini pahalı olabilir, sürekli taşınması zahmetli olabilir.
- İstenilen her aracı anında etkili bir şekilde kullanmak için gerekli zaman ve hazırlık yeterli olmayabilir.
- Bazı araçların (işitme araçlarının) kullanımında ilgi çabuk dağılıbilir (Yıldız, 2004, 20-31).

Yukarıda genel olarak diğer dersler için bahsettiğimiz öğretimde araç-gereç kullanımına özelden din öğretimi açısından bakacak olursak bu konuda yapılan çalışmalar ümit verici olmakla beraber bu çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Diğer ülkelerde din eğitim ve öğretiminde kullanılmak üzere pek çok materyal üretilmişken ülkemizde öğretim teknolojisi ve materyallerin din eğitimine uygulanması üzerine yeterince araştırma yapılmamıştır. Bu konuda Prof. Dr. M. Faruk Bayraktar'ın Öneri dergisinin birinci cildinde "Eğitim Öğretimde Araç Gerecin Önemi" adlı bir makalesi bulunmaktadır. Ayrıca Filiz Yeşil "Din Öğretiminde Araç-Gereç" ; İsmail Çevik "Görsel Malzemenin Din Öğretiminde Kullanımı" (Yorulmaz, 2004, 2) ; Bilal Yorulmaz da " Teknoloji Destekli Din Öğretimi" adlı yüksek lisans tezini hazırlamışlardır. Ayrıca Recai Doğan ile Cemal Tosun'un birlikte hazırladıkları "İlköğretim 6.7.8 sınıflar için DKAB Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri" ve M. Zeki Aydın'ın "Din Öğretiminde Yöntemler" adlı çalışmalarında konuya yer verilmiştir. Ancak konuyu derinlemesine ele alan müstakil eserler yok denecek kadar azdır.

Bu anlayışın ders kitaplarına dahi hâkim olduğunu görmek mümkündür. Yıllarca okullarda sayfalarca bilgidan ibaret olan, hiçbir çekiciliği olmayan, öğrenmeye güdüleyici unsurlardan yoksun Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitapları

okutulmuştur. Zamanla bazı resimler kullanılmaya başlanmasa da bunlar cami, şadırvan ve hat ile ilgili figürlerle sınırlı kalmıştır. Hâlbuki bir resim, bir Tablo sırf görsel zenginlik amacıyla konulamaz. Aynı zamanda konuyla bütünlük arz etmeli, "Bir resim bin kelimeye bedelse; bir resim çiz, bin kelime tasarruf et" sözünden hareketle sayfadaki metni görsel olarak anlatmalıdır. Eğitim açısından çok önemli olan bu gerçek bizim din eğitimi kitaplarımız tarafından çok geç kabul buldu. Örneğin; Allah'a iman ünitesi çoğu zaman bir cami resmi ya da hat yazısıyla bitirildi. Bu da bize gösteriyor ki, bu resimler yalnızca görsel zenginlik kaygısıyla konulmuş, konuyla ilgisinin olup olmadığı ve amaçlanan hedefleri gerçekleştirme noktasında bir fonksiyona sahip olup olmadığı düşünülmemiştir.

Din dersi daha çok soyut konulan içerdiği için, öğretimi diğer alanlara oranla daha fazla özveri ve görsellik isteyen bir alandır. Günümüzde zaten çocuk veya genç, artık çok fazla dini obje ile karşılaşmamaktadır. Karşılaşsa bile çoğu zaman bunun farkına varamamaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile din, öğrenciye ne kadar somut bir şekilde sunulabilirse Öğrenen birey de o oranda çevresini kuşatan dini sembollerin varlığının farkında olacaktır.

Bu bilinç ve kaygıya sahip olan din kültürü öğretmeni, ders için seçeceği uygun materyallerle, dini bir ölçüde gerçek hayata bağlamış olacaktır. Öğretmen bir model, çizgi resim ve bir fotoğrafla hayatın birçok yönlerini sınıfa getirebilecektir.

Dersi destekleyecek öğrenme-öğretme yardımcılarını kullanmak konulan somut hale getirir ve böylece daha iyi soyut kavramların oluşması sağlanır. Tutarlı soyutlamalar; zengin, anlamlı ve somut yaşantılar olmadan gerçekleştirilemez.

Din öğretimi açısından sınıfta çoklu ortamın oluşturulması hem iletişim hem de öğretmen-öğrenci etkileşimi açısından da önemlidir. (Doğan ve Tosun, 2003, 158).

Fakat konuya din eğitimi açısından bakıldığında Selçuk, yaptığı bir çalışmada bu konuyla ilgili olarak öğretmenlerin % 63' nün araç-gereç olarak yardımcı kitap, ansiklopedi kullandığını bunun yanında görüntü veren yansıtıcı olarak (slâyt, film) kullanımının % 2.63 olduğunu sesli araçların (radyo-teyp v.s) kullanımının ise olmadığını sonucuna varmıştır (Selçuk, 2005, 29).

Aydın ise yaptığı bir çalışmada öğretmenlere “Ahlâkî konuların öğretiminde idealde en çok kullanılması gereken ders araç ve gereçler hangileri olmalıdır ” sorusunu yöneltmiş ve aldığı cevaplardan tablo ikideki sonuçlara ulaşmıştır.

**Tablo 2: Ahlaki değerlerin öğretilmesinde kullanılması gereken araç-gereçler hangileri olmalıdır?**

CEVAPLAR	Öğretmen		Müfettiş		Yönetici		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kur'an-ı Kerim Meali	150	42.4	24	23.7	33	42.8	207	38.9
Görüntülü (film, tepegöz vb.)	68	19.2	51	50.5	20	25.9	139	26.1
Yardımcı kitap	98	27.7	9	8.9	17	22.0	124	23.3
Dergi, gazete ve ansiklopedi	9	2.5	10	9.9	5	6.4	24	4.5
Yazı tahtası	12	3.4	1	0.9	5	6.4	18	3.3
Sesli araçlar	5	1.4	4	3.9	3	3.9	12	2.2
Başka	1	0.9	3	2.9	3	3.9	7	1.3

Tabloya göre ankete katılanlar tarafından, ahlâkî konuların öğretiminde % 38.9 oranı ile en çok kullanılması gereken ders aracı olarak Kur'an-ı Kerim meali önerilmektedir. Bunu % 26.1 oranı ile görüntülü araçlar, % 23.3 ile yardımcı kitaplar izlemiştir. Burada en dikkat çekici durum, yazı tahtasının kullanılması sadece % 3.3 oranında tercih edilmektedir. Bu genel tercihlerle öğretmen ve müfettişlerin tercihleri arasında az da olsa farklılıklar vardır. Örneğin, idealde en çok kullanılması gereken ders aracı olarak, öğretmenler % 42.4 oranı ile Kur'an-ı Kerim mealini tercih ederken, müfettişler % 50.5 oranı ile görüntülü araçları önermektedirler. Sorudaki başka seçeneğine üç öğretmen “hadis kitapları” yazmıştır. Elbette Kur'an-ı kerim mealinin derste kullanılması önemlidir, ancak görüntülü ders araçlarının da öğretimde büyük yararları vardır. Öğretmenlerin, görüntülü araçları üçüncü tercihe almaları, bu tür araçları iyi tanımamalarından ve kullanma alışkanlığının olmamasından kaynaklanmaktadır denilebilir. Aydın aynı çalışmasında öğretmenlerin şu anda kullandıklarıyla idealde kullanmak istedikleri araç-gereçlerin ne olduğu konusunda ise şu sonuçlara varmıştır.

**Tablo 3: Öğretmenlerin Şuan ve İdealde Kullanmak İstedikleri Araç-Gereçler**

CEVAPLAR	Şu Anda		İdealde		%
	f	%	f	%	
Kur'an-ı Kerim Meali	289	30.8	207	38.9	+8.1
Görüntülü (film, tepegöz vb.)	35	3.7	139	26.1	+22.4
Yardımcı kitap	290	32.2	124	23.3	-8.9
Dergi, gazete ve ansiklopedi	112	11.9	24	4.5	-7.4
Yazı tahtası	184	19.6	18	3.3	-16.3
Sesli araçlar	18	1.9	12	2.2	+0.3
Başka	8	0.8	7	1.3	-0.5

Tabloya göre, ankete katılanlar, öğretmenlerin şu anda kullandıkları ders araç gereçleri ile idealde (özlenen) kullanmaları gerekenler arasında oldukça anlamlı farklar bulunmaktadır.

En önemli fark, görüntülü araçların kullanımındadır. Görüntülü araçların şu andaki kullanımını % 3.7 oranında iken, idealde % 26.1 oranında kullanılması istenmektedir. Arada, idealde kullanılmasının lehinde % 22.4 fark bulunmaktadır. İkinci derecede farklı olan, idealde kullanılmasının lehinde % 8.1 oranı ile Kur'an-ı Kerim mealidir. Burada, üzerinde durulması gereken en önemli nokta, yazı tahtasının kullanımında görülmektedir. Öğretmenler, şu anda % 19.6 oranında yazı tahtasını kullanırlarken, idealde kullanılması % 3.3 oranında istenilmektedir. Buna göre, yazı tahtasının kullanılmasının aleyhinde % 16.3 oranında bir fark bulunmaktadır. Demek ki, yazı tahtası kullanımı eğitimcilerimiz tarafından yararlı bir öğretim aracı olarak görülmemektedir. Bu duruma olumlu olarak bakmak istersek, öğretmenlerin yazı tahtası yerine diğer araçların kullanılmasının daha yararlı olduğunu kabul ettiklerini düşünebiliriz. Ancak, öğretmenlerin, yazı tahtasını az kullanmaları, diğer araçları çok kullanmalarından değil, çoğu zaman hiç bir araç kullanmaksızın konferans ya da vaaz verir gibi ders anlatmalarından kaynaklanmış olabilir (Aydın, 2000, 5-25).

Özdemir de yaptığı bir çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Araştırma sonucunda çıkan sonuçları özetlemek gerekirse, öğretmenlerin dersi çoğunlukla kendilerinin anlattıkları ve diğer yöntemlere az yer verdikleri görülmektedir.



DKAB derslerinde araç-gereç olarak çoğunlukla yardımcı ve kaynak kitapların kullanıldığı, görsel-işitsel araçlardan çok az yararlanıldığı ve klasik bir öğretim aracı olan yazı tahtasının yeterince kullanılmadığı anlaşılmaktadır (Özdemir, 1998, 185-186).

Öğretmenlerin ancak üçte biri, dersleri için gerekli olan araç-gereçleri yeterince bulabildiklerini belirtmişlerdir. DKAB derslerinde, temel kaynak olan Kur'an-ı Kerim'in öğretmenler tarafından yeterince kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Öğretmenlerin ve öğrencilerin büyük çoğunluğu DKAB derslerinde yardımcı araç-gereç kullanımının yararına inanmaktadırlar.

Şu ana kadar yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlar göstermektedir ki din dersi öğretiminde araç-gereç kullanımı yeterli seviyede değildir.

Din öğretiminde özellikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde kullanılan araçları üç grupta inceleyebiliriz.

#### **GÖRSEL ARAÇLAR ARAÇLAR**

KİTAPLAR
YAZI TAHTALARI
RESİMLER
GERÇEK EŞYA VE
MODELLER
PROJEKSİYON MAKİNLARI
OYUNLAR

#### **İŞİTSEL ARAÇLAR**

RADYO
TEYP

#### **GÖRSEL İŞİTSEL**

VİDEO VEYA VCD
FİLM VE FİMLER ŞERİTLERİ
TELEVİZYON
BİLGİSAYAR
İNTERNET

## **2.2. Görsel Öğeler**

### **2.2.1. Kitaplar**

Kitaplar uzun zamandan beri öğretimde en çok kullanılan görsel araçlardandır, gerek içindeki bilgiler gerekse içerdiği resim ve şekiller nedeniyle

her öğrencinin gereksinim duyduğu araçlardır. Özellikle her derse ait ders kitapları o derse ait temel bilgileri içerdiğinden önemlidir. Ders kitabı ve içindeki resimler öğretme durumlarında en çok faydalanılan hazır araçlardan birisi olup; eğitim sürecinde vazgeçilmez olarak kullanılan en temel öğretim materyalleridir.

Ders kitaplarının kullanılmasının birinci sebebi organizasyondur. Ders kitapları eğitim programına uygun olarak hazırlanmaktadır. Eğitim programındaki amaçlar, içerik, faaliyetler ve değerlendirme özelliklerine uygun bilgiler sırayla yer almaktadır. İkinci sebep, bir öğretim aracı olarak kitabın kullanılmasıdır. Pek çok öğretmenin bir ders kitabı seçmesinin ve kullanmasının üçüncü sebebi rahatlığıdır. Takip etmesi, ödevlendirmesi vs. kolaydır. Başka bir sebep de öğrenci değerlendirmesinin amaçlanmasıdır. Çünkü bir ders kitabı bilginin özünü ve kolay ulaşılabilecek derli toplu bilgiyi sağlar (Yıldız, 2004, 52).

İyi bir ders kitabının özellikleri şöyledir:

- İyi ders kitabı oldukça sağlam ciltli, fazla parlak olmayan kağıda basılmış ve taşınması kolay olmalıdır.

- Sayfa düzeni, harflerin büyüklüğü öğrencilerin özelliklerine uygun olmalıdır.

- İlgi çekici olmalıdır. İlgi çekici olması için, özellikle göze hitabeden resim, fotoğraf, şema, grafik vb. araçlarla donatılmış olmalıdır.

- Düzenlenişi, öğrenmeyi sağlayıcı biçimde olmalıdır. Bunun için o, öğretmek istediği konunun özünü, önce paragrafın başında vermeli, sonra örneklerle derinliğine inmelidir. Özellikle "kolaydan zora" ve "bilinenden bilinmeye"ne ilkesi olmak üzere öğretme ilkelerine uygun olmalıdır.

- Eğitim amaçlarının gerçekleşmesine yardımcı olmalıdır.

- Öğretim programına uygun olmalıdır,

- Doğru ve güncel bilgi vermelidir. Alıntı yapılırken kaynak iyi belirtilmelidir ayrıca kullanılan ifadeler yarım bırakılmamalıdır cümlenin nerde başlayıp nerde bittiği seçilebilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığının 2006–2007 Eğitim Öğretim yılı DKAB dersi için hazırlanan kitaplarda bu tür hatalara rastlanmıştır hatta bu hatalar gazetelere konu olmuştur.

- Yalnızca bilgi vermekle kalmamalı, öğrenciyi kendi kendine çalışmaya, araştırmaya, gözlem ve deney yapmaya ve düşündürmeye özendirici olmalıdır. Bu amaçla derslerin başında hazırlık soruları ve sonunda değerlendirme soruları ile öğrencinin ulaşabileceği konuyla ilgili bir kitap listesi olmalıdır.

- Konuların sonunda bir özet bulunmalıdır.

- Öğrenciler için açıklanması gereken kelime ve terimlerin tanımlarının bulunduğu bir sözlük bulunmalıdır.

Ancak ders kitaplarının yukarıda sayılan avantajları yanında bazı sınırlamaları da bulunmaktadır. Örneğin, ders kitapları çoğunlukla yazılı iletilerden oluştuğu için, görsel malzemeleri sınırlı ölçüde verebilmekte, dolayısıyla gerçeği sınırlı ölçüde yansıtabilmektedir. Diğer yandan, ders kitapları, çoğunlukla, öğrenciyle etkileşimin sağlanamadığı tek yönlü iletişim araçlarıdır. Dahası, öğrenme sürecinde ders kitaplarını temel araç olarak kullanan öğrenci, öğrenmek için daima kendi kendini yönlendirmek ve gönüllü olmak zorundadır (Bozkaya, 2002, 2).

Ders kitaplarının dışında öğretmene dersini nasıl işleyeceği konusunda hazır bilgiler veren ve bir başvuru kaynağı olan öğretmen kitabı da önemlidir. Aslında bu çok önemli ve gerekli bir kitaptır. Ancak ülkemizde yeterince değeri anlaşılamamış ve fazla kullanılmamaktadır. Hâlbuki gelişmiş ülkelerde yaygın olarak kullanılmakta ve öğretmenlere yardımcı olmaktadır. Özellikle orta öğretimde DKAB dersi için öğretmen kitapları hazırlanması gerekmektedir.

Bunun yanında alıştırma kitapları da Öğrencilerin hem sınıfta hem de evde kullanabilecekleri bir kaynak kitaptır. Din öğretiminde İyi hazırlanırsa özellikle Arapça ve Kur'an derslerinde öğrencilerin yetişmesine katkıda bulunabilir.

Ders kitaplarının dışında ders kitaplarında verilen konuların hepsini veya bir kısmını daha ayrıntılı olarak işleyen yardımcı ders kitapları vardır. Zaman zaman ders kitabı bulunmadığı veya ihtiyaca cevap veremediği durumlarda ders kitabı yerine de kullanılabilir. Sözlük, ansiklopedi, gazete ve dergiler de yardımcı ders kaynakları olarak zikredilebilir. Gazete ve dergilerde dinî içerikli önemli yazı ve haberlerin derste kullanılması derse bir çeşitlilik kazandırabilir. Burada Milli Eğitim Bakanlığınca tavsiye edilmiş olanlar kullanılabilir (Aydın, 2005, S. 331). Ancak yardımcı kitaplar öğrencilerin takıldıkları veya tam

kavrayamadıkları yerde faydalı olmasının yanında bazen öğrencilerin çalışarak kendilerinin bulmaları gerekli bilgileri hazır olarak bulmalarından dolayı tembelliğe itebilmektedir.

İslam dini temelde Kur'an'a ve sünnete dayanır. Bu sebeple DKAB öğretmeni dersinde Kur'an-ı kerim mealinden ve hadislerden de faydalanmalıdır. Kur'an-ı Kerim, Peygamberimiz Hz. Muhammed yoluyla ile insanlığa iletilmiş Allah sözüdür (K. Kerim, 4/82). Müslüman inancına göre Kur'an, bütünü ile mucizedir; onun ne benzeri ne daha iyisi yapılabilir.

Kur'an'ın benzerinin yapılamamasının kabulü, onun çevirisinin de yapılamayacağı biçiminde anlaşılmış, bu yüzden birçok din bilgini Kur'an'ın tercümesi konusunda kesin görüş ve davranış ortaya koyamamıştır. Bununla birlikte hangi milletten olursa olsun Müslümanların Kur'an'ın hükümlerine uymakla yükümlü olmaları, onu anlamalarını gerekli kılmaktadır. Bu bakımdan Kur'an'ın tercümeleri, derslerin birinci derecede kaynak kitabıdır.

Kur'an aynı zamanda, öğretmenler için bazı direktifler verir. Kur'an'a göre öğretmenler, ellerine teslim edilen çocukları iyi birer insan olarak yetiştirmekle yükümlüdürler. İyi yetişmiş Müslümanlar Allah'ı severler, dünya hakkında ve dünyada nasıl yaşanması konusunda Allahın öğütlerini öğrenirler. Onlar bir ibadet olarak Kuran'a saygı göstermenin yanı sıra, onun içinde neler olduğu hakkında da bilgi edinirler. Öğretim programına uygun olarak ders kitaplarında her konunun içinde, konuyla doğrudan ilgili Kur'an ayetlerine yer verilmiştir. Bunlar öğretmenin, dersi planlarken göz önünde bulundurması gereken ayrıcalıklı metinlerdir (Bilgin ve Selçuk, 1997, 162).

Ancak değişik zaman ve yerlerde yapılan araştırmaların sonuçları DKAB öğretmenlerinin bu temel kaynağı yeterince kullanmadıklarını ortaya koymaktadır.

Peygamberimiz (S.A.V) "Din nasihattir." buyurarak Müslümanların birbirlerine öğütte bulunmalarının önemine işaret etmiştir. DKAB öğretmenin sadece ders kitabındaki hadislerle yetinmemesi buna ilaveten işlediği konularla ilgili peygamber efendimizin hadislerine daha çok başvurması gerekir. En azından öğrencilerin dinin ikinci kaynağı olan sünnetin dolayısıyla hadislerin içinde bulunduğu Buhari, Müslim gibi sahih hadis kitaplarını bilmesi elzemdir öğretmenin bu kitapları getirip tanıtması gerekir.

### 2.2.2. Yazı tahtaları

Geleneksel sınıf ortamında her öğretmenin en çok kullandığı araç sınıfta kullanılan yazı tahtasıdır. Yazı tahtası, öğretmenin verdiği sözel mesajların görsel hale gelmesini sağlayan bir araçtır. Üzerinde renkli tebeşirle çizilen şekil, resim ve diyagramlar öğrenmeyi somutlaştırmak için çok sık kullanılan görsel öğretim yoludur (Yıldız, 2004, 55).

Öğretmenin en kolay ulaşabileceği materyal yazı tahtasıdır. Her sınıfın vazgeçilmez demirbaşdır. Bu nedenle tahtaya hâkimiyet çok önemlidir. Dersler tahtaya şekiller, şemalar, resimler çizilerek işlenirse daha kolay anlaşılır. Ders daha somut bir hal alır. Görsel zekâsı gelişmiş olan çocukların ilgileri daha çok çekilmiş olur. Tahtaya çizgiler çizilerek kelime bulmaca oyunu da oynanabilir. Yeni öğrenilen kavramlar tahtaya yazılarak açıklanmalıdır. Böylece kavramın yanlış telaffuzu önlenir.

Yazı tahtalarının bu özelliklerinin yanında etkili bir şekilde kullanılması daha da önemlidir. Yazı tahtasını kullanırken dikkat edilmesi gerekli hususlar şunlardır;

1. Yazı tahtası büyüklüğüne göre birkaç sütuna bölünmeli ve yazılar sütunlar halinde yazılmalıdır.
2. Tahta kullanılırken ne büyüteçle okunacak kadar küçük, ne de tahtayı dolduracak kadar büyük yazılmamalıdır.
3. Çok karışık şekiller tahtaya çizilmemelidir. Bu durumda ya şekiller basitleştirilmeli ya da önceden çoğaltılarak öğrencilere dağıtılmalıdır.
4. Çok uzun yazıların tahtaya yazımı hem zaman kaybına sebep olur hem de öğrencilerin derse karşı ilgilerini azaltabilir. Böyle durumlarda varsa tepegözden yararlanılabilir. Yoksa ya çoğaltılarak dağıtılır ya da teneffüste tahtaya yazılır.
5. Tahtaya yazılan el yazısı okunabilir olmalıdır. Bundan da önemlisi kelimelerin doğru yazılmasıdır.
6. Çeşitli renkli tebeşir veya kalemlerin kullanılması yararlı olabilir.



**Şekil 1. Sınıf Tahtasında Ders İşlenişi**

7. Yazılar tüm öğrenciler tarafından görülebilecek şekilde olmalıdır.

8. Tahtayı kullanan öğretmen dersin sonunda mutlaka tahtayı temizleyerek sınıfı terk etmelidir. Bir öğretmenin kendisinden önceki öğretmenin kirlettiği tahtayı öğrencilerin önünde silerek derse başlaması kadar, yeni bir derse kötü bir başlangıç olamaz (Aydın, 2005, 332).

### 2.2.3. Resim ve Fotoğraflar

En çok kullanılan görsel araçlardan birisi de resimlerdir. En ucuz ders aracı olduğu gibi öğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanması ve temin edilmesi kolaydır. Resimler her zaman yalnızca sözlü ya da yazılı anlatımdan daha etkilidir.

Resimler birçok dini konunun anlatımını kolaylaştırdığı gibi, özellikle de ahlaki konuların anlaşılmasında da başarı ile kullanılabilir.

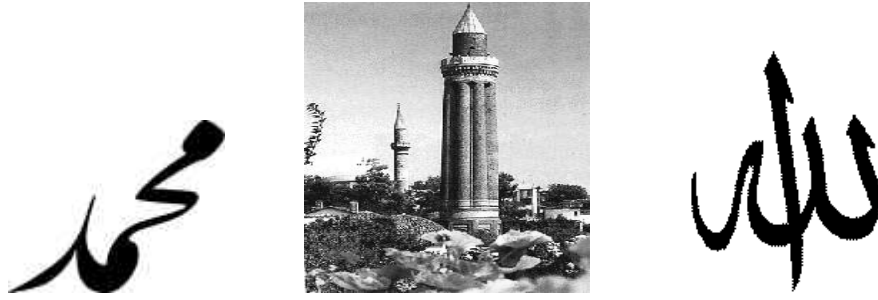
Düz resimler fotoğraf makinesi ile çekilmiş resimler, kitap, gazete ve dergi vb. basılı materyallerde yayımlanmış resimler, posterler, çoğaltılmış resimler bu gruba girmektedir.

Düz resimden üç şekilde yararlanılabilir. Bunlardan birisi, "düz resimleri öğrencilere okutmaktır". Örneğin, Arapça dersinde gösterilen resmi öğrenciler Arapça olarak anlatabilirler. İkinci yol, "düz resimlerden hareket ederek bilgi vermektir". Örneğin, hac, namaz vb. konularla ilgili resimler dersi oldukça cazip hale getirebilir. Üçüncü yol, "düz resimlerle konuyu zenginleştirmektir." Örneğin,

kandil geceleri, Kurban bayramı vb. konularında bir cami mahyası, kurbanlık hayvanlar vb. resimler öğrencilerin güdülenmesini sağlayabilir (Aydın, 2005, 333).

İşlenen konulara göre sınıfa ilgili resim ve fotoğraflar getirilmeli, mümkünse sınıf veya okula (duvarlara veya panolara) asılmalıdır. Bunlar Kâbe, Mescidi Nebevi, Hacer-ül Esvet, kurbanlık koyun, minare, cami, (özellikle Sultanahmet, Selimiye gibi tarihi şaheserler) mihrap, minber, Allah (cc.), Muhammed (s.a.v.) ve besmele hüsn-ü hatları olabilir.

Resimlerin çizgi olanlarının yanında duvar resimleri de derste kullanılabilir.



**Şekil 2. Resim ve Hat Yazıları Örnekleri**

Fotoğraf, içerdiği bilginin anımsanmasını kolaylaştırıcı nitelikte, okuyucuların belleğinde uyandırılan etkinin daha uzun süreli olmasını sağlamak için iyi bir araçtır. Çünkü insan, gördüğü şeyleri, okuduklarından daha iyi aklında tutar ve böylece daha rahat anımsar.

Yazıyla karşılaştırıldığında, fotoğrafın duyarlılaştırma etkisinin daha güçlü olduğu ortaya çıkmaktadır. Fotoğrafın okuyucuda çok güçlü zihinsel ve duygusal tepkiler uyandırdığı, insana özgü davranışlar içerdiği rahatlıkla söylenebilir. Oysa kimi zaman söz konusu davranışlar yazılı metinler aracılığıyla iletildiğinde aynı etkiyi uyandırmayabilir.

Fotoğrafın gerçeklikle ilişkisi bu şekilde algılanmış olmakla beraber; bir fotoğrafı incelerken/okurken onun gerçeği ne denli yansıttığı; düz ve yan anlamları, tarihî, kültürel dağarcıktaki yeri, herhangi bir düşüncüyü simgeleyip simgelemediği gibi etmenlere dikkat etmek gerekir. Fotoğraf okumada öğrencilerden;

1. Toplumdaki sosyal yönelimleri incelemek amacıyla farklı dönemlere ait fotoğrafları kullanmaları,

2. Teknoloji, eğitim, mimarî, sanat gibi alanlarda yüzyıl boyunca görülen gelişmeleri ortaya koymak amacıyla fotoğrafları kullanmaları,

3. Belli bir dönemdeki sosyal yaşamın farklı çevrelere ilişkin ipuçlarını yakalamaya dönük bir araç olarak o döneme ait fotoğraf albümlerini incelemeleri,

4. Öğrencilere aynı olgunun farklı dönemlerde çekilmiş fotoğraflarını sunarak benzerlikleri ve farklılıkları saptamalarını sağlamayı,

5. Savaş sahnesi, miting, sokak gibi ayrıntılı bir fotoğrafı tarih, altyazı ve kaynak gibi bilgileri çıkararak öğrencilere fotoğrafla ilgili sorular sorarak yorumlamaları,

6. Öğrencilere bir fotoğraf vererek o fotoğraf ile ilgili yapılmış farklı yorumları karşılaştırmaları istenebilir.

Fotoğrafların yorumlanmasında ve sonucunda tarihsel çıkarımlarda bulunulmasında işlevsel bir yol, fotoğrafa sistematik sorular yönelmektir. Aşağıda fotoğrafa sorulabilecek sorulara örnekler verilmiştir

1. Fotoğrafçı fotoğrafı çekerken ne gördü?
2. Fotoğrafta görmemiş olabileceği ne ya da neler vardı?
3. Fotoğrafı ne amaçla çekmiş olabilir?
4. İnsanlara neden belirli bir şekilde poz verdirdi?
5. Fotoğraftan gözün görebileceği neler çıkarılmıştı?
6. Fotoğraf kapalı bir mekânda mı çekilmişti?
7. Eğer öyleyse, bu mekânın durumu fotoğrafı nasıl etkilemişti?



**Şekil 3. Din Dersinde Kullanılabilecek Fotoğraflara Örnekler**



Öğrencilere fotoğraftaki kişilerin dışında kişiler verilmesi; örneğin, fotoğraftaki kişinin ailesinden biri, o fotoğraftaki kişi hakkında ne düşünüyor olabilir? (MEB, 2002, 140-142). Gibi sorular yöneltilebilir cevaplar birlikte değerlendirilebilir.

#### 2.2.4. Grafikler

Grafikler de öğretim materyali olabilir. Bir olayın bir durumun gösterilmesi bakımından önemlidir. Çok değişik grafikler zaman zaman kullanılabilir (sütun grafiği, resim grafiği, çizgi grafiği bar grafiği gibi).

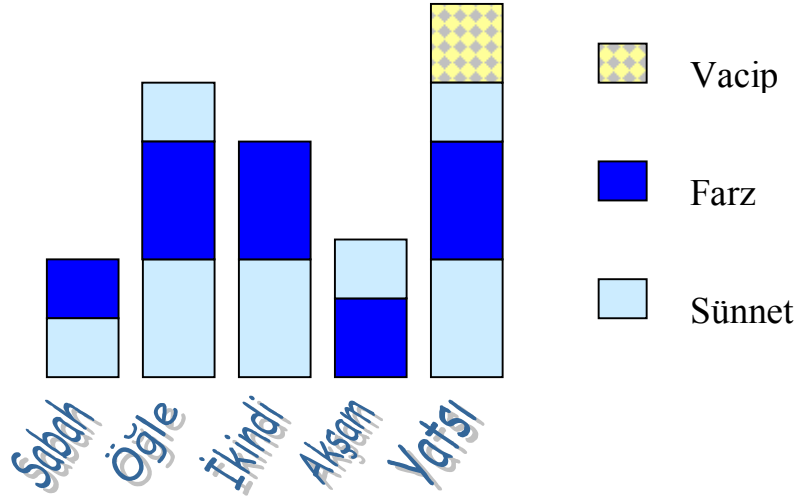
Grafiklerin ilgi çekici olması gerekir. Gerçeği temsil ediciliği de önemlidir. Bilinenden farklı, sıradan olmaması ilgiyi arttırabilir. Öğretmen de sıradan hazırlamamaya, her seferinde değişiklik yapmaya özen göstermelidir.

Grafikler, sözel mesajların öğrenciler için anlaşılmasında en yaygın olarak kullanılan öğretim materyalleridir. Sözel olarak anlatılması çok zor olan bir kavram ya da rakamsal olarak anlam ifade etmeyen sayılar veya oranlar, bir grafik aracılığıyla kolayca öğrenciye anlatılabilir. Grafikler, öğrencinin kavramı anlamasına, yorumlamasına ve kavramlar arasındaki ilişkileri görmesine yardımcı olur. Ayrıca grafiklerin öğretimde kullanılması, öğrenci dikkatinin çekilmesinde ve korunmasında etkili bir yöntemdir.

Grafiklerin diğer bir avantajı ise, bunların kolaylıkla sınıf ortamına taşınması ve öğretmen ve öğrenci tarafından kolaylıkla üretilebilmesidir. Grafiklerin yapılması çoğu zaman gelişmiş teknolojilerin kullanılmasını gerektirmeyebilir. Yazılı ve asetat materyallerinin kullanımında olduğu gibi grafiklerin kullanımında da, öğretmenin faaliyeti çok önemlidir (Yıldız, 2004, 61).

Grafiklerin ne anlama geldiği, yine öğretmen tarafından sınıfa aktarılmalıdır. Grafikler, bütün bir içeriği sunmak yerine içeriğin açıklanmasında kullanılacak ve öğretmene yardım edebilecek destekleyici materyallerdir. Grafiklerin gerçeğe uygunluğu, renkli oluşu ve gerektiğinde yazılı açıklamaları içermesi, bu materyallerin faaliyetini arttıran diğer faktörlerdir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi için de ders öğretmeni isterse namaz, zekât vb birçok konunun anlaşılmasında grafiklerden yararlanabilir.



**Şekil 4. Namazla İlgili Grafik**

Tarih Şeridi de grafik araçlardan birisidir örneğin burada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in doğumundan vefatına kadar ki önemli olaylar tarih şeridinde gösterilir. Bunu yaparken şerit resimlerle süslenebilir. Mesela Mescidi Nebevi'nin yapılış tarihinin altına resmi konulmalı, Mekke'nin fethi anlatılırken hemen altına bir Kâbe resmi konulmalı. Uhud'dan bahsederken uhud dağı ve de savaşın stratejik konumu çizim ile gösterilmelidir. Ayrıca haccın yapılaşa da safhalara ayrılarak tarih şeridiyle gösterilebilir.

### 2.2.5. Gerçek Eşya ve Modeller

Derste geçen konularla ilgili gerçek eşyaları sınıfa taşımak mümkünse getirmek dersi kolaylaştırabilir. Buna en güzel örnek İmam-Hatip Liselerinde imamların kullandığı cübbe ve sarıkların sınıfa getirilmesi olabilir.

Gerçek eşyaların hepsini sınıfa getirmek her zaman mümkün olmamaktadır. Örneğin, ölçülerinden dolayı çok büyük veya küçük ya da Hac bölgeleri gibi uzaklarda bulunan yerler ve nesnelere sınıfa taşımak mümkün değildir. Böyle durumlarda modeller kullanılabilir. Modeller gerçek objelerin mükemmel taklitleridir.

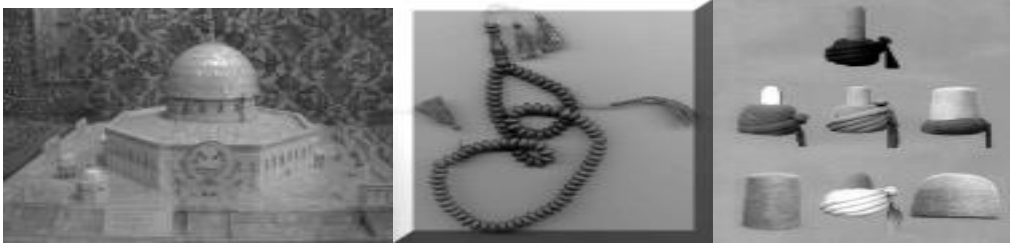
Üç boyutlu ders araçlarından olan modeller aracılığı ile sınıfa getirilenin yeni objeler öğrenciye yakından daha iyi tanıtılabilir. Yine bir objenin modelini bizzat öğrencinin kendisine yaptırtmak konuyu daha iyi öğrenmesine yardımcı olmaktadır (Aydın, 2005, 334).

Günümüzde çok çeşitli modeller kullanılmaktadır. Bunlardan en yaygın kullanılanı maketlerdir. Maketler hazır olarak satın alınabileceği gibi, öğrenciler tarafından da yapılabilir. Din öğretiminde haccın yapımını gösteren bir maketin hazırlanması mümkündür. Hacla ilgili hazırlanacak bir maket şöyle olabilir. Oyuncak evler, demiryolu şebekesi, araba ya da evlerde olduğu gibi, haccın başlangıcı olan "Mikat"ı gösteren bir cami maketi "Arafat" ı gösteren bir dağ maketi, Kâbe'nin etrafında tavaf eden Müslümanlar gibi haccın yapılışını gösteren maketler (oyuncaklar) yapılabilir. Bu maketle futbol sahası maketinde olduğu gibi hareket eden bir insan maketi ile öğrencinin haccın yapılış sırasını göstermesi de sağlanabilir.

Modelin temsil ettiği nesnenin gerçek boyut, renk ve şeklini belirtmeli ve nesneyi sınıfta elden ele dolaştırmaktan kaçınmalıdır. Çünkü bu durum hem zaman alır, hem de öğrencilerin o an devam eden diğer öğrenme-öğretme etkinliklerinden uzaklaşmalarına neden olur. Nesneyi sınıfta dolaştırmak yerine, öğretmenin nesneyi kendisi sınıfta dolaşarak kısa açıklamayla her öğrenciye göstermesi daha yararlı olacaktır. Ayrıca, öğrencilerin ders sonunda eşya ya da modeli incelemesine izin verilmelidir.”

Bu modeller sadece üzerinde açıklama yapılacağı zaman gösterilmeli, diğer zamanlarda görüş alanı dışında tutulmalıdır. Ders öncesi ve sonrasında öğrencilerin modeli ellemesi ve kullanması teşvik edilmelidir (Yıldız, 2004, 64).

Sınıfa tespih, takke, cübbe, sarık, seccade, misvak gibi materyaller getirilip gösterilebilir. Bunların nerede ve nasıl kullanıldıkları anlatılır. Model olarak da Kâbe, Mescid-i Nebevi maketi, Efendimiz (s.a.v.) zamanı Medine'sinin maketi veya mihrap, minber gibi cami iç unsurlarını göstermek için bir duvarı olmayan içinde minber, mihrap, mahfil v.b 'nin yer aldığı cami modeli kullanılabilir. Hatta bu makete mahya yerleştirerek daha alımlı hale getirilebilir. Okul öncesi ve ilköğretim yıllarında çok etkili olan bir materyalde kukladır. Öğrenciler kuklanın konuşmasını, hareket etmesini severler. Bu bölümde öğretmen, öğrencilerin hoşlanacağı kuklalar yapabilir. Bu kuklalar, dersin başında dikkati çekmede ya da dersin ilerleyen aşamalarında zenginleştirici olarak kullanılabilir. Kukla, insan, hayvan ya da diğer canlıları biçimsel olarak yapıp, hareket ettirme ve seslendirme suretiyle kullanılan bir materyaldir. Kukla her derste kullanılabilir. İlkeleri vermede, şarkı söylemede, dramatize etmede kullanılabilir.



**Şekil 5. Maketler ve Gerçek Eşyalar**

Hazırlanması çok ucuzdur. En imkânsız yerlerde bile rahatlıkla artık malzemeden yapılabilen bir materyaldir (Yıldız, 2004, 75).

İyi-kötü, helal-haram, namaz gibi konular öğretilirken kuklalardan faydalanılabilir. İki kukladan biri iyi bir insanı diğeri kötü bir insanı oynayabilir veya bir kukla üzerinde secde, rükû v.b. gösterilebilir. İki rekât namaz kıldırılabilir hatta kuklaya yanlış kıldırıp çocuklardan kuklanın yanlışını düzeltmeleri istenebilir. Artık her derse uygun şekilde kuklanın oynatılması öğretmenin kıvrak zekâsına kalmıştır.



**Şekil 6. Kuklaya Örnekler**

### 2.2.6. Projeksiyon Makineleri

Aşağı yukarı tüm okullarımızda bulunmasına rağmen çok fazla kullanılmayan projektörler görsel araçlar olarak etkili bir şekilde kullanılabilirler ders araçlarındandır. Okullarımızda kullanılabilirler projektörler şunlardır:

Tepegöz projektörleri metin, çizim, grafik ve resim gibi önceden saydam bir materyal üzerine renkli ya da siyah-beyaz olarak hazırlanmış bilgilerin ekrana büyütülerek yansıtılması için ya da ders sırasında doğrudan üzerine yazılıp çizilerek ve gerektiğinde silinerek saydam bir yazı tahtası gibi kullanılabilen çok yönlü bir araçtır (Yıldız, 2004, 88). Şeffaf malzemelerden ışığı geçirerek ekrana

yansıtması tepegözün ayırt edici özelliğidir. Bu araç yardımıyla öğrenciler şeffaf bir malzeme üzerindeki yazıları, resimleri vb. ekranda istenilen büyüklükte ve renkli olarak izleme imkânına sahip olurlar. Tepegöz projeksiyonlarında kullanılan her türlü şeffaf malzemeye "tepegöz şeffafı" ya da "tepegöz saydamı" adı verilmektedir. Bu saydamlar öğretmenler hatta öğrenciler tarafından kolaylıkla hazırlanabilir. Renksiz saydamlar (örneğin asetat) üzerine renkli kalemlerle yazılabileceği gibi, fotokopi ile de kullanılabilir. Saydamların kolaylıkla temizlenmesi tekrar tekrar kullanılmasına imkân vermektedir. Bunlar kullanılan kalemın özelliğine göre suyla ıslatılmış ya da kolonyaya batırılmış bir pamuk yardımıyla temizlenebilir.

Tepegöz projeksiyon makinesi rahatlıkla yazı tahtası olarak da kullanılabilir. Öğretmen önceden hazırladığı saydamları kullanabildiği gibi boş bir saydama yazarak bir taraftan da dersini anlatabilir. Böylece sınıfa arkasını dönmediği için öğrencileri kontrol altında tutabilir. Konusunun ana hatlarını kapsayan bir dizi saydam hazırlayan bir öğretmen, öğretimi zenginleştirme imkânına sahip olur. Tepegözü kullanırken sopa, cetvel kalem gibi göstericilerden yararlanılması ve göstericinin ekran üzerinde değil saydam üzerinde gezdirilmesi kullanımı kolaylaştırır. Tepegözü kullanmadığımız zamanlarda ışığını kapalı tutmamız saydamların bozulmasını önleyecek ve makinenin ömrünü uzatacaktır (Aydın, 2005, 335).

Ancak yararlarının yanında tepegöz kullanımının Programlanamama, Bireysel çalışmaya uygun olmama, Üretim süreci gerektirmesi, Tepegöze bağlı kalma yani sunuyu yapan kişilerin genellikle saydam üzerindeki bilgiye bağlı kalmaları ve tekdüze (monoton) sunum tekniklerini tercih etmeleri tepegözü bazen sıkıcı bir eğitim aracı haline getirebilir (Yıldız, 2004, 94).

Tepegöz'ün dışında; Fotoğraf, resim, harita, kitap sayfası gibi şeffaf olmayan materyalleri ekrana yansıtmaya yarayan Opak projektörü, slâyt projektörü ve film şeritlerinin ekrana yansıtılmasına yarayan film şeridi projektörü de vardır. Bilgisayar projektörü ise bilgisayarda hazırlanmış sunuları göstermeye yarayan araçtır. Şu anda en kullanışlı yansıtıcı olarak kullanılmaktadır (Aydın, 2005, 336).



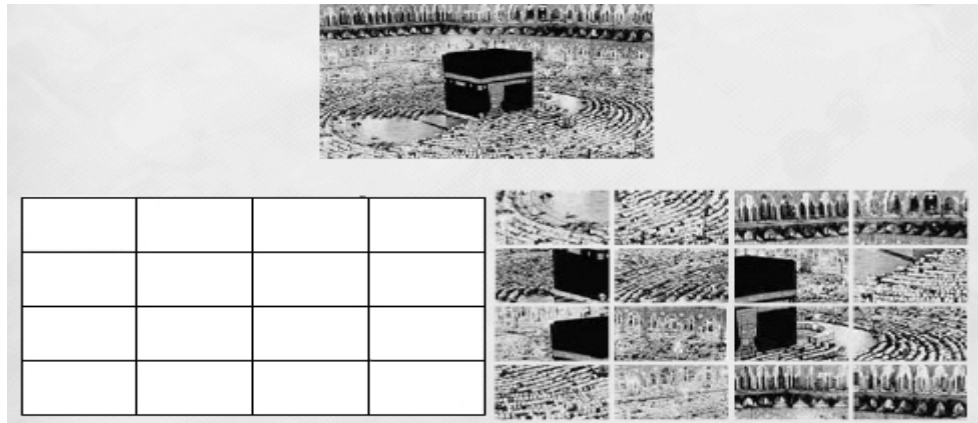
**Şekil 7. Tepegöz ve Bilgisayar Projektörü**

### 2.2.7. Oyunlar

Eğitici oyunlar özellikle okulöncesi ve ilköğretim öğrencilerinin hem eğlenceli vakit geçirmelerini hem oyun oynarken bir şeyler öğrenmesinde önemlidir. Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi içinde bu eğitici ve öğretici oyunlardan faydalanabiliriz.

Mesela derste kullanılabilecek oyunlara örnek gösterecek olursak bunlardan bir tanesi yapboz oyunudur. Bu oyunda besmele-i şerif, Allah (cc.), Muhammed (s.a.v.) ve bazı kısa dua ve surelerin hat yazıları kesilerek puzzle (yap-boz) haline getirilebilir. Esasen bir yapbozun elde edilmesi oldukça kolaydır. Mescid-i Nebevi, Mescid-i Haram, cami v.b. resimleri veya bir hat yazısı bir kartonun üzerine yapıştırılır. Daha sonra bir makasla çeşitli şekillerde ve boylarda kesilir. Böylece yapboz hazırlanmış olur.

Kâbe, Mescid-i Nebevi, Mescid-i Aksa, Sultanahmet, minare, mihrab v.b. fotoğrafları için de bu şekilde yap-bozlar hazırlanabilir.



**Şekil 8. Yapboz Oyunu.**

Soru Cevap Oyunu da derslerde kullanılabilir. Bu oyunda her çocuk işlenen konu hakkında, sınıftaki öğrenci sayısına soru ve cevap hazırlar. 15 öğrenci varsa 15 soru ve bunların 15 cevabı, soru ve cevaplar ayrı kâğıtlarda olur. Kâğıtlar geometrik şekiller, hayvan ve ağaç resimleri şeklinde hazırlanırsa daha zevkli olur. Sorular ve cevaplar sınıfa dağıtılır.

Birinci çocuk soruyu okur; cevap kimdeyse o parmağını kaldırır ve cevabı okur, cevabı okuyan çocuk elindeki diğer kâğıttaki soruyu okur. Cevap kendisinde olan başka bir öğrenci de cevabı okur. Bu şekilde bitene kadar devam edilir. Böylece bütün sınıf zevkli bir eğitici oyuna çekilmiş olur.

Bunların dışında kelime bulmaca, hafıza oyunu, şöyle olsaydı ne olurdu oyunu, şöyle olsaydı ne yapardın oyunu, hadi anlat bakalım, zincirleme hafıza oyunu, cümle tamamlama oyunu, kelime türetme oyunu, harf oyunu, çalışma kâğıtları ve şimşek kartlar denen çizgi film kâğıtları derslerde kullanılıp dersler daha eğlenceli ve zevkli hale getirebilir.

### **2.3. İşitsel Araçlar**

#### **2.3 1. Radyo**

Radyo Manyetik ve elektromanyetik dalgalarla sesin iletimini ve dinlenilmesini sağlayan uzaktan iletişim sistemidir (Kaya, 2005, 121). Televizyondan önce yaygın olarak kullanılan bilgi ve eğitim araçlarından birisidir. Bizim ülkemizde Öğretimde sınıf içinde yaygın olarak pek kullanılmamaktadır. Diğer ülkelerde Örneğin İngiltere de okul radyosu başarıyla kullanılmaktadır. BBC Okul radyosu programları devlet okullarının % 90'ından fazlasına ulaşmaktadır. Bazı ülkeler de ise din eğitimi içinde kullanılmaktadır, Örneğin Latin Amerika'da kırsalda yaşayan fakir halka yönelik kilise tarafından desteklenen radyo programları yayınlanmaktadır (Kaya, 2005, 123). Buna mukabil Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, uzaktan eğitim dersleri için hazırlanmış Açık Öğretime yönelik programlar mevcuttur ve "okul radyosu" saatlerinde yayınlanmaktadır. Ancak yayın saatleri ders saatlerine denk düşmediği için radyo programlarından yaygın bir şekilde faydalanılmadığı gözlenmektedir. (Yıldız, 2004, 100).

Milli Eğitim Bakanlığınca Açık Öğretim okullarında DKAB dersi için hazırlanmış ders programları mevcuttur. Mevcut programlar 15 dakikalık sürelerden oluşmaktadır.

Açık Lise ve Açık ilköğretime yönelik programların yayın akışı 15/ 05/ 2006 tarihi itibarıyla şöyledir:

15.05.2006 Tarihi İtibarıyla AÖL Radyo Yay (15–21 Mayıs)

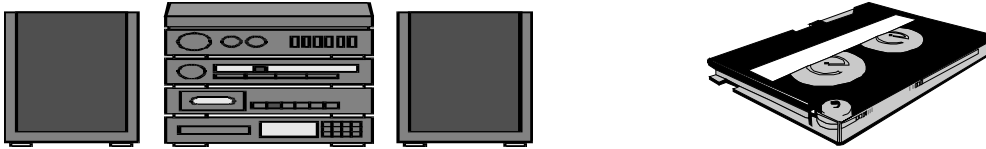
Perşembe 19.50–20.05 Din Kültürü Ve Ahlâk Bilgisi 2 (3. Program)

15.05.2006 Tarihi İtibarıyla AİO Radyo Yay (15–21 Mayıs).

Pazartesi 14.45 – 15.00 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 6 ( 7. Program) <sup>1</sup>

### 2.3.2. Teyp

Teyplerle, erişilmesi mümkün olmayan varlık, kişi, olgu ve olayların sesleri kaydedilerek korunmakta ve bu sesler dersliğe getirilip öğrencilere dinlettirilebilmektedir. Böylece teyp, sınıfın içi ile dışı arasında bir köprü kurmaktadır.



**Şekil 9. Teyp ve Ses Kaseti**

- Teyp Kullanımının Yararları Öğretmen kaseti önceden dinleyip ayrıntıları öğrenebilir. Böylece öğrencilerin sorabileceği sorulara kendini hazırlar.
- Teyplerin kullanım alanı çok geniştir. Her derste kullanılabilir.
- Teypler -özellikle pille çalışanlar- küçük hacimli ve taşınabilir olduklarından her yerde, evde, derste, yolda... Kullanılabilmektedir.
- Bu araç, hem bireysel, hem de küçük veya büyük öğrenci grupları için, yalnız başına veya diğer araçlarla birlikte kullanılabilir.

<sup>1</sup> <http://uretim.meb.gov.tr/aokradyotv/aolhaftalikcont.html>. 27.07.2007



- Aracın kullanılması, bakımı, onarımı, ses kaydı, müzik, ses efekti eklenmesi, program üretimi ve çoğaltılması gibi hususlar her öğretmen tarafından yapılabilir.

- Teypler için geliştirilmiş olan programlar, dil laboratuvarı, okul, kütüphane veya uygun bir yerde çok kolay arşivlenebilmektedir. Böylece öğrenci, bağımsız ve bireysel bir öğrenmeyi kendi hızına göre; uygun bir zamanda, mekânda ve biçimde gerçekleştirebilmektedir.

- Teypler artık her okulun hatta her öğretmen ve öğrencinin satın alabileceği kadar ucuz araçlardır. Kasetleri de ucuz ve her yerde bulunmaktadır.

- Öğrenci kendi sesini teybe kaydedebilir. Bu sesleri daha sonra dinleyip orijinal ile karşılaştırmak, aydınlatıcı yankı etkisini yapmakta ve öğrenciyi öğrenmeye teşvik etmektedir.

- Öğretmen de sesini teybe kaydedip dinleyerek daha iyi sunumlar için kendini yetiştirebilir (Yıldız, 2004, 102).

Teypler din eğitimi açısından özellikle İmam-Hatip liselerinde öğretilecek surelerin doğru telaffuz edilebilmeleri ve tecvit kurallarına uygun okunabilmesi için kullanılabilir. Örneğin Fatih Çolak, İsmail Biçer, Tayyar Altıkulaç, Şatrî, Abdüssamed, Mustafa İsmail gibi güzel sesli hafızların kasetlerinden dinletilir ve daha sonra öğrencilere ezberletilir. Böylece hem kulakları alışmış, doğru telaffuzu duymuş olurlar, hem de güzel okumaya özenirler.

Öğrencilerin okuduğu sureler teybe kaydedilip kendisine dinletilerek değerlendirmesi istenebilir. Kasetten konular ile ilgili hikâyeler de dinletilebilir. Ayrıca birçok ünite işlenirken kullanılacak bant tiyatroları piyasada mevcuttur. Bunlar temin edilip dinlettirilebilir. Tablo1’de bu kasetlerin listesi verilmektedir. Tabii ki bu gelişen bir sektör olduğu için öğretmenler piyasayı takip edip yeniliklerden haberdar olmalıdırlar.

MEB tarafından Sosyal bilimlerin içersine dâhil edilerek diziler biçiminde hazırlanan ses kasetleri Açık ilköğretim okulu sınıf düzeylerine göre şu şekildedir:

#### DİZİ 1: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ-6 (AİO)

Sekiz programlık Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 6. Sınıf dizisinde; bireylerin bir birlerine ve topluma karşı davranışları ve İslam dinine ilişkin genel kurallar söz

konusu ediliyor. Yapım yılı 1998, program süresi 15 dakikadır. İçeriği ise 1. İman Esasları- Din Kavramı, 2. İslam'da Temizlik, Doğruluk, 3. Oruç ve Zekât 4. Soru programı, 5. Hac ve Kurban, 6. Kişiyeye ve Topluma Karşı Davranışlar 7. Soru programından oluşmaktadır.

#### DİZİ 2: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ-7 (AİO)

Dokuz programlık Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7. Sınıf dizisinde; İslam dinine ilişkin genel kurallar ve laiklik söz konusu ediliyor. Yapım yılı 1998, program süresi 15 dakikadır. İçeriği ise İman esasları, temizlik, laiklik ve İslamiyet, soru programından oluşmaktadır.

#### DİZİ 3: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ-8 (AİO)

Sekiz programlık Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 8. Sınıf dizisinde; toplumsal davranışlar ve İslam dinine ilişkin genel kurallar söz konusu ediliyor. Yapım yılı 1998, program süresi 15 dakikadır. İçeriği ise, Kuran ve Hz. Muhammet, İslam dininde kolaylık, laiklik ve İslamiyet, Türkler ve Müslümanlık, Bazı tören ve geleneklerimiz, görgü kuralları, dini günler, aylar, geceler, vatan ve millet sevgisi ve soru programından oluşmaktadır.

MEB tarafından Sosyal bilimlerin içersine dâhil edilerek diziler biçiminde hazırlanan ses kasetleri Açık öğretim lisesi sınıf düzeylerine göre şu şekildedir

#### DİZİ 4: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ 1 (AÖL)

Sekiz programlık Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1 dizisinde; ilkel ve semavi dinlere toplu bir bakıştan sonra İslamiyet ve gerekleri söz konusu ediliyor. Programlar, soru bölümleriyle destekleniyor. Program süresi 15 dakikadır. İçeriğinde ise; Semavi olmayan dinler, semavi dinlerden Müslümanlık, Hıristiyanlık, Hz. Muhammed'in yaşamı ve güzel ahlakı, taassup ve cehaletten kaçınma, yasalara saygı (askerlik, vergi vermek, oy kullanmak), örf ve adetlere saygı, örf ve adetler, İslâm'ın temizliğe verdiği önem oluşturmaktadır.

### DİZİ 5: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ 2 (AÖL)

Yedi programlık Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 2 dizisinde; ahlak-inanç ilişkisi, ibadetin, üretici olmanın önemi, Atatürk'n İslam dinine ilişkin görüşleri konu ediliyor. Programlar, soru bölümleriyle destekleniyor. Program süresi 15 dakikadır. İçeriğinde ise; İslam'da inanç ahlak ilişkisi, kötülüklerden kaçınma, İslam'da ibadetlerin önemi, mutluluk, üretici olma çalışma, örf ve adetlere saygı, Atatürk'ün İslam dinine bakışı ve soru programı oluşturmaktadır.

### DİZİ 6: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ 3 (AÖL)

Yedi programlık Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 3 dizisinde; evrenin yaratılışı, diğer Müslüman ülkeler, İslamiyet sonrası Türklerde sanat, edebiyat, kültür ve bilim konu ediliyor. Programlar, soru bölümleriyle destekleniyor. Program süresi 15 dakikadır. İçeriği ise; Evrenin ve insanın yaratılışı, yeryüzündeki Müslüman ülkeler, İslam'da bilim ve eğitim, Müslüman Türklerde sanat, Müslüman Türklerde edebiyat, Müslüman Türklerin kültür ve bilime katkıları ve soru programından oluşmaktadır. <sup>1</sup>

Nisan 2005'te yürürlüğe giren yeni orta öğretim DKAB programında müfredatta ve konularda değişikliklere gidilmesi gerekse ilköğretim DKAB programında gerçekleşen değişiklikler sonucunda bu ses araçlarının güncellenmesi konu ve ünitelere uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Çünkü bu eski haliyle müfredatlara ve burada işlenen konulara uygun gözükmemektedir.

**Tablo 4: İlköğretimde Ünitelere Göre Kullanılabilecek Kaset Listesi**

SINIF	ÜNİTE	KASET (Bant Tiyatroları)	ŞİRKET
5	6	Ateş Yakmayınca (Hz. İbrahim'in Hayatı)	Asır Ajans
6	1	Namaz Kılıyorum Öyküyle	Nüans
6	3	Fatih Sultan Mehmed	Asır Ajans
6	4	Tövbe	Zaman Yayıncılık

<sup>1</sup> <http://egitek.meb.gov.tr/Medya/SosyalSes/DinK.html#1#1.27.07.2008>

SINIF	ÜNİTE	KASET (Bant Tiyatroları)	ŞİRKET
6	7	Hicret	Zaman Yayıncılık
6	7	Hendek	Zaman Yayıncılık
6	7	Mekke'nin Fethi	Zaman Yayıncılık
6	7	Hudeybiye	Zaman Yayıncılık
6	7	Bedir	Zaman Yayıncılık
6	7	Mute Destanı	Zaman Yayıncılık
7	1	Ebû Bekir Şatrî sûreler 1,2,3,	Elçi Tanıtım
7	3	Hacc	Zaman Yayıncılık

(Yorulmaz, 2004, 52-53).

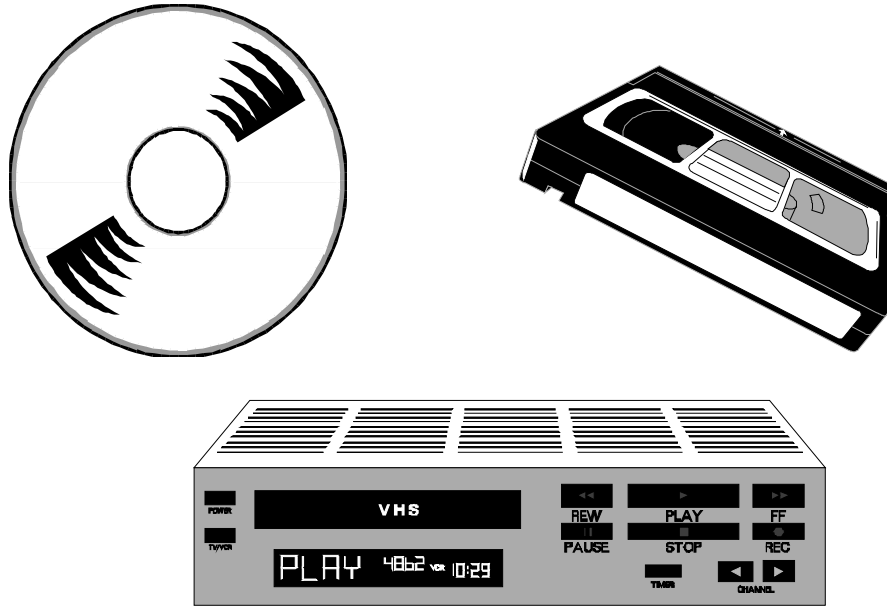
## 2.4. Görsel - İşitsel Araçlar

### 2.4.1. Video

“Video, önceden kaydettiği ses ve görüntüyü bir alıcıyı ileten elektro makinesi bir kameradan aldığı görüntü ve sesi manyetik bir bant üzerine kaydederek gerektiğinde bir alıcıya ileten bir araçtır (Yıldız, 2004, 81).

Videonun mevcut eğitim araçlarına getirdiği yenilik, görüntü ve sesin aynı anda öğrenciye verilmesidir. Video ile yapılan eğitim hem göze hem de kulağa hitap eder.

Video, hem bir bilgi deposu, hem de iyi bir gösteri aracıdır. Gerçek hayatın sınıfta en iyi şekilde sergilenmesini sağlar. Video filminin kısa bir sahnesinde pek çok mesaj bulunabilir. 3-5 dakika süren kısa bir programa bir saatlik ders sığdırılabilir.” Sahabeler Peygamber Efendimizi (s.a.v.) çok severdi. v.b. diyerek anlatmak yerine Çağrı filminden ilgili bölümü seyrettirmek, sahabelerin O’na (s.a.v.) atılan taşlara karşı kendilerini nasıl siper ettiklerini göstermek daha iyi bir yol olacaktır. Daha bunlar gibi birkaç dini ahlâki film bulunup izletilebilir (Yorulmaz, 2004, 55).



**Şekil 10. CD, Video Kaseti ve Video Oynatıcısı**

Öğrenci bir diyalog içinde rol alan kişilerin cinsiyetini, kıyafetlerini, birbirlerine olan yakınlıklarını, sosyal statülerini, ne yaptıklarını ve ne hissettiklerini rahatça görebilir. Bunların yanı sıra yüz ifadelerini, el hareketlerini ve ses tonlarını kısaca tüm davranışlarını gözleyebilir ve olayı daha iyi anlayabilir.

1978 yılında Ohio State Üniversitesinde yabancı dili Fransızca olan öğrenciler arasında (103 öğrenci) video ve ses kuşağı etkilerinin seviyesini öğrenmek üzere bir deney düzenlenmiştir. Video programı, filme ya da videoteybe alınmış monologları ve diyalogları seyretmeyi içermektedir. Bu kasetlerdeki tüm konuşmalar o dili konuşan uzmanlar tarafından yapılmaktadır. Sonuçta videoyu izleyen öğrencilerin sadece dinleme yoluyla amaç dili öğrenen öğrencilerden daha başarılı oldukları saptanmıştır.

Video ve video oyunlarının 6 yaş grubu çocuklarının görme ve algılama yetenekleri üzerinde yaptığı etkiler hakkında da bir değerlendirmeye gidilmiştir. Bu projeye 0–6 yaş grubu çocuklar katılmış 2 haftalık bir süre 5 oturum gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara bakıldığında çocukların sözcüklerin yazılışını ve söylenişini ayrı ayrı algılamaları yüzünden öğretmenin işini kolaylaştırdığı görülmüştür. Böylece görüntüye dayanan iletişim araçlarının sağladığı yardım ortaya çıkmıştır. Ayrıca video ile yapılan öğretimin öğrencilerin zihin geliştirme, kavram oluşturma ve okul başarılarını artırmada olumlu etkileri olduğu ortaya konmuştur (Demirel ve diğerleri, 2005, 109).

Eğitimde video kullanmanın yararlarından bazılarını sıralayacak olursak;

- Video, öğrenmeyi zaman-mekâna bağlı olmaktan kurtarır.
- Planlı olması gereken öğrenme-öğretme etkinliklerinin gerçekten planlı olarak ele alınmasını teşvik eder.
- Öğretim süreçlerine ‘mikro öğretim’ gibi yeni yöntemler kazandırır.
- Bireysel ve grupta öğretime yeni olanaklar kazandırır.
- Esnek ve kaliteli ev-video eğitim sistemi yaratır.
- Bilginin sunuluşunda ve akışında düzen sağlar.
- Öğrenci tepkilerini gözleme olanağı verir.
- Hareket, renk, ses boyutlarıyla öğrenmeyi kolaylaştırır.
- Sınıf dışı olgu ve olayları sınıf içine getirir.
- Somut ve kalıcı öğrenmeler sağlar.

Bunun yanı sıra derste amatör kamera ile çocukların namaz kılışı, abdest alışı, sınıfta yapılan dramalar v.b. kaydedilip çocuklara seyrettirilebilir. Hatalarını kendilerinin bulması sağlanabilir. Böylece çok da verimli bir ders işlenmiş olur.

Milli Eğitim Bakanlığının bu konuyla ilgili elinde bulunan materyali görmek istersek şu sonuçlara ulaşırız. Videokasetleri;

#### DİZİ 1: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ 6 (AİO)

İlköğretim 6. Sınıf müfredatını destekleyen, uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik sekiz programlık bu dizide sunucu anlatımı konuk röportajları, grafik ve görüntülerle destekleniyor. Program süresi 15 dakika. İçeriğinde ise; Din kavramı, İslâm da iman ve ibadet esasları ve yükümlülükleri, İslâm’da temizlik ve doğruluk, namaz ve oruç, zekât, hac ve kurban ve soru programlarından oluşmaktadır.

#### DİZİ 2: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ 7 (AİO)

İlköğretim 7. Sınıf müfredatını destekleyen, uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik sekiz programlık bu dizide sunucu anlatımı konuk röportajları, grafik ve görüntülerle destekleniyor. Program süresi 15 dakika. İçeriği ise; İman esasları,

Türkler ve Müslümanlık, temizlik, laiklik ve İslâmiyet ve soru programlarından oluşmaktadır.

#### DİZİ 3: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ 8 (AİO)

İlköğretim 8. Sınıf müfredatını destekleyen, uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik sekiz programlık bu dizide sunucu anlatımı konuk röportajları, grafik ve görüntülerle destekleniyor. Program süresi 15 dakika. İçeriği ise; Kur'an ve Hz. Muhammed, İslâm dininde kolaylık, laiklik ve İslâmiyet, bazı tören ve geleneklerimiz, dini günler, aylar ve geceler, vatan ve millet sevgisi ve soru programlarından oluşmaktadır.

#### DİZİ 4: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ 1 (AÖL)

Yedi programlık Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 1 dizisinde; ilkel ve semavi dinlere toplu bir bakıştan sonra İslâmiyet ve gerekleri söz konusu ediliyor. Gerçek görüntülere yer verilen programlar, soru bölümleriyle destekleniyor. Program süresi 20 dakikadır. İçeriği ise; Semavi olmayan dinler, semavi dinler, Müslümanlık, Hıristiyanlık, İslâmiyet taassup ve cehaletten kaçınma, devlete karşı görevlerimiz, İslâm ve temizlik ve soru programlarından oluşmaktadır.

#### DİZİ 5: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ 2 (AÖL)

Yedi programlık Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 2 dizisinde; ahlak-inanç ilişkisi, ibadetin, üretici olmanın önemi, Atatürk'n İslâm dinine ilişkin görüşleri konu ediliyor. Gerçek görüntülere yer verilen programlar, soru bölümleriyle destekleniyor. Program süresi 20 dakikadır. İçeriği ise; İslâm'da inanç ahlâk ilişkisi, kötülüklerden kaçınma, İslâm'da ibadetlerin önemi, mutluluk, üretici olma çalışması, örf ve adetlere saygı, Atatürk ve İslâm dini ve soru programlardan oluşur.

#### DİZİ 6: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ 3 (AÖL)

Yedi programlık Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 3 dizisinde; evrenin yaratılışı, diğer Müslüman ülkeler, İslâmiyet sonrası Türklerde sanat, edebiyat, kültür ve bilim konu ediliyor. Gerçek görüntülere yer verilen programlar, soru bölümleriyle destekleniyor. Program süresi 20 dakikadır. İçeriği ise; Evrenin ve insanın yaratılışı, yeryüzündeki Müslüman ülkeler, İslâm'da bilim ve eğitim,

Müslüman Türklerde sanat, Müslüman Türklerde edebiyat, Müslüman Türklerin kültür ve bilime katkıları ve soru programlarından oluşmaktadır.<sup>1</sup>

Milli Eğitim Bakanlığının bu konuyla ilgili elinde bulunan materyali görmek istersek şu sonuçlara ulaşırız. Video Cd ler;

#### DİZİ 1: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ 6 (AİO)

İlköğretim 6. Sınıf müfredatını destekleyen, uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik sekiz programlık bu dizide sunucu anlatımı konuk röportajları, grafik ve görüntülerle destekleniyor. Program süresi 15 dakika. İçeriği ise; Din kavramı, İslâm'da iman ve ibadet esasları ve yükümlülükleri, İslâm'da temizlik ve doğruluk, İslam'ın şartları, kurban ve soru programından oluşmaktadır.

#### DİZİ 2: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ 7 (AİO)

İlköğretim 7. Sınıf müfredatını destekleyen, uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik sekiz programlık bu dizide sunucu anlatımı konuk röportajları, grafik ve görüntülerle destekleniyor. Program süresi 15 dakika. İçeriği ise; imanın şartları; Türkler ve Müslümanlık, temizlik, laiklik ve İslâmiyet ve soru programlarından oluşmaktadır.

#### DİZİ 3: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ 8 (AİO)

İlköğretim 8. Sınıf müfredatını destekleyen, uzaktan eğitim öğrencilerine yönelik sekiz programlık bu dizide sunucu anlatımı konuk röportajları, grafik ve görüntülerle destekleniyor. Program süresi 15 dakika. İçeriği ise; Kur'an ve Hz. Muhammed, İslâm dininde kolaylık, laiklik ve İslâmiyet, bazı tören ve geleneklerimiz, dini günler, aylar ve geceler, vatan ve millet sevgisi ve soru programlarından oluşmaktadır.<sup>2</sup>

Görüldüğü gibi MEB' in elinde bir takım video filimler, kasetler ve çeşitli görsel-işitsel materyaller bulunmakla birlikte bunların günümüz müfredat programlarına ve şartlarına göre yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Aşağıda piyasada bulunabilecek bazı Vcd'lerin hangi ünitelerde kullanılabilirliğini gösteren bir şema verilecektir.

<sup>1</sup> <http://egitek.meb.gov.tr/Medya/SosyalVideo/DinK.html#1#1>. 28.07.2008

<sup>2</sup> Bunların dışında Milli Eğitim Bakanlığının din öğretimiyle ilgili hazırladığı materyaller için bkz, <http://egitek.meb.gov.tr/Medya/SosyalVCD/DinK.html>. 27.07.2008



**Tablo 5: Ünitelere Göre Kullanılabilecek Vcd Listesi**

SINIF	ÜNİTE	FİLM	ŞİRKET
4	1	İstanbul'da Sahabe Kabirleri	Sera Yayınları
4	1	İstanbul Mabetleri, Tekkeleri	Sera
4	1	İstanbul Belgeseli	Sera
4	1	Topkapı Sarayı ve Mukaddes Emanetler	Sera
4	1	Müslüman'ın 24 saati	Sera
4	1	Müslüman'ın 365 günü	Sera
4	2	Temizliğin Önemi	Sera
4	5	Çocuklar için Yaratılış Gerçeği	Okur Yapım
4	6	Müslüman'ın 365 günü	Sera
5	1	Hay	Elif Video
5	1	Her şey O'nu Anlatıyor	Sera
5	1	En Güzel İsimler	Sera
5	2	Kur'an'da Dua Ayetleri (2 VCD)	Adım Prodüksiyon
5	3	Yaratılış Gayesi	Sera
5	3	Müslüman'ın 24 Saati	Sera
5	3	Müslüman'ın 365 Günü	Sera
5	4	Müslüman'ın 24 Saati	Sera
5	5	Bütün İyiler Cennete Gider	Sera
5	6	Nuh Peygamber ve Tufan	Adım Prodüksiyon
5	6	Salih Peygamber ve Semud Kavmi	Adım Prodüksiyon
5	6	İbrahim Peygamber	Adım Prodüksiyon
5	6	Hız. İbrahim	Semer kand
5	6	Habil ve Kabil	Semer kand
5	7	The Last Prophet (Son Peygamber)	Badr International
6	1	İlk Namaz (Ömer'in Çocukları)	Sera

6	1	Müslüman'ın 24 Saati	Sera
6	1	Namaz Öğreniyorum	Elif Video
6	3	Fatih Sultan Mehmed	Sera
6	3	Sultan Alparslan	Sera
6	3	Ayncalut Aslanı	Sera
6	3	Ömer Muhtar	Sera
6	3	Kuruluş	Sera
6	3	Çanakkale Belgeseli (Savaşı)	Anadolu Yay
6	4	Bütün İyiler Cennete Gider	Sera Film
6	7	The Last Prophet (Son Peygamber)	Badr International
7	1	Kur'an Öğreniyorum	Elif Video
7	3	Hacca Gidiyorum	Elif Video
7	3	Hac ve Umre (Belgesel)	Asır Ajans
8	1	Çağrı	Sera
8	2	Müslüman'ın 24 Saati	Sera

(Yorulmaz, 2004, 56–57)

#### 2.4. 2. Film makinesi ve Filimler

Eğitimde materyal kullanımı dersin verimliliği açısından çok önemlidir. Bu materyallerden biri de filmlerdir. Ses, müzik, renk vb. duyu organlarına hitap eden unsurları içerisinde barındırması dolayısıyla öğretimde gerçekliğin aktarılmasında çok etkilidir.

Bilinçli bir şekilde film seyrettirmek öğretimi tamamlar. Ne kadar tasvir edersek edelim, anlattığımız zamanı, özelliklerini yansıtan kıyafetleri, araçları vb.ni içeren bir film olayı canlandırmada öğretmenden daha başarılı olacak bir materyaldir. Ayrıca filmler, öğrencinin görsel ve işitsel duyularına hitap ettiğinden öğrencinin dikkatini çeker ve öğrenmenin kolay yoldan elde edilmesini sağlar. Kahramanlarla ve mekânlarla empati kuran öğrencinin dikkati konuya çekilmiş ve öğrenmesi kolaylaşmış olur.

Filmin bir öğretim materyali olarak kullanılmasının birçok yararı vardır:

- Sınıf ortamına getirilmesi mümkün olmayan araç ve gereçlerin, olay ve olguların gösterimini sağlar.
- Öğretilen/öğretilecek konuya güdülemeyi sağlar.
- Öğrencilerin problemlere ilgilerini uyandırır ve çözüm yolları üretmeye sevk eder, heyecan vericidir, sürükleyicidir.
- Öğreticidir, kalıcı ve uzun süreli öğrenme sağlar, kelime hazinesini geliştirir.
- Görme ve işitme duyularına hitap ettiği için çok etkilidir.
- Tarihî olayları somutlaştırır.
- Geçmişte yaşanmış olayları ve gelecekte yaşanması muhtemel olayları canlandırır.
- Hareketlilik, renk, müzik vb. unsurlar işin içine girdiği için daha verimli bir öğrenme sağlar.
- Filmde herhangi bir sahneyi durdurma, ileri ve geri alabilme özelliği, konu üzerinde ayrıntıları görebilme ve öğrenmeyi arttırıcı etki yapar.
- Film, izledikten sonra öğrencilerle etkinlik (tartışma vb.) yapılabilecek bir eğitim aracıdır.

Ayrıca film, duygudaşlık kurma, eleştirel düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme zaman ve kronolojiyi algılama, karar verme, görsel okuma becerilerini geliştirir (MEB, 2005, 139-140).

MEB'in hazırlamış olduğu filimler de bulunmaktadır fakat yapılış tarihi eskidir gerek konuları gerekse içeriği günümüz müfredatına göre tekrar düzenlenmeli ve güncellenmesi gerekmektedir. 1989 yılına ait bu materyaller de genel olarak İslam'ın şartları ve iman esasları üzerinde durulmuştur.<sup>1</sup> MEB'in film şeridi olarak 1971 yılında hazırlamış olduğu bir materyal bulunmakla beraber sadece namazla ilgilidir.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz; <http://egitek.meb.gov.tr/Medya/SosyalFilm/DinK.html>. 27.07.2008

<sup>2</sup> <http://egitek.meb.gov.tr/Medya/sosyalFilmSeridi/DinK.html>. 27.07.2008.

### 2.4. 3. Televizyon

Kıtalar arası köprü kuran araçlardan birisi de şüphesiz televizyondur. Oturduğumuz yerden dünyanın değişik yerlerinde olan biten bir olaydan haberdar olmaktadır. Özellikle çocuklar ve gençler üzerinde televizyonun önemli etkileri bulunmaktadır. Çocuklar izledikleri çizgi film kahramanlarını taklit etmekte gençler ise şiddet içerikli sinema veya mafya dizilerinden etkilenip arkadaşlarını yaralamakta hatta öldürebilmektedir.

“Televizyon İnsanın davranışlarını kolayca etkileyen ve değiştiren vasıtaların başında gelir. Çünkü orada söz, resim ve hareket vardır. Bu üçünün birleşip harekete geçmesi canlı bir hadiseyi ortaya çıkarır. Bunun seyirci üzerinde etkileyici bir rolü vardır. Bu bilindiğinden söz, resim ve hareket, eleme seçme veya tercihe tabi tutulur. Şu halde her televizyon kanalı göstereceği görüntüleri kendi isteğine göre seçer. Böylece seyircileri istediği gibi etkileme ve yönlendirme imkânına sahip olmuş olur. Öyle ise televizyon insanın sürekli tecrübe ve görüş sahasını genişletir; duygu ve düşüncelerini, tutum ve davranışlarını vs. etkiler. İnsanın seçme hürriyetini, inanma eğilimini kendi istediği istikamette işleyerek kanalize eder. Olumlu ya da olumsuz yönde sürekli telkinlerde bulunur. İnsanda bu telkinler doğrultusunda yeni kanaatler, anlayışlar, görüşler, duygular vs oluşur. Buna karşılık eskilerini ise zedeleme, yaralama ve yozlaştırma durumuna sevk eder. Esasen o, istediğini istediği gibi görüntülediği için insanı doğal olandan uzaklaştırıcı ve yapmacık olana yakınlaştırıcı bir niteliğe sahiptir. Buna uydurma ve yabancı oluş da dâhildir (Yavuz, 1998, 196).”

Günümüzde pek çok kanalda çeşitli dini içerikli programlarda yapılmaktadır ama bunların ne kadar pedagojik olduğu tartışılır ayrıca bu programları izleyenlerin dini duygu ve düşüncelerinin nasıl etkilendiği de önemli bir sorudur.

Televizyonun içinde nasıl ki şiddet, paparazzi veya diğer kötü özellikleri içeren programların izlenmesi insanlarımızı ve özellikle gençlerimizi olumsuz yönde etkiliyorsa aynı şekilde eğitim amaçlı kullanılmasının ve bu yönde güzel programların yapılmasının olumlu etkiler ortaya çıkaracağı kuşkusuzdur. Özellikle televizyonla yapılacak bu tür eğitsel yayınların alışılmalı örgün ve yaygın

eğitim kalıplarının dışında olması en büyük özelliğini yaratmaktadır. Bu genel özelliğin ışığında

1. Televizyon ile yapılan eğitimde, geleneksel eğitimin kalıplaşmış yöntemi yoktur. Görüntü unsuru olmasından ötürü, verilen eğitim sıkıcı olmamakta, örnekler kısa bir zaman içinde çoğaltılabilmektedir.

2. Televizyon ile yapılan eğitim, izleme olanağının sağlanmış olması durumunda, çok geniş bir kitle seslenebilmektedir.

3. Eğitilmesi amaçlanan kişinin, yayının dışında olması sebebiyle ğrenci psikolojisinden uzak olarak izlemesine dolayısıyla, öğrenme açısından daha çok yararlanmasına neden olmaktadır.

4. Televizyonla yapılan eğitimde karşılıklı ilişki noksanlığı da vardır. Eğitilmesi amaçlanan kişinin tepkisi anında ölçülemez. Bunun için yayınlara, izleyenlerin katılmasını teşvik edici olanakların sağlanması da gerekmektedir (Kocadaş, 2004, 134).

MEB'in Televizyon yayınlarına bir bakıldığında bunların şuan da yaygın eğitim için hazırlanmış ders programları olduğu görülecektir. Açık ğretim lisesi için haftada bir gün 20 dakika Açık ilköğretim okulu için ise 15'er dakikalık programlar sunulmaktadır.

15 /05/2006 Tarihi İtibarıyla AL Televizyon Yay TRT Tv-4 (15-21 Mayıs)

Pazartesi günleri 08.20 – 08.40 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 3 (6. Program)

15.05.2006 Tarihi İtibarıyla AİO Televizyon Yay TRT Tv-4 (15-21 Mayıs)

Pazartesi 09.15 – 09.30 Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 8 (5.Program)

Pazartesi 20.45 – 21.00 Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 8 (5.Program)

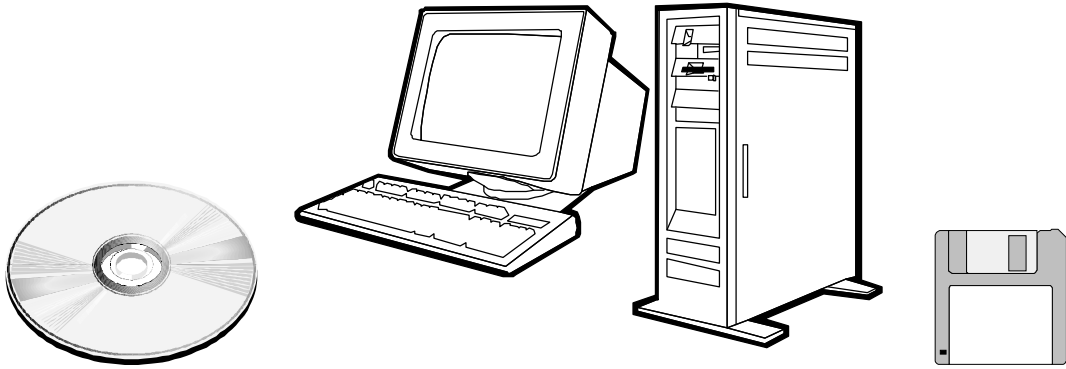
Cumartesi 11.00 – 11.15 Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 6 (5.program)

Pazar 11.15 – 11.30 Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 7 (5.Program) <sup>1</sup>

<sup>1</sup> <http://uretim.meb.gov.tr/aokradyotv/aolhaftalikcont.html>. 27.07.2008

#### 2.4.4. Bilgisayar

Bilgisayar gerek sayısal gerekse alfabetik verileri işleyen elektronik bir aygıttır. Bilgisayarların öğrenme, öğretme ve okul yönetimi ile ilgili bütün faaliyetlerde kullanılması Bilgisayar Destekli Eğitim (BDE) olarak tanımlanabilir (Demirel ve diğerleri, 2005, S. 128).



**Şekil 11. Bilgisayar, Floppy Disk ve CD**

- “BDE, öğrenme sürecinde öğrencinin aktif ilgisini özellikle teşvik eder. BDE’de sunulan her bilgiden sonra öğrenciden yanıtlar istenir ve öğrencinin verdiği yanıtın doğru olup olmadığını bilgisayar kendisine hemen bildirir.

- Bilgisayarlar (renkli grafikler, sesler, hareketli resimler, canlandırmalar, video gösterileri ve kullanıcıya geri bildirimler v.b. sayesinde) öğretime çeşitlilik, canlılık ve kaliteyi getirir. Bilgisayarların gelişmiş grafik ve ses yetenekleri sayesinde görsel ve işitsel öğrenme ortamları hazırlamak kolaylaşır.

- Bilgisayarlar hızlı ve yavaş öğrenen öğrencilerin kendi hızları doğrultusunda konuları öğrenmelerine olanak sağlar. Hızlı öğrenen bir öğrenci hızı kesilmeden programı baştan sona gözden geçirebilir. Yavaş öğrenen bir öğrenci ise anlayamadığı bölümleri yeniden gözden geçirebilir ve konuyu iyice öğrenene kadar bilgisayarın başında kalabilir. Ayrıca öğretmen ve öğrenci arasında doğrudan bir temas olmadığından öğrencinin bilgiyi aldığı kişiyi arzu ettiği gibi hayal etme şansı doğabilir. Olası psikolojik uyumsuzluklar yaşanmaz.

- Bilgisayarların sabırları sonsuzdur ve her öğrenciye istediği kadar tekrar olanağı verir. Ayrıca öğrencide özgüven duygusunu da geliştirebilir. Özellikle sınıf

ortamında yavaş öğrenen bir öğrenci istediği kadar tekrar yaparak konuyu öğrenebilir ve bunu bizzat kendisi başardığı için de kendisine olan güveni artar.

- Bilgisayarlar esnektir. Öğrenciler ders saatlerini kendi gereksinim ve olanaklarına göre ayarlayabilirler.

- Öğrenciler herhangi bir konuda yanlış iş yaptıklarında hemen mesaj vererek doğruyu bulma yönünde uyarıcı ve yol göstericidir. Bilgisayarlar hızlı ve doğru geri bildirimler vererek öğrencilerin kısa zamanda ve doğru öğrenmelerini sağlar. Bu da hataların tekrarlanmasını önler.

- Bilgisayar programları kullanıcıya testler uygulayarak kullanıcının bildiği konuları atlayarak bir sonraki konuya geçmesine olanak sağlar.

Din dersi öğretmeninin amacı müfredattaki bilgilerin öğrencilere aktarılması olmamalıdır. Bilakis öğrencilerin hal ve davranışlarının ahlaki bir temele oturtulmasına çalışılmalıdır. Bu da ancak öğrencilere daha fazla vakit ayırmak, onları daha yakından tanımak, zaaflarını ve kuvvetli yönlerini bilmekle olur. İşte bu zamanı bilgisayar bir nebze olsun kazandırabilir.

- “Bilgisayarlar, öğretmenlere öğrenci sorunlarıyla daha çok ilgilenebilme ve işlerini daha iyi ve verimli yapabilme olanağı sağlamaktadır.

- Bilgisayarlar güvenlidir. Bilgisayarlar normalde dünyada yapılması zor ya da sınıf ortamında yapılması imkânsız olan deneyleri zaman kaybı olmadan üstelik çok ucuza mal ederek yapabilme olanağı sağlar.

Bilgisayarlar daima kullanıma hazır durumdadırlar. Yorulmazlar, sıkılmazlar, dinlenmek için bir araya (teneffüse) ihtiyaç duymazlar, tatile gitmezler ve sabırlıdırlar. Bu yüzden de bazen bir insandan daha iyi bir öğretici olabilirler. (Demirel ve diğerleri, 2005, S. 131-132).

Sağlıklı bir materyalin hazırlanabilmesi için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin belirli bir BDE bilgi birikimine ve bilgisayar kullanma becerisine sahip olmaları gerekmektedir. En azından Microsoft Powerpoint, Microsoft Word gibi bazı programlar beceriyle kullanılabilir.

Powerpoint öğretmenlerin kolaylıkla öğrenip kullanabilecekleri bir programdır. Her konuda uygulanabilir. Resimler ve video görüntüleri de eklenebileceği için son

derece etkin, canlı, dikkat çekici bir sunum hazırlanabilir. Öğretmenin yapması gereken ilgili resim, video vb. Internet veya başka bir kaynaktan bulup sunuma eklemektir.

Powerpoint, flash, photoshop gibi programlar kullanılarak dini içerikli sunular, çizgi filmler, resimler v.b. hazırlanabilir. Bunların bazıları çok rahat öğrenilir. Bazıları ise uzmanlık gerektiren programlardır. Öğretmen ilgisine göre bunlardan faydalanmasını bilmelidir. Ayrıca bilgisayar ile çeşitli oyunlar hazırlanabilir

Din eğitimcileri ile teknik elemanlar arasında koordinasyon eksikliği vardır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretimindeki eksikliklerimizden birisi de Türkçe, matematik v.b. dersler için hazırlanan BDE yazılımlarının Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi için de yeterli düzeyde hazırlanmış olmamasıdır. Bu alanda din eğitimcileri ve teknik elemanların ortak çalışmalarına ihtiyaç vardır. Böyle yazılımlar ortaya konulana kadar din dersi öğretmenleri kendi materyallerini kendileri hazırlamak durumundadırlar. Son zamanlarda kim beş yüz milyar ister, pasaporalara gibi yarışmaların Din öğretimi için hazırlanmış şekilleri de Din dersi ile ilgili sitelerde yer almaktadır. Bu da DKAB dersi öğretmenlerinin bu konuda bir çaba sarf ettiklerinin bir göstergesidir. Bunların dışında öğretmenlerin hazırlayabileceği basit oyunlar yapılacağı gibi uzman kişilerin hazırlayacağı oyunlar da hazırlanabilir. Mesela İslam ülkeleri veya İslam tarihi haritası çizilir, şehir ve ülkelerin isimleri haritaya yazılmaz. Bilgisayar çocuğun bulması gereken ülkeyi sorar. Çocuk eğer fare ile doğru ülkenin üzerine tıklarsa hemen yan tarafta o ülke ile ilgili bilgiler açılır. Bulamazsa aramaya devam eder.

Çocuk bilgisayardan başka bir çocuğu kontrol eder. Sokaklarda gezer, eve gelir oyun oynar, bu sırada birine yardım eder, iyilik yaparsa puan alır. Bu fırsatlar peş peşe önüne çıkarılır. Yapamadığı iyiliklerden puan kaybeder. Böylece sonuçta melekler ona toplam puanını söylerler.

Ayrıca Medine Site Devleti'nin yönetimi çocuğa bırakılabilir. Alış-veriş, ticaret, ziraat gibi işlerle uğraşır ve şehri düşmanlardan korur. Ticareti iyi yapamaz, şehri fakir bırakırsa oyunu kaybeder. Aksi durumda yeni şehirlerin idaresini eline alır.

Hac, namaz, abdest, Hz. Peygamber (s.a.v.) dönemi şehirler ve savaşları simülasyonu oluşturulabilir. Tabi bunlar uzman kişiler tarafından oluşturulmalıdır. Mesela çocuk o devirde yaşayan bir çocuk olur ve Medine şehrini gezer ya da Müslümanlarla beraber hicret eder.



### 2.4.5. İnternet

Milyonlarca bilgisayardan oluşan, binlerce bilgisayar ağını bir birine bağlayan global ağa internet denir. Bu ağın yöneticisi yoktur. İnternet kullanıcıları birbirleri ile haberleşmek için ortak bir anlaşma dili kullanırlar. Bu ortak anlaşma diline TCP/IP denir. Bu protokol sayesinde donanım ve yazılımdan bağımsız bilgisayarlar arası iletişim mümkün olur (Demirel ve diğerleri, 2005, 166).

Artık öğrenciler okul ve sınıf gibi öğrenme ortamlarına, evden ya da internet cafe gibi ortamlardan hiç değilse bir kere olsun internete bağlanmayı öğrenmiş olarak gelmekte ve okul ortamlarında kullanılacak olan öğretim teknolojilerinin de en az bu seviyede olmasını beklemektedirler.

- İnternetin hangi amaçlarla kullanılabilceği şöyle listelenebilir.
- Dünyanın en büyük kütüphanelerinde araştırma yapabilirsiniz.
- Farklı ülkelerde yaşayan meslektaşlarımızın yaptıkları çalışmaları inceleyebilirsiniz.
- Mektuplarınız dünyanın her köşesine, elektronik postayla, bedava ve çok kısa zamanda gönderebilirsiniz.
- Dünyanın dört bir yanındaki arkadaşlarımızla sesli-görüntülü sohbet edebilirsiniz.
- Kendi web sayfanızı hazırlayarak çalışmalarınızı yayınlatabilirsiniz (Kaya, 2005, 131).

İnternet destekli öğretimin iki temel boyutu vardır. İlki öğretmen merkezli uygulamadır burada işlenecek konularla ilgili olarak değişik kaynaklardan dersi zenginleştirmeye yönelik ilgi çekici örnekler bulunabilir. Ders yoğunluğu esnasında öğretmenin farklı kaynaklara ulaşmasını çabuklaştırır. Her öğretmenin her konuyu farklı anlattığı göz önüne alınırsa, bu farklı anlatım tarzlarının ve yaklaşımların internet vasıtası ile paylaşılması öğretmenlerin anlatım tekniklerine zenginlik getirmiş olur.

İkincisi ise öğrenci merkezli uygulamadır. İnternet her şeyden önce öğrenci için de çok geniş bir bilgi kaynağıdır. Ders dışında bilgisini geliştirmek isteyen öğrenciye sıkıcı olmayan renkli, görsel bir bilgi kaynağı sunulmaktadır. Kuru bir bilginin verilmesinden öte görüntülerle desteklenmiş eğlenceli bir bilgi kaynağıdır. Bu yönüyle öğrenciyi bilgiye çekecek ve onu saatlerce bilgiyle baş başa bırakabilecek niteliktedir.

“Derse girmeden önce web adresleri bookmark halinde tutularak veya çevrimdışı çalışmaya göre kaydedilerek ders anında zaman kaybı yaşamadan çalışma yapılmış olur. Bu düzenlemeler içinde öğretmen; bilgiyi aktarıcı olmak yerine birlikte öğrenen daha fazla rehberlik eden, yol gösterici ve esnek roller üstlenmelidir.”<sup>1</sup>

İnternet içerdiği kaynak ve bilgi zenginliği ile bir okulun tek başına sağlayabileceği kaynakların çok daha fazlasını sağlar. Öğrenci okulunda olmasa bile kütüphanelere bağlanıp kaynak bulabilir ya da elektronik yayınlardan bilgi toplayabilir.

İnternet’in olumsuz yönleri de vardır. Bilindiği gibi www hizmet birimleri üzerinde seks, pornografi, uyuşturucu ve ırkçılık hakkında siteler, sohbet odalarında cinsellik ve ailelerce hoş karşılanmayacak başka bir sürü konu üzerinde tartışan gruplar vardır.

İnternetin ikinci dezavantajı bilginin organize olmamasıdır. Kütüphaneler kitapları indeksleyerek bilgiye en kolay bir şekilde ulaşmamızı sağlarlar. Öte yandan internette organize edilmemiş bir bilgi yığını vardır.

Konuya din eğitimi açısından yaklaştığımızda internetle ilgili önümüze serilecek bilgilerin yaşama geçirilmesi; ülkemiz eğitim öğretim altyapısını sınıfla sınırlı kalmaktan ve zaman-mekân sınırlamalarından kurtarıp ‘yaşam boyu eğitim’e dönüşmesini sağlamak kaçınılmaz hale gelmiştir. Bilginin küreselleştiği; iletişim-bilişim-eğitişim ortamının göz kamaştırıcı bir ivmeyle gelişip büyüdüğü dünyada, eğitimi geleneksel sınıf ortamıyla sınırlı tutmak, artık mümkün değildir (İ.Yıldız, 2002, 292).

İçinde bulunduğumuz yüzyılda insan eğitiminin doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreç olduğu kabul edilmektedir. İslam eğitimi, Hz. Peygamber’in ‘beşikten mezara kadar ilim tahsili’ formülü ile zaten bunu kanıksamış durumdadır.

Günün ve gecenin her saatinde, hafta sonlarında, tatillerde din eğitimi yapılabilecektir. Öğrenme hızı bakımından da büyük bir esneklik görülmektedir. Her öğrenci gruba bağlı kalmadan belli bir hızla programı takip edebilir. Öte yandan uzaktan din eğitiminden yararlanmak için belli bir yaş sınırlaması veya belli bir takım eğitim kurumlarından mezun olma şartı da aranmamaktadır. Dolayısıyla uzaktan din eğitiminin üç temel özelliği vardır:

<sup>1</sup> [http://www.imamhatipogretmeni.com/depo2/egitimbilim/1/1/Din\\_Egitiminde\\_Internetin\\_Kullanimi\\_Yazan\\_Bilal\\_YORULMAZ.doc.27.07.2008](http://www.imamhatipogretmeni.com/depo2/egitimbilim/1/1/Din_Egitiminde_Internetin_Kullanimi_Yazan_Bilal_YORULMAZ.doc.27.07.2008)

1. Farklı koşullar içinde bulunan geniş kitlelerin yararlanabileceği bir din eğitimi uygulamasıdır.

2. Büyük oranda kendi kendine eğitimidir.

3. Öğrenme sorumluluğunu büyük oranda bireye bırakmaktadır.

Cami ortamında vaaz yoluyla yaygın din eğitimi ve öğretim faaliyeti neredeyse ortadan kalkmak üzere. Artık camiye sadece dini ibadetleri yerine getirmek amacıyla giden Müslümanların sayısı hızla artmaktadır. Kaldı ki yapılan bir araştırma; mevcut din görevlilerinin, cemaatin eğitim öğretimle ilgili beklentilerini büyük ölçüde karşılayamadığını ortaya çıkarmıştır (İ.Yıldız, 2002, 293-294).

Batıda bulunan ilahiyat fakültelerinde mesela, Harvard İlahiyat Fakültesi ve Oxford İlahiyat Fakültesine bakıldığında buralarda dini eğitim yapılırken internetten yararlanma konusunda ciddi çalışmalar yapılmaktadır.

Bu okullardan mezun olacak din eğitimcilerine programlama bilgi ve becerisi yanında hazır yazarlık dilleri hakkında bilgi verilmektedir. Bilgisayarla din eğitimi konusunda ilgililerin danışabileceği, çeşitli konularda yardım alacakları danışma merkezleri ve web tabanlı öğrenme kaynakları oluşturulmuştur (İ.Yıldız, 2002, 294).

İnternetin etkili olduğu önemli alanlardan birisi de 'din'dir. Bugün siber uzayda Hıristiyanlık, Yahudilik dininden tutun, Hinduizm ve Taoizm'e kadar pek çok dinle ilgili yüzlerce site bulunmaktadır. Özellikle misyonerlik faaliyetlerinin büyük oranda internete kaydırılması bile bu konunun ne kadar önemli hale geldiğini göstermektedir.

Din bir yönüyle öğüt vermedir; yani bilgi verme, anlatma ve aktarmadır. Günümüzde internetin bu amaca hizmet edebilecek mükemmel bir araç olduğunu birçok din mensubu gibi Müslümanlar da fark etmişlerdir. Bu amaçla internette yüzlerce site açılmış durumdadır.

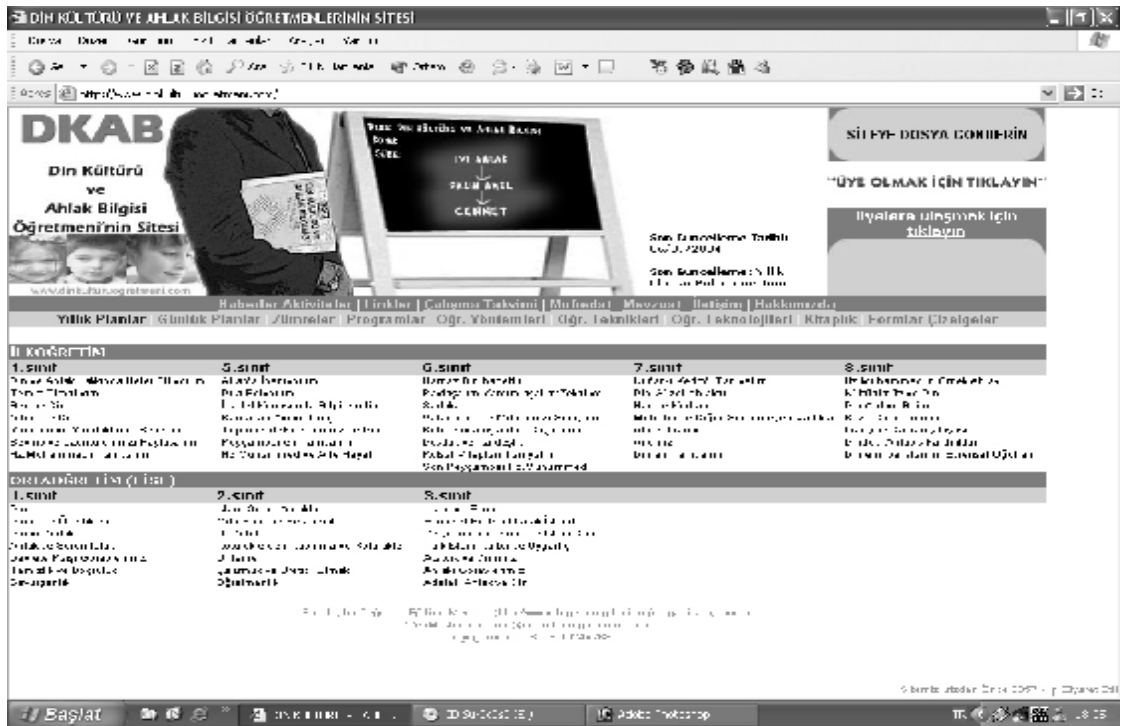
Din eğitimi vermek amacıyla açılan siteler özel ve resmi siteler şeklinde iki grupta değerlendirmek mümkündür.

Din eğitimi vermek amacıyla açılan özel siteler genel olarak; şahısların açmış olduğu siteler, dinî cemaatlerin açmış olduğu siteler, bazı grupların açmış olduğu dini nitelikli siteler, dini motifleri kullanan illegal grupların siteleri, dini motifleri kullanan ticari siteler olarak gruplandırılabilir.

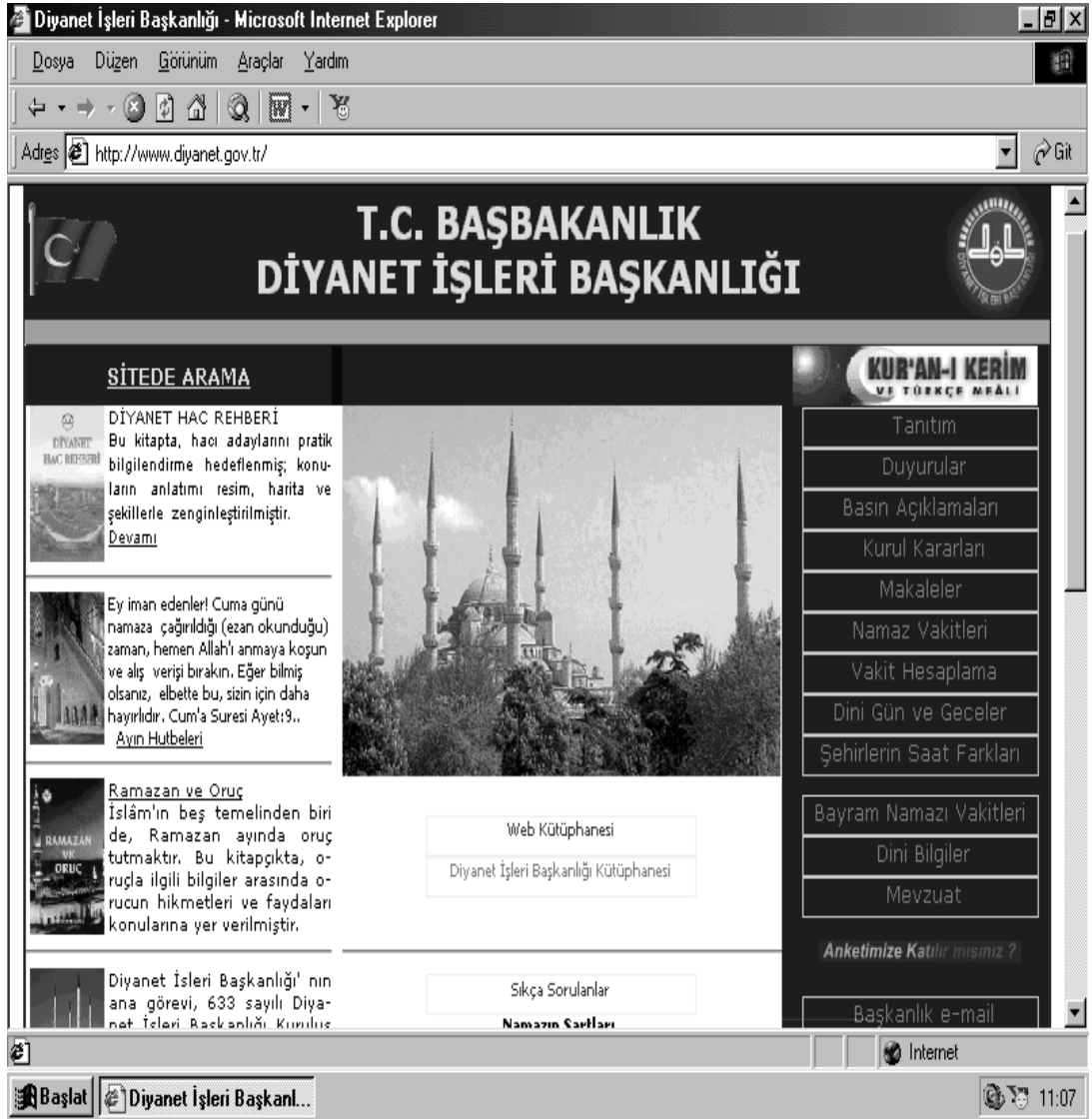
Din eğitimi vermek amacıyla açılan resmi siteler ise ilahiyat fakültesi, diyanet işleri başkanlığı ve bazı imam hatip liselerinin açtığı siteler buna örnek olarak verilebilir. (İ.Yıldız, 2002, 295-299).

“Sanal din eğitimi, bireylerin din ile ilgili herhangi bir konuyu bilgisayar destekli eğitim sitelerinden kendi yeteneklerine ve öğrenme hızlarına göre öğrenebildikleri, ulusal ve uluslar arası bilişim ağlarını kullanarak seçtikleri öğretmenlerin ya da öğretim kurumlarının derslerinden uzaktan öğretim yöntemiyle, kendi ortamında öğrenim ve araştırma amacıyla yararlanabildikleri böylece etkileşimli öğrenimin ve bilgi alışverişinin yaşam boyunca bitmeyen bir süreç ve varoluş biçimi olarak yaygınlaştığı bir eğitim şeklidir. (İ.Yıldız, 2002, 299).”

İnternet insan için dünyaya açılan bir kapıdır. Eğitimle, İslam’la ilgili siteler öğretmen ve öğrenci için vazgeçilmez kaynaklardır. Öğrencilerin bu sitelerden faydalanması sağlanmalıdır. Bu siteler bizim açıklarımızı kapatacaktır. Yapamadığımız materyallere bu siteler sayesinde ulaşabiliriz. Ayrıca sunumlarımız için kullanabileceğimiz resim, clipart, animasyon v.b.yi internetten elde edebiliriz.



Şekil 12. Din eğitimiyle ilgili özel web sitesi giriş sayfası



Şekil 13. Diyanet işleri başkanlığı resmi web sitesi giriş sayfası

### III. BÖLÜM

#### BULGULAR VE YORUM

Ankete katılanlar ile ilgili demografik değerlendirme yaptığımızda, çalışmanın yapıldığı Adana ili merkez ilçelerinin okul ve DKAB dersi öğretmenlerinin norm sayıları 15.06.2007 tarihi itibarıyla: Yüreğir ilçesindeki okul sayısı 114, din dersi öğretmeni norm sayısı 162, mevcut DKAB öğretmeni 63 kişidir. Seyhan ilçesindeki okul sayısı 192, DKAB öğretmeni norm sayısı 340, mevcut DKAB öğretmeni 192 kişi olarak tespit edilmiştir. Yüreğir ve Seyhan ilçelerindeki DKAB dersi öğretmeni toplam sayısı ise 252'dir.

**Tablo 6: Araştırma Anketine Katılan DKAB Öğretmenlerinin Sayısı**

Cinsiyet	n	%
Erkek	43	78.2
Bayan	12	21.8
Toplan	55	100.0

Araştırmamıza Yüreğir ve Seyhan ilçelerinde çalışan toplam 55 DKAB dersi öğretmeni katılmıştır. Bunların 43 tanesi (%78,2)' si bay, 12 tanesi (21,8)' i ise bayanlardan oluşmaktadır.

**Tablo 7: Araştırma anketine katılan DKAB öğretmenlerinin görev süreleri**

Görev süresi	n	%
0-5	20	36.4
6-10	8	14.5
11-15	13	23.6
16-20	7	12.7
21-25	7	12.7
Toplam	55	100.0

Anketimize katılan DKAB dersi öğretmenlerinin görev sürelerine göre oranları ise şöyledir. 0-5 yıl arası 20 kişi (% 36,4), 6-10 yıl arası 8 kişi (% 14,5), 11-15 yıl arası 13 kişi (% 23,6), 16-20 yıl arası 7 kişi (12,7), 21-25 yıl arası 7 kişi (%12,7)'dir.

**Tablo 8:Araştırma anketine katılan DKAB öğretmenlerinin çalıştıkları okul türleri**

Okul türü	n	%
Genel lise	8	14.5
Meslek lisesi	5	9.1
Anadolu lisesi	3	5.5
İhl /And ihl	4	7.3
İlköğretim	35	63.6
Toplam	55	100.0

Araştırma anketine katılan DKAB öğretmenlerinin çalıştıkları okul türlerine baktığımızda ilköğretimde çalışanların % 63.6 ile çoğunlukta olduğunu gözlemliyoruz, daha sonra genel liselerin % 14.5, meslek liselerinin % 9.1, İHL ve Anadolu İHL % 7.3, Anadolu liselerinin oranı ise % 5.5 çıkmıştır.

**Tablo 9: Araştırma anketine katılan DKAB öğretmenlerinin mezun oldukları yüksek öğretim kurumu türleri**

Okul türü	n	%
İlahiyat Fak(hazırlık+4)	36	65.5
İlahiyat(5.5yıl)tezsiz	7	12.7
İlk Öğrt DKAB öğrt	7	12.7
Yüksek İslam Ens	4	7.3
Diğer	1	1.8
Toplam	55	100.0

Araştırma anketine katılan DKAB öğretmenlerinin mezun oldukları yüksek öğretim kurumu türlerini incelediğimizde % 65.5' nin yani çoğunluğunun hazırlık okumuş ilahiyat fakültesi öğretmenler olduğu fark edilmektedir. İlahiyat üzerine bir buçuk yıl öğrenim görenler ile ilköğretim DKAB öğretmenliği mezunu öğretmenlerin oranı % 12.7 ile aynı çıkmıştır. Yüksek İslam Enstitüsü mezunu öğretmenlerin oranı ise % 7.3' tür. Bu derse giren başka fakülte mezunu olan ise 1 kişi çıkmıştır.

**Tablo 10: Araştırma anketine katılan DKAB öğretmenlerinin öğrenim durumları**

Öğrenim	n	%
Lisans	44	80.0
Yük.lisans	10	18.2
Doktora	1	1.8
Toplam	55	100.0

Araştırma anketine katılan toplam DKAB öğretmenlerinin öğrenim durumlarına baktığımızda % 80' inin lisans, % 18.2' sinin yüksek lisans, % 1.8' inin ise Doktora mezunu olduğunu görülmektedir.

**Tablo11: Araştırma anketine katılan DKAB öğretmenlerinin çalıştığı ilçeler**

İlçe	n	%
Yüreğir	30	54.5
Seyhan	25	45.5
Toplam	55	100.0

Araştırma anketine katılan toplam DKAB öğretmenlerinin çalıştığı ilçeler incelenecek olursa % 54.5' i Yüreğir ilçesinde, % 45.5' i ise Seyhan ilçesinde çalışmaktadır her iki ilçede çalışan DKAB öğretmenlerinin oranı arasında çok büyük bir oran gözükmemektedir.

Araştırma anketine katılan toplam DKAB demografik bilgileri yukarıda verildikten sonra onlara DKAB dersinde araç-gereçlerden yararlanıp yararlanmadıklarını yararlanıyorlarsa bunları ne sıklıkla yapmakta oldukları sorulmuş ve verdikleri cevaplar Tablolara dönüştürülerek araç-gereç kullanma alışkanlıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

**Tablo 12: Derslerimde tepegözden yararlanırım**

Cinsiyet	Hiç		Bazen		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	30	56.6	7	13.2	3	7.5	0	0.0	41	77.4
Bayan	10	18.9	2	3,8	0	0,0	0	0,0	12	22,6
Toplam	40	75,5	9	17,0	4	7,5	0	0,0	53	100,0
$X^2= 1.299$ $sd= 2$ $p= .522$ $p>.05$										



Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin % 75.5' i derslerinde tepegözden hiç yararlanmadığını belirtmiştir. Göze çarpan nokta ise her zaman yararlanırım diyen hiç kimsenin olmamasıdır. DKAB öğretmenlerinin % 17' si bazen % 7.5' i ise sık sık tepegözden yararlandığını belirtmiştir. Yararlanmayanların oranının bu kadar çok çıkmasının sebebi bu aracın ya olmayışı ya da kullanma imkânının olmamasıdır ( Tablo 28 ve 49).

**Tablo 13: Derslerimde ders kitabı dışında yardımcı kitaplardan da faydalanırım**

Cinsiyet	Hiç		Bazen		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n		n	%
Erkek	0	0,0	13	23,6	20	36,4	10	18,2	43	78,2
Bayan	0	0,0	2	3,6	4	7,3	6	10,9	12	21,8
Toplam	0	0,0	15	27,3	24	43,6	16	29,1	55	100,0
$X^2= 3,313$ $sd= 2$ $p=.191$ $p>.05$										

Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin % 43.6' sı sık sık , % 29.1' i her zaman, %27.3' ü bazen ders kitabı dışında yardımcı kitaplardan faydalandığını belirtmiştir. Bu oranlar DKAB öğretmenlerinin büyük ölçüde ders kitabının dışında yardımcı kaynaklardan faydalandıklarını göstermektedir.

**Tablo 14: Derslerimde K.Kerimden yardımcı kaynak olarak yararlanırım**

Cinsiyet	Hiç		Bazen		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n		n	%
Erkek	0	0,0	8	14,5	20	36,4	15	27,3	43	78,2
Bayan	0	0,0	2	3,6	6	10,9	4	7,3	12	21,8
Toplam	0	0	10	18,2	26	47,3	19	34,5	55	100,0
$X^2= 0,50$ $sd=2$ $p=.975$ $p>0.5$										

Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin % 47.3' ü sık sık , % 34.5' i her zaman, % 18.2' si bazen derslerinde Kur'an-ı Kerim'den yardımcı kaynak olarak yararlanmaktadır. Genel anlamda Kur'an-ı Kerim yardımcı kaynak olarak çoğu DKAB dersi öğretmeni tarafından kullanılmaktadır.

**Tablo 15: Derslerimde gerektiğinde İncil ve Tevrat'tan yardımcı kaynak olarak yararlanırım**

Cinsiyet	Hiç		Bazen		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	6	11.1	25	46.3	6	11.1	5	9.3	42	78.8
Bayan	3	5.6	8	14.8	1	1.9	0	0.0	12	22.2
Toplam	9	16.7	33	61.1	7	13.0	5	9.3	54	100.0
$X^2= 2.404$ $sd= 3$ $p=. 493$ $p>.5$										

Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin % 61.1' i bazen, % 13'ü sık sık, % 9.3'ü her zaman gerektiğinde İncil ve Tevrat'tan yardımcı kaynak olarak yararlandığını belirtirken %16.7'si bu kaynakları hiç kullanmadığını belirtmiştir. Tabloya göre bu kaynaklar Kur'an-ı Kerim kadar sık kullanılan yardımcı kaynaklar değildir.

**Tablo 16: Derslerimde küre veya harita gibi araçlardan yararlanırım**

Cinsiyet	Hiç		Bazen		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	15	27.8	23	42.6	4	7.4	0	0.0	42	77.8
Bayan	4	7.4	8	14.8	0	0.0	0	0.0	12	22.2
Toplam	19	35.2	31	57.4	4	7.4	0	0.0	54	100.0
$X^2= 1.388$ $sd= 2$ $p=. 499$ $p>.5$										

Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin % 57.4' ü bazen derslerinde küre veya harita gibi araçlardan yararlandığını belirtirken % 7.4' ü sık sık kullandığını belirtmiştir. Hiç kullanmayanların oranı ise % 35.2' dir. Genel olarak bakıldığında derslerde harita veya küre kullanımını DKAB dersi öğretmenleri arasında çok yaygın değildir.

**Tablo 17: Derslerimde resim, afiş ve kavram haritası gibi araçlardan yararlanırım**

Cinsiyet	Hiç		Bazen		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	11	20.4	20	37.0	7	13.0	4	7.4	42	77.8
Bayan	2	3.7	8	14.8	2	3.7	0	0.0	12	22.2
Toplam	13	24.1	28	51.9	9	16.7	4	7.4	54	100.0
$X^2= 2.148$ $sd= 3$ $p=. 542$ $p>.5$										

Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin % 51.9' u bazen resim, afiş ve kavram haritası gibi araçlardan yararlandığını, % 16.7' si sık sık bu araçları kullandığını, % 7.4' ü her zaman kullandığını belirtmiştir. % 24.1' i ise bu araçları hiç kullanmadıklarını

belirtmişlerdir. DKAB öğretmenlerinin yarısından fazlası bazen resim, afiş veya kavram haritası kullanmaktadırlar bu durum bu araç-gereçlerin çok sık başvurulan kaynaklar olmadığını göstermektedir.

**Tablo 18: Derslerimde uygun konularda gezi-gözlem, inceleme çalışmalarına yer veririm**

Cinsiyet	Hiç		Bazen		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	15	27.8	17	31.5	8	14.8	2	3.7	42	77.8
Bayan	5	9.3	6	11.1	1	1.9	0	0.0	12	22.2
Toplan	20	37.0	23	42.6	9	16.7	2	3.7	54	100.0
$X^2= 1.502$		sd= 3		p=.682		p>.5				

Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin % 42.6' sını uygun konularda gezi-gözlem, inceleme çalışmalarına yer verdiğini söylerken, % 16.7'si sık sık, % 3.7' si ise her zaman bu tür çalışmalara yer verdiğini belirtmiştir. DKAB öğretmenlerinin % 37 'si ise gezi-gözleme hiç yer vermemektedir. Tarihi mekânlar, camiler ve ders için gerekli diğer yerlere gezi düzenlemek bu yerleri bizzat görmek çocuklar ve gençler için daha kalıcı öğrenmeler gerçekleşmesini sağlar bununla birlikte birçok öğretmen gerek prosedürlerden çekindikleri gerekse bunun masraflı ve yorucu bir iş olmasından dolayı bu konuya pek yakın durmazlar bu yüzden de soruya olumsuz verenlerin cevapları bunlar da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

**Tablo 19: Derslerimde sunum (power point) hazırlayıp kullanırım**

Cinsiyet	Hiç		bazen		Sık sık		Her zaman		toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
erkek	15	27.3	16	29.1	9	16.4	3	5.5	43	78.2
bayan	8	14.5	3	5.5	1	1.8	0	0.0	12	21.8
Toplan	23	41.8	19	34.5	10	18.2	3	5.5	55	100.0
$X^2= 4.327$		sd= 3		p=. 228		p>.5				

Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin % 41.8' i hiç sunum hazırlayıp kullanmamaktadır. Bunun yanında bazen sunum kullandığını belirtenlerin oranı % 34.5' tir. DKAB öğretmenlerinin % 18.2' si Sık sık sunum kullananı belirtirken her zaman sunum yaptığını ifade edenlerin oranı ise % 5.5' tir. Power point yanı bilgisayar sunumları hazırlamak derslere hem görsellik hem de işitsellik katmak daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmek için güzel araçlardır. Ancak sonuçlara bakıldığında

öğretmenlerin yarıya yakını bu imkândan faydalanmamaktadır. Gerek teknolojiye uzak olanlar gerekse kullanacak imkân özel sınıf ya da bilgisayar, projektör cihazı bulamayanlar derslerinde sunumdan istifade edememektedirler.

**Tablo 20: Derslerimde konularla ilgili ayet ve hadislere yer veririm**

Cinsiyet	Hiç		Bazen		Sık sık		Her zaman		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	2	3.6	4	7.3	15	27.3	22	40.0	43	78.2
Bayan	0	0.0	0	0.0	6	10.9	6	10.9	12	21.8
Toplan	2	3.6	4	7.3	21	38.2	28	50.9	55	100.0
$X^2= 2.238$ $sd= 3$ $p=. 524$ $p>.5$										

Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin % 50.9' u ders işlerken konularla ilgili olan ayet ve hadislere yer vermektedir. DKAB öğretmenlerinin % 38.2' si sık sık, % 7.3' ü ise bazen konularla ilgili olan ayet ve hadislere yer verirken % 3.6' sı hiç vermemektedir. DKAB öğretmenlerinin yarından fazlası her zaman ayet veya hadislerden derslerinde istifade etmekte bunlara başvurumaktadırlar.

**Tablo 21a: Okulunuzda DKAB dersine ait müstakil, özel bir sınıf mevcut mu?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	37	67.3	6	10.9	43	78.2
Bayan	12	21.8	0	0.0	12	21,8
Toplam	49	89.1	6	10.9	55	100,0
$X^2= 1.879$ $sd= 1$ $p=.170$ $p>0.5$						

Okulların mevcut durumunu ele aldığımızda DKAB öğretmenlerinin derslerini daha rahat ve verimli işleyebilmesi açısından özel sınıfların olması gerekmektedir. Zira özellikle orta öğretimde ders saatinin bir ders saati 40-45 dakika olmasından dolayı öğretmen elinde var olsa bile projeksiyon cihazı, tepegöz ve yansıtılacağı beyaz perdenin taşınıp kurulumunun ayarlayabilmesi için dersinin belki de yarısını harcamak zorunda kalacaktır ayrıca bunların takılacağı elektrik Prizi'nin olup olmaması sınıfın gerekli ortama ne derece sahip olduğu da diğer faktörlerdir.

MEB' in her dersin işlenmesine yönelik özel sınıflar oluşturma çalışmaları bulunmakla birlikte bunun henüz istenen seviyeye ulaşmadığı özellikle DKAB dersi için yukarıdaki Tablo incelendiğinde daha iyi anlaşılacaktır. Tabloya göre DKAB dersi

öğretmenlerinin % 89.1' i bu derse ait özel sınıflarının olmadığını belirtmiştir. Özel sınıfın mevcut olduğunu belirtenlerin oranı ise % 10.9' dur. Özel sınıflar ders araçlarının burada hazır bulunmasından dolayı öğretmenlerin materyallerini o sınıftan bu sınıfa taşıma ve hazırlama zahmetinden kurtarır. Zaman israfını önler öğretmene gerektiğinde harita, resim, film v.b araçlara anında ulaşma imkânı sağlar bu yüzden her ders için müstakil sınıfların oluşturulması ve bu sınıfların o derse ait araç-gereç veya materyalle donatılması gerekir.

**Tablo 21b: Okulunuzda DKAB dersine ait müstakil, özel bir sınıf mevcut mu?**

Okul turu	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Genel lise	8	14.5	0	0.0	8	14.5
Meslek lisesi	5	9.1	0	0.0	5	9.1
Anadolu Lisesi	3	5.5	0	0.0	3	5.5
İhl/And ihl	4	7.3	0	0.0	4	7.3
İlköğretim	29	52.7	6	10.9	35	63.6
Toplam	49	89.1	6	10.9	55	100,0
$X^2= 3.848$ $sd= 4$ $p=. 427$ $p>0.5$						

Yukarıdaki Tabloya baktığımızda ilköğretim okullarının haricinde hiçbir okulda DKAB dersinin işlenebilmesi için özel bir sınıfın mevcut olmadığını görüyoruz ilköğretim okullarında çalışan 35 öğretmenden sadece altısı özel sınıfa sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu sonuçta bizlere öncelikli olarak DKAB dersinin daha etkili ve verimli işlenebilmesi için özel bir sınıfın gerekli olduğunu göstermektedir. Ayrıca orta öğretimde bir ders saatinin olması öncelikle orta öğretimde bu sınıfların mevcut olmasını gerektirmektedir.

**Tablo 22a: Okulunuzdaki araç-gereç durumu DKAB dersinin işlenmesi için sayı ve nitelik bakımından yeterli seviyede mi?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	28	50.9	15	27.3	43	78.2
Bayan	9	16.4	3	5.5	12	21.8
Toplam	37	67.3	18	32.7	55	100,0
$X^2= 416$ $sd=1$ $p=.519$ $p>0.5$						

Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 67.3' ü bulunduğu okulun araç-gereç durumu DKAB dersinin işlenmesi için sayı ve nitelik bakımından yeterli seviyede

olmadığını belirtmiştir, bunun aksini belirtenlerin oranı ise % 32.7' dir. Tablo Adana ilindeki okullarda mevcut araç-gereç durumunu göstermesi açısından önemlidir; çünkü öğretmenlerin büyük çoğunluğu bulunduğu okulun DKAB dersinin işlenebilmesi için gerekli araç-gerecin yetersiz olduğunu belirtmektedir.

**Tablo 22b: Okulunuzda ki araç-gereç durumu DKAB dersinin işlenmesi için sayı ve nitelik bakımından yeterli seviyede mi?**

Okul turu	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Genel lise	6	10.9	2	3.6	8	14.5
Meslek lisesi	4	7.3	1	1.8	5	9.1
Anadolu lisesi	1	1.8	2	3.6	3	5.5
İhl/And ihl	1	1.8	3	5.5	4	7.3
İlköğretim	25	45.5	10	18.2	35	63.6
Toplam	37	67.3	18	32.7	55	100,0
X <sup>2</sup> = 5.676    sd= 4                      p=.225    p>0.5						

Aynı soruyu okul türüne göre ele aldığımızda çalıştığı okulda ki araç-gereç durumunun DKAB dersinin işlenmesi için sayı ve nitelik bakımından yeterli seviyede olduğunu ifade edenlerin yüzde olarak fazla çıktığı okulların birincisi İmam-Hatip Lisesidir. Bu okullarda din eğitiminin ağırlıklı olarak yapıldığını düşünecek olursak bu sonuç bizi şaşırtmayacaktır. Evet seçeneğinin hayır seçeneğine göre fazla çıktığı ikinci okul türü ise Anadolu liseleridir. Bu okullardaki mevcut imkânların diğer okul türlerine göre daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Bunların haricinde kalan okullar da görev yapan DKAB dersi öğretmenleri çalıştığı okulda ki araç-gereç durumunun DKAB dersinin işlenmesi için sayı ve nitelik bakımından yeterli seviyede olmadığını ifade etmektedir. Oran olarak ise % 45.5 ile ilk öğretim okulları, % 10.9 ile genel liseler ilk sıralarda yetersiz gözükmektedir.

**Tablo 23: Sınıfta kullandığınız bir televizyon var mı?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	27	50.0	15	27.8	42	77.8
Bayan	9	16.7	3	5.6	12	22.2
Toplam	36	66.7	18	33.3	55	100,0
X <sup>2</sup> = 482    sd= 1                      p=. 487    p>0.5						

Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 66.7' si hem görsel hem işitsel araçların başında gelen televizyonun sınıflarında olmadığını belirtmiştir. Televizyonu derste kullandığını ifade edenlerin oranı ise % 33.3' dür. Bu oran özel sınıfa sahip olmayan öğretmenlerin yüzdesine yakındır görülüyor ki TV den faydalanmama ve müstakil sınıfa sahip olmama arasında yakın bir ilişki vardır. Çünkü tv' nin konulacağı bir yer korunması bunlar derse ait müstakil sınıfları gerektirmektedir.

**Tablo 24: Sınıfta kullandığınız müstakil bir bilgisayar var mı?**

Cinsiyet	Hayır		evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	40	72.7	3	5.5	43	78.2
Bayan	11	20.0	1	1.8	12	21.8
Toplam	51	92.7	4	7.3	55	100,0
X <sup>2</sup> = 026    sd=1                      p=. 873    p>0.5						

Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 92.7' sinin sınıfında ya da ders işlerken müstakil bir bilgisayar kullanamamaktadır. Müstakil bir bilgisayar kullandığını ifade edenlerin oranı ise % 7.3' tür. Bilgisayar, kullanımı bilindikten sonra her alanda kullanabildiğimiz faydalı bir araçtır ancak bunun yanında o pahalı bir araçtır. Müstakil sınıfa sahip olursa bile her sınıfta bulunmayan bir araçtır, Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin neredeyse tamamı sınıfında bilgisayar olmadığını belirtmiştir. Bu durum bu konuda bir açığın olduğunu göstermektedir.

**Tablo 25: Sınıfa getirip derste kullandığınız dizüstü bilgisayarınız var mı?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	34	61.8	9	16.4	43	78.2
Bayan	12	21.8	0	0.0	12	21.8
toplam	46	83.6	9	16.4	55	100,0
X <sup>2</sup> = 3.003    sd=1                      p=.083    p>0.5						

“Sınıfa getirip derste kullandığınız dizüstü bilgisayarınız var mı? ” sorusuna DKAB dersi öğretmenlerinin % 83.6' sı olumsuz yanıt vermişleridir. Dizüstü bilgisayarını sınıfa getirip derste kullanabilenlerin oranı ise % 16.4' tür.

**Tablo 26: Okulunuzda projeksiyon cihazı var mı?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	3	5.5	40	72.7	43	78.2
Bayan	7	12.7	5	9.1	12	21.8
Toplam	10	18.2	45	81.8	55	100,0
$X^2=16.634$ $sd= 1$ $p=. 000$ $p<0.5$						

Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 81.8' nin okulunda projeksiyon cihazı bulunmaktadır bu oran cihazın okullarda ki mevcudiyetinin yüksek olduğunu göstermektedir. Projeksiyon cihazı bulunmadığını belirten öğretmenlerin oranı ise % 18.2' dir.

**Tablo 27: Projeksiyon cihazı varsa bu aracı DKAB dersi için kullanabiliyor musunuz?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	20	36.4	23	41.8	43	78.2
Bayan	11	20.0	1	1.8	12	21.8
Toplam	31	56.4	24	43.6	55	100,0
$X^2=7.778$ $sd=1$ $p=.005$ $p>0.5$						

Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 81.8' nin okulunda projeksiyon cihazı bulunmakla birlikte bunu ders için kullanabilenlerin oranı % 43.6' dır. Kullanamayanların oranı ise % 56.4' tür. DKAB öğretmenlerinin yarıdan fazlası projeksiyon cihazını kullanamamaktadır, zira var olan cihazlar genellikle toplantı salonlarında kullanılmakta veya bozulmaması için öğretmenlerin istifadesine sunulmamaktadır muhtemelen bu sebeplerden istifade etme oranı düşük çıkmıştır.

**Tablo 28: DKAB dersinde kullandığınız bir tepegöz var mı?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	33	60.0	10	18.2	43	78.2
Bayan	11	20.0	1	1.8	12	21.8
Toplam	44	80.0	11	20.0	55	100,0
$X^2= 1.306$ $sd= 1$ $p=.253$ $p>0.5$						



Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 80' nin derste kullanabileceği bir tepegöz cihazı yoktur. Derste tepegöz kullandığını ifade edenlerin oranı ise % 20' dir. Görüleceği üzere tepegöz kullanımı ve bunun okulda veya sınıfta mevcudiyeti oldukça düşüktür.

**Tablo 29: Ünite ve konularla ilgili olarak hüsünü hat, tezhip gibi materyallerden yararlanıyor musunuz?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	27	49.1	16	29.1	43	78.2
Bayan	10	18.2	2	3.6	12	21.8
Toplam	37	67.3	18	32.7	55	100,0
$X^2= 1.798$ $sd=1$ $p=. 180$ $p>0.5$						

Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 67.3' ü ünite ve konularla ilgili olarak hüsünü hat, tezhip gibi materyallerden yararlanmıyor buna karşı % 32.7' si ise derslerinde bu materyallerden derslerini işlerken faydalanmaktadır. Bu tür materyaller ortaöğretimde işlenen bazı konularla uygun olmakla birlikte zaman zaman ilköğretimde de kullanılabilir fakat DKAB dersi öğretmenlerinin büyük çoğunluğu bu materyallerden istifade etmediklerini belirtmişlerdir.

**Tablo 30: DKAB dersinde yararlanmak üzere oluşturduğunuz veya kullandığınız tarih şeridi örneği var mı?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	37	68.5	6	11.1	43	79.6
Bayan	10	18.5	1	1.9	11	20.4
Toplam	47	87.0	7	13.0	54	100,0
$X^2= 184$ $sd= 1$ $p=. 668$ $p>0.5$						

Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 87' si hiç tarih şeridi kullanmıyor, kullananların oranı ise % 13 ile düşük bir yüzde de kalmıştır. Tarih şeridi gerçekleşmiş olayları hatırda tutmada, kronoloji öğrenmede faydalı bir materyaldir ancak DKAB dersi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun kullanmadığı bir materyaldir.

**Tablo 31: Okul kütüphanesinde öğrencilerin yararlanabileceği K.Kerim tercümesi var mı?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	21	38.2	22	40.0	43	78.2
Bayan	11	20.0	1	1.8	12	21.8
Toplam	32	58.2	23	41.8	55	100,0
$X^2=7.073$ $sd=1$ $p=.008$ $p<0.5$						

Tabloya göre okul kütüphanesinde veya öğrencilerin yararlanabileceği bir şekilde Kur'an-ı Kerim tercümesi mevcut olmayan okulların oranı % 58.2' dir. Burada bu oranı yükseltme görevi yine DKAB dersi öğretmenlerine düşmektedir. Kur'an-ı Kerim tercümesi mevcut olan okul oranı ise % 41.8' dir. Ankete katılan yarıdan fazla DKAB öğretmeni çalıştığı okul kütüphanesinde Kur'an-ı Kerim tercümesi bulunmadığını belirtmiştir.

**Tablo 32: Okul kütüphanesinde öğrencilerin yararlanabileceği K.Kerim tefsiri var mı?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	33	61.1	10	18.5	43	79.6
Bayan	10	18.5	1	1.9	11	20.4
Toplam	43	79.6	11	20.4	54	100,0
$X^2=1.083$ $sd=1$ $p=.298$ $p>0.5$						

Tabloya göre okul kütüphanesinde veya öğrencilerin yararlanabileceği bir şekilde Kur'an-ı Kerim tefsiri bulunmayan okulların oranı % 79.6' dır buda oldukça yüksek bir orandır. Kur'an-ı Kerim tefsirinin bulunduğunu belirten DKAB dersi öğretmenlerini oranı ise sadece % 20.4' tür. DKAB dersi öğretmenlerinin en azından merak eden veya edebilecek öğrenciler için birer tefsir örneğinin okulda bulunması için çalışma içinde olması gerekir.

**Tablo 33: Okul kütüphanesinde öğrencilerin yararlanabileceği İslam dini ile ilgili kaynak kitaplar var mı?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	14	25.5	29	52.7	43	78.2
Bayan	6	10.9	6	10.9	12	21,8
Toplam	20	36.4	35	63.6	55	100,0
X <sup>2</sup> = 1.233 sd= 1 p=.267 p>0.5						

Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin % 63.6' sı okul kütüphanesinde veya öğrencilerin yararlanabileceği bir şekilde İslam dini ile ilgi kaynak kitapların mevcut olduğunu belirtirken % 36.4' ü kaynak kitaplar bulunmadığını ifade etmiştir.

**Tablo 34: Yüksek öğreniminiz esnasında materyal geliştirme dersleri aldınız mı?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	29	52.7	14	25.5	43	78.2
Bayan	9	16.4	3	5.5	12	21.8
Toplam	38	69.1	17	30.9	55	100,0
X <sup>2</sup> =251 sd=1 p=. 616 p>0.5						

Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 69.1' i yüksek öğrenimi esnasında materyal geliştirme dersleri almamıştır, burada da ciddi bir açığın bulunduğunu gözlemlemekteyiz. Yüksek öğrenimi esnasında materyal geliştirme dersleri almayanlar araç-gereç kullanmamaya sırtını çeviremeyeceğine göre bir şekilde bunu telafi etmeleri gerekmektedir ya da çeşitli hizmet içi seminer veya kurslarla bu açık giderilmelidir. Yüksek öğrenimi esnasında materyal geliştirme dersleri alanların oranı ise % 30.9' dur.

**Tablo 35: Kendinizin araç-gereç veya materyal geliştirme çalışmalarınız var mı?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	19	34.5	24	43.6	43	78.2
Bayan	7	12.7	5	9.1	12	21.8
Toplam	26	47.3	29	52.7	55	100,0
X <sup>2</sup> = 753 sd=1 p=.385 p>0.5						

DKAB dersi öğretmenlerinin büyük çoğunluğu materyal geliştirme dersi almadığını belirtmesine rağmen kendisinin araç-gereç veya materyal geliştirme çalışması olup olmadığı konusunda sorulan soruya % 52.72' i oranında olumlu yanıt vermişlerdir. Buda bu konuda bir ilginin olduğunu göstermektedir. Bu soruya olumsuz yanıt verenlerin oranı ise % 47.3' tür.

**Tablo 36: Araç-gereç ya da materyal geliştirme ile ilgili bir hizmet içi eğitim faaliyetine katıldınız mı?**

Cinsiyet	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	35	63.6	8	14.5	43	78.2
Bayan	11	20.0	1	1.8	12	21.8
Toplam	46	83.6	9	16.4	55	100,0
$X^2= 723$ $sd=1$ $p=. 395$ $p>0.5$						

Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 83.6' sı araç-gereç ya da materyal geliştirme ile ilgili bir hizmet içi eğitim faaliyetine katılmamıştır. Bu ise oldukça yüksek bir orandır, DKAB dersi öğretmenlerinin kendilerini yenilemeleri ve yeni gelişmelerden haberdar olması açısından bu tür hizmet içi faaliyetlerden geçmesi gereklidir. DKAB dersi öğretmenlerinin ancak % 16.4' ü araç-gereç ya da materyal geliştirme ile ilgili bir hizmet içi eğitim faaliyetine katıldığını belirtmiştir.

**Tablo 36a: Araç-gereç ya da materyal geliştirme ile ilgili bir hizmet içi eğitim faaliyetine katıldınız mı?**

Görev Süresi	Hayır		Evet		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
0-5	18	32.7	2	3.6	20	36.4
6-10	8	14.5	0	0.0	8	14.5
11-15	11	20.0	2	3.6	13	23.6
16-20	5	9.1	2	3.6	7	12.7
21-25	4	7.3	3	5.5	7	12.7
Toplam	46	83.6	16.4	16.4	55	100.0
$X^2= 6.518$ $sd=4$ $p= .164$ $p>.05$						

Araç-gereç ya da materyal geliştirme ile ilgili bir hizmet içi eğitim faaliyetine katılmayanların oranı görev sürelerine göre değerlendirildiğinde tüm gruplar için toplamda % 83.6' dır. Bu gruplar arasında ise en fazla oran % 32.7' ile 0-5 yıl arası

çalışan DKAB dersi öğretmenlerdir. 6-10 yıl çalışanlarından hiç birisi böyle bir faaliyete katılmamışken, 11-15 yıl çalışanları arasında katılmayanların oranı % 20'dir. Genel olarak bütün çalışanlar arasında hizmet içi katılım yüzdesi çok düşüktür bu sebeple var olan bu ihtiyaç Milli Eğitim Bakanlığı ya da Din İşleri Genel Müdürlüğüne dikkate alınarak DKAB dersi öğretmenlerinin bu konuda eğitime alınmaları sağlanmalıdır.

**Tablo 37: DKAB dersini işlerken en çok kullandığınız metotlar nelerdir?**

Cinsiyet	Düz anlatım		Tartışma		Soru-cevap		Grup Çalışması		Drama		Ders kitabından okutmak		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	22	40.0	3	5.5	16	29.1	0	0.0	0	0	2	3.6	43	78.2
Kadın	3	5.5	0	0.0	6	10.9	1	1.8	0	0	2	3.6	12	21.8
Toplam	25	45.5	3	5.5	22	40.0	1	1.8	0	0	4	7.3	55	100.0
X <sup>2</sup> = 8.079      sd= 4      p=.089      p>.5														

Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 45.5' i düz anlatım, % 40' ı soru-cevap, %7.3' ı ders kitabından okutarak ve gerekli gördüğü yerde açıklama yaparak, % 5.5' i tartışma, % 1.8' i ise grup çalışması yöntemlerini derslerini işlerken kullanmaktadırlar.

**Tablo 38: DKAB dersini işlerken en çok kullandığımız araç-gereçler nelerdir?**

Cinsiyet	Yazı tahtası		Yardımcı kitaplar		Resim, harita Slâyt, asetat		TV, CD Bilgisayar		Ders kitabı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	21	38.2	4	7.3	1	1.8	4	7.3	13	23.6	43	78.2
Kadın	1	1.8	2	3.6	0	0	1	1.8	8	14.5	12	21.8
Toplam	22	40.0	6	10.9	1	1.8	5	9.1	21	38.2	55	100.0
X <sup>2</sup> =7.865      sd=4      p=. 097      p>.5												

Tabloya göre DKAB dersi öğretmenlerinin % 40' ı yazı tahtasını, % 38.2' si ders kitabını, % 10.9' u yardımcı kitapları, % 9.1' i TV-CD- Bilgisayar kullandığını belirtmiştir. Görüldüğü klasik araç gereçler olan ders kitabı ve yazı tahtasını kullanan öğretmenler yaklaşık % 80 oranındadır. Bu sonuçta gösteriyor ki DKAB öğretmenleri yeteri kadar araç-gereç kullanmamaktadırlar. Resim vb araçları kullananların oranı ise sadece % 1.8' de kalmıştır.

**Tablo 39: Size göre DKAB dersinde kullanılması gereken en önemli araç-gereçler hangileridir?**

Cinsiyet	Yazı tahtası		Yardımcı kitaplar		Resim, tepegöz, projektör		TV, CD Bilgisayar		Ders kitabı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	7	12.7	4	7.3	3	5.5	22	40.0	7	12.7	43	78.2
Kadın	1	1.8	2	3.6	2	3.6	4	7.3	3	5.5	12	21.8
Toplam	8	14.5	6	10.9	5	9.1	26	47.3	10	18.2	55	100.0
$X^2=2.866$ $sd=4$ $p=.581$ $p>.5$												

DKAB öğretmenleri derslerde kullanılması gereken en önemli araç-gereçler hangileridir sorusuna büyük oranda güncel araç-gereçleri yani TV, Cd, bilgisayar gibi görsel-işitsel araçların kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu görüşte olanların oranı % 47.3' tür. Ders kitabı en önemli araçtır diyenlerin oranı % 18.2 iken yazı tahtasını seçenler % 14.5 oranındadır. Yardımcı kitaplar % 10.9, resim, tepegöz vb araçların olması gerektiğini belirtenlerin oranı ise % 9.1' dir.

DKAB öğretmenlerinin kullandıkları ve idealde kullanılmasını belirttiği araç-gereçlere baktığımızda olan ile olması gereken durum arasındaki fark göze çarpmaktadır, zira Tablo 38' de yazı tahtası ve ders kitabı en çok kullanım düzeyine sahipken Tablo 39' bu oran azalmış bunun yerine TV, Vcd ve bilgisayar gibi araçlar ile resim, tepegöz, projektör gibi araçlar kullanılması gerektiği oranı yüksek çıkmıştır.

**Tablo 40: Görsel araçlardan Cd kullanıyorsanız bu cd ler genelde ne ağırlıklıdır?**

Cinsiyet	Yazı tahtası		Yardımcı kitaplar		Resim, tepegöz, projektör		TV, CD Bilgisayar		Ders kitabı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	7	12.7	4	7.3	3	5.5	22	40.0	7	12.7	43	78.2
Kadın	1	1.8	2	3.6	2	3.6	4	7.3	3	5.5	12	21.8
Toplam	8	14.5	6	10.9	5	9.1	26	47.3	10	18.2	55	100.0
$X^2=2.866$ $sd=4$ $p=.581$ $p>.5$												

Görsel araç-gereç kullanmak öğrenmeyi olumlu yönden etkileyen faktörlerden birisidir. Özellikle hem göze hem kulağa hitap eden video Cd ler'in derste kullanılması öğrenmeyi ve öğrenilenlerin hatırdaki kalmasını sağlar. Bu konuyla ilgili sorduğumuz soru DKAB dersi öğretmenlerinin daha çok hangi alanlarda Video Cd kullandığını

ortaya koymaya yöneliktir. Fakat burada Cd kullanmadıklarını ifade edenlerin oranı % 38.5 ile dikkati çekmektedir. DKAB dersi öğretmenleri her zaman olmasa da imkân bulduklarında Cd izletmeye gayret etmektedirler. Bu yüzden % 13.5' i ibadetle ilgili, % 25' i ahlakla ilgili % 11.5' i inançla ilgili, % 11.5' i de belgesel ağırlıklı cdler izlettiklerini ifade etmişlerdir.

**Tablo 41: MEB tarafından hazırlanmış film veya Cd'leri derste kullanıyor musunuz?**

Cinsiyet	Yazı tahtası		Yardımcı kitaplar		Resim, tepegöz, projektör		TV, CD Bilgisayar		Ders kitabı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	7	12.7	4	7.3	3	5.5	22	40.0	7	12.7	43	78.2
Kadın	1	1.8	2	3.6	2	3.6	4	7.3	3	5.5	12	21.8
Toplam	8	14.5	6	10.9	5	9.1	26	47.3	10	18.2	55	100.0
X <sup>2</sup> =2.866      sd=4      p=. 581      p>.5												

Milli eğitim bakanlığının DKAB dersi ile ilgili hazırlanmış olduğu görsel-işitsel malzemeler bulunmakla birlikte bunların büyük çoğunluğunun eski ve geçmiş müfredatlara yönelik olduğu görülecektir ayrıca bu materyallerin nitelik olarak da günümüz eğitim ortamlarında kullanılması pek yaygın değildir. DKAB dersi öğretmenlerinin MEB tarafından hazırlanmış materyalleri kullanıp kullanmadıkları sorusuna verdikleri cevapları incelediğimizde % 61.8' nin kullanmadığını görüyoruz. Kullananların oranı ise 12.7' i dir. Bazen kullandığını ifade edenlerin oranı ise % 25.5 'tir.

**Tablo 42: MEB tarafından derslerde kullanılmak üzere hazırlanmış film veya Cd'leri kullanmıyorsanız nedeni nedir?**

Cinsiyet	Yazı tahtası		Yardımcı kitaplar		Resim, tepegöz, projektör		TV, CD Bilgisayar		Ders kitabı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	7	12.7	4	7.3	3	5.5	22	40.0	7	12.7	43	78.2
Kadın	1	1.8	2	3.6	2	3.6	4	7.3	3	5.5	12	21.8
Toplam	8	14.5	6	10.9	5	9.1	26	47.3	10	18.2	55	100.0
X <sup>2</sup> =2.866      sd=4      p=. 581      p>.5												

MEB tarafından hazırlanmış materyalleri neden kullanmadıkları sorusuna ise DKAB dersi öğretmenlerinin büyük çoğunlu % 30.4' ü kullanacak imkanın olmamasını gerekçe göstermiştir. Var olan materyallerin yeterli sayı ve nitelikte olmadığını ifade edenlerin oranı ise % 28.3' tür. Nasıl ve nerden temin edeceğini bilemeyenlerin oranı % 23.9 iken bu konuya ilgisiz kalıp takip etmeyenlerin oranı ise % 17.4' tür.

**Tablo 43: DKAB dersinde araç-gereç kullanmanın yararlı olduğuna inanıyor musunuz?**

Cinsiyet	Fikrim Yok		Kesinlikle inanıyorum		İnanıyorum		Kısmen inanıyorum		Hiç inanmıyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	0	0.0	29	52.7	14	25.5	0	0.0	0	0.0	43	78.2
Bayan	0	0.0	10	18.2	2	3.6	0	0.0	0	0.0	12	21.8
Toplam	0	0.0	39	70.9	16	29.1	0	0.0	0	0.0	55	100.0
$X^2= 1.149$ $sd= 1$ $p=. 284$ $p>0.5$												

DKAB dersinde araç-gereç kullanmanın yararlı olup olmadığı konusunda DKAB dersi öğretmenlerinin hemen hemen hepsi olumlu görüş bildirmiştir. Araç-gereç kullanmanın yararlı olduğuna kesinlikle inandığını belirtenlerin oranı % 70 iken sadece inandığını belirtenlerin oranı % 29.1' dir. Bu konuda olumsuz kanaat bildiren hiç kimse olmamıştır. Sonuç gösteriyor ki birçok öğretmen kendisi kullanmasa dahi araç-gereç kullanımının faydalı olduğunu düşünmektedir.

**Tablo 44: Araç-gereç kullanarak işlediğiniz DKAB dersinde öğrencilerin ilgisinde ne gibi değişiklikler gözlüyorsunuz?**

Cinsiyet	Fikrim Yok		Kesinlikle inanıyorum		İnanıyorum		Kısmen inanıyorum		Hiç inanmıyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	0	0.0	29	52.7	14	25.5	0	0.0	0	0.0	43	78.2
Bayan	0	0.0	10	18.2	2	3.6	0	0.0	0	0.0	12	21.8
Toplam	0	0.0	39	70.9	16	29.1	0	0.0	0	0.0	55	100.0
$X^2= 1.149$ $sd= 1$ $p=. 284$ $p>0.5$												

Araç- gereç kullanmak derse ilgiyi ve öğrenmeyi arttırdığı bilinen bir gerçektir. DKAB öğretmenleri araç-gereç kullanarak işledikleri derslerde öğrencilerin ilgisinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin çok ilgili olduğunu ifade edenlerin oranı



% 45.3 iken öğrencilerin genellikle DKAB dersine karşı ilgili olduklarını belirtenlerin oranı da % 41.5' tir. Kısmen ilgi uyanıyor düşüncesine sahip olanların oranı ise % 13.2' dir. Verilerden hareketle, öğretmenlerden % 86' sı derslerde kullanılan materyallerin öğrencilerin derse olan ilgisini arttırdığını düşündüğünü söylebiliriz.

**Tablo 45: Araç-gereç temininde zorlanıyor musunuz?**

Cinsiyet	Fikrim Yok		Kesinlikle inanıyorum		İnanıyorum		Kısmen inanıyorum		Hiç inanmıyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	0	0.0	29	52.7	14	25.5	0	0.0	0	0.0	43	78.2
Bayan	0	0.0	10	18.2	2	3.6	0	0.0	0	0.0	12	21.8
Toplam	0	0.0	39	70.9	16	29.1	0	0.0	0	0.0	55	100.0
$X^2= 1.149$ $sd= 1$ $p=. 284$ $p>0.5$												

Araç-gereç temin etmede zorlanıyor musunuz sorusuna DKAB dersi öğretmenlerinin verdiği cevaplara baktığımızda % 40' ının bazen zorlandığını , % 38.2' sinin genellikle zorlandığını, % 5.5' nin ise her zaman zorlandığını görmekteyiz. Araç-gereç temin etmede zorlanmadığını ifade edenlerin oranı ise % 16.4' tür. Tabloya göre öğretmenlerin genel olarak araç-gereç temin etmekte zorlandıkları anlaşılmaktadır.

**Tablo 46: “DKAB dersi kitabı, dersin öğretiminde ana kaynaktır” düşüncesine katılıyor musunuz?**

Cinsiyet	Fikrim Yok		Kesinlikle inanıyorum		İnanıyorum		Kısmen inanıyorum		Hiç inanmıyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	0	0.0	29	52.7	14	25.5	0	0.0	0	0.0	43	78.2
Bayan	0	0.0	10	18.2	2	3.6	0	0.0	0	0.0	12	21.8
Toplam	0	0.0	39	70.9	16	29.1	0	0.0	0	0.0	55	100.0
$X^2= 1.149$ $sd= 1$ $p=. 284$ $p>0.5$												

“DKAB dersi kitabı, dersin öğretiminde ana kaynaktır” düşüncesine katılıyor musunuz sorusuna DKAB dersi öğretmenlerinin % 53.7' i kısmen katıldığını belirtmişlerdir. Bu sonuç öğretmenlerin yarısından fazlasının bu ders için sadece ders kitabıyla yetinilmemesi gerektiğini göstermektedir. Öğretmenlerin % 27.8' i bu ifadeye katıldıklarını, % 7.4' ü dersin öğretiminde ana kaynağın ders kitabı olduğuna kesinlikle katılıyor olduklarını belirtmişleridir. DKAB dersi kitabı, dersin öğretiminde ana kaynaktır düşüncesine sahip olmayanların oranı ise % 11.1' dir. Tabloya göre genel

olarak öğretmenler ders kitabını başlıca kaynak olarak kabul etmektedirler ama bunu kısmi olarak kabul edenler oranının yarısından fazlasını oluşturmaktadır.

**Tablo 47: “DKAB dersi kitabı, içerik olarak yeterlidir ve öğrencilerin ihtiyacını karşılamaktadır” düşüncesine katılıyor musunuz?**

Cinsiyet	Fikrim Yok		Kesinlikle inanıyorum		İnanıyorum		Kısmen inanıyorum		Hiç inanmıyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	0	0.0	29	52.7	14	25.5	0	0.0	0	0.0	43	78.2
Bayan	0	0.0	10	18.2	2	3.6	0	0.0	0	0.0	12	21.8
Toplam	0	0.0	39	70.9	16	29.1	0	0.0	0	0.0	55	100.0
$X^2= 1.149$ $sd= 1$ $p=. 284$ $p>0.5$												

Bilindiği üzere son dönemlerde gerek ilköğretimde gerekse orta öğretimde DKAB dersi için müfredat ve ders kitabı değişikliğine gidilmiş, bu değişiklikler uygulamaya koşulmuştur. Din dersi öğretmenlerine DKAB dersi kitabı, içerik olarak yeterlidir ve öğrencilerin ihtiyacını karşılamaktadır” düşüncesine katılıyor musunuz sorusuna büyük oranda olumlu cevap vermişlerdir. Örneğin DKAB dersi öğretmenlerinin % 61.8’ i bu düşünceye kısmen katıldığını, % 16.4’ ü bu ifadeye katıldığını, % 1.8’ i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Son yapılan müfredat değişiklikleri ve ders kitaplarının daha itinalı hazırlanması çabaları meyve vermiş olacak ki DKAB öğretmenleri genel olarak ders kitaplarının içerik olarak yeterli olduğunu düşünmektedirler. Ders kitabının içerik olarak yeterli olmadığını ifade edenlerin oranı ise % 20’ dir.

**Tablo 48: Yüksek öğreniminiz esnasında materyal geliştirme dersleri aldıysanız bu derslerin mesleğinize önemli katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?**

Cinsiyet	Fikrim Yok		Kesinlikle inanıyorum		İnanıyorum		Kısmen inanıyorum		Hiç inanmıyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	0	0.0	29	52.7	14	25.5	0	0.0	0	0.0	43	78.2
Bayan	0	0.0	10	18.2	2	3.6	0	0.0	0	0.0	12	21.8
Toplam	0	0.0	39	70.9	16	29.1	0	0.0	0	0.0	55	100.0
$X^2= 1.149$ $sd= 1$ $p=. 284$ $p>0.5$												

Çalışmamızda ilgi çekici noktalardan biriside DKAB dersi öğretmenlerinin bu soruya verdikleri cevaplardır çünkü yüksek öğreniminiz esnasında materyal geliştirme

dersleri aldıysanız bu derslerin mesleğinize önemli katkısının olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna cevap veren öğretmenlerin yarıdan fazlası yani % 56.3' ü bu dersi almadığını belirtmiştir. Bu sonuç bu konuda bir açığın mevcut olduğunu ortaya koymaktadır. Bu açıktaki araç-gereç ve materyal kullanımı ile hizmet içi seminer veya kurslarla giderilebilir yoksa öğretmenlerin bu konuda ki ihtiyaçlarını kendi kendilerine giderme gayretleri herkesin kendine göre bir yol izlemesi gibi bir sonuç ortaya çıkaracaktır.

**Tablo 49: DKAB Öğretmenlerinin derslerde yeterince araç-gereç kullanmadığını düşünüyorsanız sizce bunun sebebi nedir? Gerekçelerinizi önem sırasına göre sıralayınız?**

Cinsiyet	Fikrim Yok		Kesinlikle inanıyorum		İnanıyorum		Kısmen inanıyorum		Hiç inanmıyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	0	0.0	29	52.7	14	25.5	0	0.0	0	0.0	43	78.2
Bayan	0	0.0	10	18.2	2	3.6	0	0.0	0	0.0	12	21.8
Toplam	0	0.0	39	70.9	16	29.1	0	0.0	0	0.0	55	100.0
$X^2= 1.149$ $sd= 1$ $p=. 284$ $p>0.5$												

DKAB öğretmenlerinin derslerde yeterince araç-gereç kullanmadığını düşünüyorsunuz bunun sebebi ne olabilir sorusuna verdikleri cevapları incelediğimizde en büyük sebebin % 63 ile bu derse ait özel sınıfların olmaması seçeneği göze çarpmaktadır. Materyal kullanımının denetimlerde yetkililerce istenmemesi sebebiyle yeterli araç-gereç kullanımının olmadığını düşünen öğretmenlerin oranı % 11.1 iken bunun öğretmenlerin isteksizliğinden kaynaklandığını belirtenlerin oranı da % 11.1 yani aynı çıkmıştır. Öğretmenin öğrencilik hayatında bu dersi almamasının baş sebep olduğunu belirtenlerin oranı % 5.6 bunun öğretmenin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamasından kaynaklandığını belirtenlerin oranı ise % 1.9' dur. Ana sebebin öğretmenlerin daha çok düz anlatım metodunu benimsemesinden kaynaklandığını belirtenlerin oranı ise % 3.7' dir. Tabloya göre DKAB öğretmenlerinin çoğunluğu araç-gereç kullanımında ki yetersizliğin ana etken olarak müstakil sınıfların olmayışından kaynaklandığını belirtmektedirler. Yeterince araç-kullanıldığını düşünenlerin oranı ise sadece % 3.7' de kalmıştır.

## IV. BÖLÜM

### SONUÇ VE ÖNERİLER

#### 4.1. Sonuç

1- Adana ilindeki okullarda mevcut araç gereç durumu ve bunların derslerde kullanım düzeylerine bakıldığında, DKAB öğretmenlerinin % 67.3' ü (Tablo 22) bulunduğu okulda ki mevcut araç-gerecin DKAB dersinin işlenmesi açısından yeterli olmadığını belirtmiştir bu da oldukça yüksek sayılabilecek bir orandır.

Bulunduğu okulda projektör olduğunu belirtenlerin oranı % 81.1 iken bu aracı dersinde kullanamayanların oranı % 56.4 olarak görülmektedir. (Tablo 27). Ayrıca öğretmenlerin % 75' i tepegöz (Tablo12, Tablo 28), % 66.7' si TV (Tablo 23) , % 92.7' si bilgisayar (Tablo 24), % 67.3' ü hüsnu hat, tezhip gibi araçları (Tablo 29), % 87' si tarih şeridini (Tablo 30), % 41.8' i bilgisayar sunumu/Powerpoint hiç kullanmamaktadırlar. Küre, harita gibi materyallerden % 57.4' ü bazen istifade ederken, % 35.2' si hiç istifade etmemektedir. Resim, afiş gibi araç-gereçlerden ise % 51' i bazen yararlanmakta, % 24.1' ise hiç yararlanmamaktadır.

DKAB öğretmenlerinin % 58.2' sinin çalıştığı okul kütüphanesinde Kuran-ı Kerim tercümesi bulunmamaktadır (Tablo 31), % 79.6' sı ise çalıştığı okul kütüphanesinde Kuran-ı Kerim tefsirinin olmadığını belirtmiştir (Tablo 32). Çalıştığı okul kütüphanesinde İslam dini ile ilgili kaynakların bulunduğunu belirtenlerin oranı ise % 63.6' dır. Bulunduğu okulda DKAB dersi için özel bir sınıf bulunmadığını belirten öğretmenlerin oranı ise % 89.1' dir. Bu oran bize DKAB öğretmenlerinin büyük oranda çalıştığı okulda müstakil bir sınıf olmadığını göstermektedir.

Yukarıdaki sonuçlar okullardaki mevcut materyallerin DKAB dersi için çok yeterli seviyede olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla bu konuya ilişkin olarak araştırmada belirlenen hipotezler doğrulanmıştır.

2- DKAB öğretmenlerinin araç-gereç kullanımına bakış açıları ve araç-gereç kullanma alışkanlıkları: DKAB öğretmenleri en çok yararlandıkları araç-gereçlerin hangileri olduğu sorulduğunda, % 40' ı yazı tahtası, % 38.2' si ders kitabı , % 10.9' u yardımcı kitaplar ve % 9.1' i tv, vcd ve bilgisayar gibi araçları kullandıklarını

belirtmişlerdir (Tablo 38). Bu sonuçlar DKAB öğretmenlerinin çok fazla güncel araç-gereç kullanmadıklarını daha çok klasik araçları kullandıklarını göstermektedir.

Bu sonucun yansımaları aslında onların derste kullandıkları metotlara da yön vermiştir; zira DKAB öğretmenlerinin en çok kullandıkları metotların hangileri olduğu sorusuna verdikleri cevapları incelediğimizde % 85.5 oranında klasik metotları kullandıklarını görmekteyiz. Çünkü onların % 45.5' i düz anlatım % 40' ı ise soru-cevap metodunu en çok kullandığı metot olarak belirtmiştir (Tablo 37).

DKAB öğretmenleri arasında ayet ve hadislere derslerde yer verme oranı bir hayli yüksek çıkmaktadır. Öğretmenlerin % 50' si her zaman ayet ve hadislere yer verirken, % 38.2' si sık sık yer vermektedir (Tablo 20). Ders de Kuran-ı Kerim tercümesini yardımcı kaynak olarak kullananların oranını incelediğimizde % 47' si sık sık, % 34.5' i her zaman derslerinde Kur'an mealinden istifade etmektedir (Tablo 14). DKAB öğretmenlerinin % 60' dan fazlası ünite ve konulara göre gerektiğinde İncil ve Tevrat'tan yardımcı kaynak olarak istifade etmektedirler (Tablo 15).

DKAB öğretmenleri büyük oranda ders kitabını dersin ana kaynağı olarak görmektedirler; zira "DKAB dersi kitabı dersin ana kaynağıdır" ifadesine % 53.7' si kısmen katılırken, % 27.8' i katıldığını belirtmiş ve % 7.4' ü kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu ifadeye katılmayanların oranı ise % 14.1' dir. DKAB öğretmenleri büyük oranda DKAB dersi kitabının içerik olarak yeterli olduğunu düşünmektedirler. Bu konuda kendilerine sorduğumuz soruda "Ders kitabı içerik olarak yeterlidir" ifadesine öğretmenlerin % 61.8' i kısmen katılıyor derken % 16.4' ü katılıyor demmiştir. Bunun aksi görüşte olduğunu belirtenlerin oranı ise % 20' dir. DKAB dersi öğretmenlerinin % 43.6' sı ders kitabı dışında yardımcı kitaplardan sık sık yararlandığını belirtirken, % 29.1' i her zaman, % 27.3' ü ise bunlardan bazen yararlandığını ifade etmiştir (Tablo 13).

Ancak DKAB öğretmenleri derslerinde araç-gereç kullanımına soğuk bakmamakta büyük oranda araç-gereç kullanımının yararlı olduğuna inanmaktadırlar. Çünkü anket sonuçlarına göre derslerde araç-gereç kullanımının yararlı olduğuna % 70.9' u kesinlikle inanırken, % 29.1' i ise inandığını belirtmiştir. Bu da bu konuya soğuk bakmadıklarını, bunun yararına inandıklarını göstermektedir.

Ayrıca DKAB öğretmenleri derslerde kullanılması gereken en önemli araç-gereçlerin hangileri olması gerektiği sorusuna büyük oranda güncel araç-gereçlerin

kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir, DKAB öğretmenlerinin % 47.3' ü tv, vcd, bilgisayar, % 18.2' si ders kitabı, % 14.5' i yazı tahtası, % 10.9' u yardımcı kitapları, % 9.1' i ise resim, tepegöz, projektör gibi araçların kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir (Tablo 39). Bu sonuçlar gösteriyor ki DKAB öğretmenleri araç-gereçler konusunda yeterli teorik bilgiye genel olarak sahiptirler.

DKAB öğretmenlerine derslerini işlerken araç-gereç kullanmama sebeplerinin neden kaynaklandığı sorulduğunda en büyük oran % 63 ile özel sınıfların olmaması çıkmıştır. Daha sonra % 11.1 ile denetimler sırasında araç-gereç kullanımına dair bir isteğin olmaması ve % 11.1 öğretmenlerin bu konuda isteksiz olmaları seçenekleri ön plana çıkmıştır (Tablo 49).

DKAB öğretmenleri araç-gereç temin etmek hususunda zorlanıp zorlanmadıkları konusunda sorulan soruya % 40' ı bazen, % 38.2' si genellikle % 5.5' ise her zaman zorlandığını belirtmiştir. Bu konuda hiç zorluk çekmediğini belirtenlerin oranı ise % 16.4' tür (Tablo 45). Dolayısıyla bu konuya ilişkin olarak araştırmada belirlenen hipotezler doğrulanmıştır.

3- Yeni materyal üretme çabaları; DKAB dersi öğretmenlerinin yarıdan fazlası yeni materyaller üretme çabası içinde bulunduğunu belirtmiştir; zira bu konuda kendilerine yöneltilen “ Sizin materyal üretme-geliştirme çalışmanız var mı” sorusuna % 52.7' si evet % 47.3' ü hayır cevabını vermiştir (Tablo 35). Aslında onlar derslerde araç-gereç kullanımının önemini bilmektedirler ki böyle bir çaba içine girenlerin oranı daha fazla çıkmaktadır. DKAB öğretmenlerini % 69.1' i öğrenimi esnasında materyal hazırlama dersi almamıştır, derslerde araç-gereç kullanımı ile ilgili bir seminere katılanların oranı % 16.4' iken böyle bir hizmetten hiç faydalanmayanların oranı ise % 83.6 ile daha fazladır (Tablo 36). Dolayısıyla bu konuya ilişkin olarak araştırmada belirlenen hipotezler doğrulanmıştır.

4- Kullanılan araç-gereçler öğrenciler üzerindeki etkileri; araç-gereçler kullanılarak işlenen DKAB dersi şüphesiz öğrenciler üzerinde olumlu etkiler göstermektedir. DKAB öğretmenleri araç-gereç kullanarak işledikleri derslerde öğrencilerin ilgilerin de artma olduğunu düşünmektedirler. Zira % 45.3' ü öğrencilerin derse çok ilgili olduğunu belirtirken, % 41.5' i öğrencilerin derse genellikle ilgili olduklarını, % 13.2' si ise kısmen ilgili olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre araç-gereçler kullanılarak işlenen DKAB dersine öğrencilerin ilgilerinin arttığını görülmektedir.

5- Yetkili mercilerce üretilmiş materyaller; Çalışmamızın önceki bölümünde DKAB dersi için MEB tarafından yapılmış olan materyallerin mevcut olduğunu ancak bunların hem güncel olmadığını hem de yeni müfredata tam uygun olmadığından söz etmiştik. DKAB öğretmenlerine MEB tarafından yapılmış materyalleri kullanıp kullanmadıklarını, kullanmıyorlarsa bunun nedenlerin ne olduğu konusunda sorduğumuz anket sorumuza aldığımız cevapları değerlendirdiğimizde; % 61.8' inin bunları hiç kullanmadığını tespit ettik, kullanmama nedenleri ise sorduğumuzda ise DKAB öğretmenlerinin % 30.4' ü kullanma imkanlarının olmadığını, % 28.3' ü bu materyallerin yetersiz olduğunu, % 23.9' u nereden ve nasıl temin edeceğini bilmediğini, % 17.4' ü ise bu konuyu takip etmediklerini belirtmişlerdir (Tablo 42). Dolayısıyla bu konuya ilişkin olarak araştırmada belirlenen hipotezler doğrulanmıştır.

#### 4.2. Öneriler

1- DKAB öğretmenleri en çok bu derse ait müstakil sınıflar olmamasından dolayı araç-gereç kullanamadıklarını belirtmişlerdir. Genel olarak bütün branş dersleri için, özel olarak DKAB dersi için özel sınıflar oluşturulmalıdır.

2- DKAB öğretiminin daha verimli hale gelebilmesi için derslerde imkân dâhilinde televizyon, bilgisayar, vcd, tepegöz, projektör, resim fotoğraf, teyp gibi araç-gereçler kullanılmalıdır. Zira bu araçlar hem görsel hem işitsel araçlar olduğundan daha çok duyu organına hitap edeceğinden öğrenciler üzerinde daha kalıcı öğrenmeler sağlarlar.

3- Okul kütüphanelerine veya özel sınıflara öğrencilerin yararlanabileceği resmi kurumlarından onaylı başta Kur'an-ı Kerim meali ve tefsiri sonra İslam dini ile ilgili temel bilgiler veren yardımcı kitaplar sağlanmalıdır.

4- Anket sonuçlarına göre DKAB öğretmenlerinin büyük çoğunluğu öğrenim hayatlarında araç-gereç kullanımı ile ilgili bir ders almamıştır. Onların çağın gerektirdiği araç-gereçleri kullanmamaları düşünülemeyeceğine göre onlara araç-gereç kullanımı veya materyal hazırlama gibi alanlarda hizmet içi kurs ve seminerler düzenlenmeli ve bundan hepsinin istifade etmeleri sağlanmalıdır.

5- Okullardaki araç-gereçler sayı ve nitelik bakımından DKAB dersinin işlenmesi açısından yeterli gözükmemektedir. Bilgisayar projektör, tepegöz gibi araçlar okulda bulunsa bile derslerde kullanımında sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu yüzden DKAB

öğretmenleri, derslerde kullanacakları araç-gereçlerin kendi okul veya sınıflarına kazandırılması konusunda çalışmalar yapmalı ve bu konuda çevrelerindeki imkânları çok iyi değerlendirmelidirler. Bu araç-gereçleri gerek öğrencilerin velileriyle işbirliği yaparak bağış yoluyla gerekse çevrelerindeki kuruluşlardan geçici olarak temin edebilirler.

6- Yetkili mercilerce yapılmış olan araç-gereç veya materyallerin, gerek sayı gerekse nitelik bakımından yetersiz olduğu ortadır. Bu sebeple günün şartlarına uygun hem ilköğretim hem de orta öğretim müfredat ve düzeylerine hitap edebilecek pedagojik yönden de gerekli niteliklere sahip materyaller üretilmelidir.



## KAYNAKÇA

- Altaş, Nurullah (2004), *Gençlik Döneminde Din Olgusu ve Liselerde Din Öğretimi*, Nobel Yayınları, Ankara.
- \_\_\_\_\_ (2001), *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Aydın, M. Zeki (2005), *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yayınları, Ankara.
- \_\_\_\_\_ (2003), *Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi*, Nobel Yayınları, Ankara.
- \_\_\_\_\_ (2000) “İlköğretim İkinci Kademesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programındaki Amaç ve Konuların Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi”, *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, XIII, Sayı:1, Ankara, s. 5-25
- Bilgin, Beyza (2001), *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Gün Yayıncılık, Ankara.
- Bilgin, Beyza, Selçuk, Mualla (1997), *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Gün Yayıncılık, Ankara.
- Bolay, Süleyman Hayri, Sarıkavak, Kazım (2001), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Bozkaya, Mujgan (2002), “AÖF Ders Kitaplarında Kullanılan Farklı Düzenleyicilerin Öğrenmedeki Tutumlara Etkisi” *Açık Öğretim Fakültesi 20. Kuruluş Yılı Nedeniyle Uluslararası Katılımlı Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu*, Eskişehir.
- Cebeci, Suat (1996), *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Demirel, Özcan (2004), *Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Doğan, Recai, TOSUN, Cemal; (2003), *İlk Öğretim 6-7-8. Sınıflar için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- \_\_\_\_\_ (2003), *İlk Öğretim 4. ve 5. Sınıflar için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Pegem A Yayıncılık, Ankara .
- Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar, (2000), MEB Yay, İstanbul.
- Kaya, Zeki (2005), *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Kocadaş, Bekir (2004), “Kitle İletişim Araçları Eğitim İlişkisi” *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi IV* Sayı: 2, s. “129–134”.

- Köymen, Ülkü S (1987), “Öğretimde Eğitim Teknolojisinin Rolü ve Önemi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi I*, Sayı: 2, s. “19–22” Adana.
- Orta Öğretim DKAB Dersi Öğretim Programı, (2005), MEB Yay, İstanbul.
- Özdemir, Şuayip (1998), ”Ortaöğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Öğretmenlerin Yardımcı Ders Araç Ve Gereçleri Kullanma Durumu” *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu*, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Yayınları, Kayseri, s. “166–186” .
- Selçuk, Mualla (2005), *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Sözer, Ersan (1998), *Sosyal Bilimlerin Öğretimi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, Eskişehir.
- Tosun, Cemal (2005), *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, Pegam A Yayıncılık, Ankara.
- Yavuz, Kerim (1998), *Günümüzde Din Eğitimi*, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fak. Yay, Adana.
- Yıldız, Rauf (2004), *Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yayınları, Konya.
- Yıldız, İlhan (2002), “Küreselleşme Bağlamında Sanal Din Eğitimi”, *Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu*, Değişim Yayınları, Adapazarı, s. “286–303“
- Yorulmaz, Bilal (2004), *Teknoloji Destekli Din Öğretimi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.
- <http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/2295/unite07.pdf> 27.07.2008
- <http://egitek.meb.gov.tr/Medya/SosyalSes/DinK.html#1#1> 27.07.2008
- <http://egitek.meb.gov.tr/Medya/SosyalVideo/DinK.html#1#1> 27.07.2008
- <http://egitek.meb.gov.tr/Medya/SosyalVCD/DinK.html> 27.07.2008
- <http://egitek.meb.gov.tr/Medya/SosyalFilm/DinK.html> 27.07.2008
- <http://egitek.meb.gov.tr/Medya/sosyalFilmSeridi/DinK.html> 27.07.2008
- <http://www.mehmetzekiaydin.com/sayfa/calismalar/1998-2-btr.htm> 27.07.2008
- <http://uretim.meb.gov.tr/aokradyotv/aolhaftalikcont.html> 27.07.2008

[http://www.imamhatipogretmeni.com/depo2/egitimbilim/1/1/Din\\_Egitiminde\\_Internetin\\_Kullanimi\\_Yazan\\_Bilal\\_YORULMAZ.doc](http://www.imamhatipogretmeni.com/depo2/egitimbilim/1/1/Din_Egitiminde_Internetin_Kullanimi_Yazan_Bilal_YORULMAZ.doc)

27.07.2008

## EKLER

### Ek 1. Anket soruları

Değerli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmeni arkadaşım,

Eğitim-öğretim faaliyetleri sırasında öngörülen hedeflere daha etkili biçimde ulaşmak konusunda araç-gereç kullanımının önemini biliyorsunuz. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Bilim Dalı'nda başladığım yüksek lisans tezimle ilgili olarak aşağıda size sunduğum anket formu, Adana'daki çeşitli okullarda görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenlerinin derslerde araç-gereç kullanma bilgi ve alışkanlıklarının tespit edilmesi amacıyla yönelik olarak hazırlanmıştır. Tamamen bilimsel amaçlar doğrultusunda yapılan bu çalışmanın başarıya ulaşabilmesi için sizin değerli desteğinize ihtiyacım bulunmaktadır. Elde edeceğimiz sonuçlar söz konusu dersin daha etkili olarak gerçekleşmesi çabalarına da katkıda bulunacaktır. Katkılarınız için teşekkür ediyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Rıdvan DEMİR

Size uygun olan kutucuğa (x) işareti koyunuz.					
1)Cinsiyetiniz:	a) Erkek <input type="checkbox"/>	b) Bayan <input type="checkbox"/>			
2)Meslekteki görev süreniz.	a) 0/5 Yıl <input type="checkbox"/>	b) 6/10 Yıl <input type="checkbox"/>	c) 11/15 Yıl <input type="checkbox"/>	d) 16/20 Yıl <input type="checkbox"/>	e) 21/25 Yıl <input type="checkbox"/>
3) Mezun olduğunuz Yüksek öğretim Kurumu:	a) İlahiyat Fakültesi 4 Yıllık <input type="checkbox"/>	b) İlahiyat Fakültesi 5 Yıllık <input type="checkbox"/>	c) İlk Öğretim DKAB Öğr. Bölümü <input type="checkbox"/>	c) Yüksek İslam Enstitüsü <input type="checkbox"/>	d) Diğer <input type="checkbox"/>
4)Öğrenim Durumunuz nedir?	a) Lisans <input type="checkbox"/>	b)Yüksek lisans <input type="checkbox"/>	c) Doktora <input type="checkbox"/>		
5)Çalıştığınız Okul türü:	a) Genel lise <input type="checkbox"/>	b) Meslek Lisesi <input type="checkbox"/>	c)Anadolu Lisesi <input type="checkbox"/>	d) İHL/ Ana.İ.H.Lisesi <input type="checkbox"/>	e) İlk Öğr Okulu <input type="checkbox"/>
6) Görev yaptığınız ilçe ve semt?	<input type="checkbox"/> Yüreğir/ .....		<input type="checkbox"/> Seyhan/.....		

Size uygun olan seçeneğe ( X ) işareti koyunuz	a)Hiç	b)Bazen	c)Sık sık	d) Her zaman
7) Derslerimde Tepegözden yararlanırım.				
8) Derslerimde ders kitabı dışında yardımcı kitaplardan da yararlanırım.				
9) Derslerimde Kur'anı Kerim'den yardımcı kaynak olarak yararlanırım.				
10) Derslerimde gerektiğinde İncil ve Tevrat'tan yardımcı kaynak olarak yararlanırım.				
11) Derslerimde küre veya harita gibi araçlardan yararlanırım.				
12) Derslerimde resim, afiş ve kavram haritası gibi araçlardan yararlanırım.				
13) Derslerimde, uygun konularda gezi-gözlem, inceleme çalışmalarına yer veririm.				
14) Derslerimde sunum (Powerpoint) hazırlayıp kullanırım.				
15) Derslerimde konularla ilgili ayet ve hadislerle yer veririm.				

Size uygun olan Kutucuğa (X) işareti koyunuz	( Evet )	(Hayır )
16) Okulunuzda DKAB dersine ait müstakil, özel bir sınıfınız mevcut mu?		
17) Okulunuzdaki araç-gereç durumu DKAB dersinin işlenmesi için sayı ve nitelik bakımından yeterli seviyede mi?		
18) Sınıfta kullandığınız bir Televizyon var mı?		
19) Sınıfta kullandığınız müstakil bir bilgisayar var mı?		
20) Sınıfa getirip derste kullandığınız dizüstü bilgisayarınız var mı?		
21) Okulunuzda projeksiyon cihazı var mı?		
22) Projeksiyon cihazı varsa bu aracı DKAB dersi için kullanabiliyor musunuz?		
23) DKAB dersinde Kullandığınız bir Tepegöz var mı?		
24) Ünite ve Konularla ilgili olarak Hüsni hat, tezhip gibi materyallerden yararlanıyor musunuz?		
25) DKAB dersinde yararlanmak üzere oluşturduğunuz veya kullandığımız tarih şeridi örneği var mı?		
26) Okul kütüphanesinde Öğrencilerin yararlanabileceği Kur'an-ı Kerim Tercümesi var mı?		
27) Okul kütüphanesinde Öğrencilerin yararlanabileceği Kur'an-ı Kerim tefsiri var mı?		
28) Okul kütüphanesinde Öğrencilerin yararlanabileceği İslam Dini ile ilgili kaynak kitaplar var mı?		
29) Yüksek Öğreniminiz esnasında Materyal Geliştirme Dersleri aldınız mı?		
30) Kendinizin araç –gereç veya materyal üretme ve geliştirme çalışmalarınız var mı?		
31) Araç-gereç ya da materyal geliştirme ile ilgili olarak bir hizmet içi eğitim faaliyetine katıldınız mı?		

**32) DKAB dersini işlerken en çok kullandığınız metotları aşağıdaki kutucuğa sırasıyla yazınız?  
(Kullanmadığınız metodu lütfen **yazmayınız**)**

- 1) Düz anlatım
- 2) Tartışma
- 3) Soru cevap
- 4) Grup çalışması
- 5) Drama
- 6) Öğrencilerin ders Kitabından okuması Öğretmenin anlaşılmayan yerleri açıklaması şeklinde

--	--	--	--	--	--

**33) DKAB dersinde en çok kullandığınız araç-gereçleri aşağıdaki kutucuğa sıralayınız?  
(Kullanmadığınız araç-gereci lütfen **yazmayınız**)**

- 1) Yazı tahtası
- 2)Yardımcı kitaplar
- 3) Resim, harita, asetat, slâyt.
- 4) TV, CD, Bilgisayar vs.
- 5) Ders Kitabı

--	--	--	--	--

**34) Görsel araçlardan Cd kullanıyorsanız bu cd ler genelde ne ağırlıklıdır?**

- a) ibadet    b)Ahlak    c) İnanç    d) Belgesel    e) Cd Kullanmıyorum

**35) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış Film veya Cd leri derste kullanıyor musunuz?**

- a) Kullanmıyorum    b) Kullanıyorum    c) Bazen

**36) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından derste kullanılmak üzere hazırlanmış Film veya cd leri kullanmıyorsanız nedeni nedir?**

- a) Yeterli sayı ve nitelikte olduğunu düşünmüyorum.
- b) Takip etmiyorum
- c) Pahalı olduğu için temin edemiyorum
- d) Nasıl ve nerden temin edeceğimi bilmiyorum
- e) Diğer sebepler (Kullanacak imkânım yok veya sınırlı, Denetimler sırasında istenmiyor vs)



44) Sizce DKAB dersinde kullanılması gereken en önemli araç-gereçler hangileridir?  
Sıralayınız

1) Yazı tahtası

2)Yardımcı kitaplar

3) Resim, tepegöz, projektör vs.

4) VCD, TV, CD, Bilgisayar vs.

5) Ders Kitabı

--	--	--	--	--

45) Siz bu araç – gereçleri yeterli derecede kullanıyor musunuz?

46) Bu konuyla ilgili olarak önerileriniz varsa lütfen belirtiniz.



## Ek 2. Yazışmalar

T.C.  
ADANA VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

SAYI :B.08.4.MEM.4.01.00.05.040/60001  
KONU: Tez

26.04.2007

VALİLİK MAKAMINA  
ADANA

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Müdürlüğü'nün 12.04.2007 tarih ve 1245 sayılı yazılarında;

Fakültelerinin,Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Rıdvan DEMİR' in danışmanı Doç.Dr. Z.Salih ZENGİN yönetiminde uygulamak istediği "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Derlerde Araç-Gereç Kullanma Bilgi ve Alışkanlıkları " konulu Tez çalışması için izin isteminde bulunmaktadır.

Söz konusu Tez çalışmasının İlimiz Seyhan ve Yüreğir ilçesinde bulunan ekli listedeki İlköğretim ve Ortaöğretim Müdürlüklerinde Eğitim-Öğretim aksatılmadan uygulamaları, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Atilla GÜLSAR  
Müdür

OLUR  
25/04/2007  
Reşat ÖZDEMİR  
Vali a.  
Vali Yardımcısı

27.04.07  
1245-2007

### **Ek 3. Anketlerin Uygulanması için Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğünden İzin Alınan Okulların Listesi**

Anket uygulaması için seçilen Seyhan ilçesi ilk ve ortaöğretim okulları;

- 1- Baraj (DSİ) İlköğretim Okulu
- 2- Alparslan İlköğretim Okulu
- 3- Çukurova Devlet Hastanesi İlköğretim Okulu
- 4- Gazipaşa İlköğretim Okulu
- 5- İsmet İnönü İlköğretim Okulu
- 6- Adana Kız Lisesi
- 7- Emine Nabi Menemencioğlu Lisesi
- 8- Tepebağ İmam Hatip Lisesi
- 9- Ayşe Atıl Anadolu Öğretmen Lisesi
- 10- Sabancı And.Teks.Tek.L.ve and.Teks.Mes.Lis

Anket uygulaması için seçilen Yüreğir ilçesi ilk ve ortaöğretim okulları;

- 1- Töbank İlköğretim Okulu
- 2- Ticaret Borsası İlköğretim Okulu
- 3- Tahsilli İlköğretim Okulu
- 4- Şehit Avukat Mehmet Özel İlköğretim Okulu
- 5- ÇEAŞ Sofulu İlköğretim Okulu
- 6- Yüreğir Lisesi
- 7- Yüreğir Anadolu Lisesi
- 8- Dadaloğlu Lisesi
- 9- Enver Kurttepelı Lisesi
- 10- Karşıyaka T.L.ve E.M.L.

## ÖZGEÇMİŞ

### KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Rıdvan DEMİR

Doğum Yeri / Yılı: Adana / 1978

Medenî Durumu: Evli

Telefon: 0348– 814 57 27

Adres: 7 Aralık Mah. Murtaza cad. No:89/2 Kilis

E-Mail Adresi : [ridvan.demir@hotmail.com](mailto:ridvan.demir@hotmail.com)

### EĞİTİM DURUMU

2002-2008: Yüksek Lisans: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

1996-2001: Lisans: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1992-1995: Lise: Kozan İmam Hatip Lisesi

1990-1992: Ortaokul: Kozan İmam Hatip Lisesi

1985-1990: İlkokul: Kozan İstiklal İlkokulu

**Yabancı Dil:** Arapça, İngilizce

### İŞ DURUMU

2008- : Yaşar Aktürk Turizm Otelcilik Meslek Lisesi/ Kilis

2003-2008: Kiremithane End. Mes. Lisesi/ Adana

2002-2003: Kozluk Lisesi/ Batman